

1

344140

Incunabe

E-S

I

344140

Incunabel

I
344140

Liber iste appellat' et inscribitur,
Nosce te ipsum.

9 Regarum 2.3
4/9.07

Ego Philippus rota iuris utriusq; doctor: licet omnium minimus: hoc ipsum opusculum Nosce te; instructius perlegi; ac diligentius percunctatus sum. Et quoniam ipsum non modo sancte catholiceq; compositum reperi, Verū etiam mira utilitate refertissimum. in huiusce rei testimonium me subscribere non dubitavi.

Ego Ioannes gusmaci decretorū doctor, archiprebyter montis silicis; ac plebanus sanctæ Mariæ noue de uenetis; suprascriptum opus uidelicet Nosce te; mira industria; ac oīum optiā utilitate cōpositū uidi; & totū plegi; nihil in eo nisi quod orthodoxum sit inueniens; & cuilibet spirituali intellectui conueniens. Ideoq; in eius testimonium me propria manu subscripsi.

Nos Petrus frigerius, artiū & theologie doctor, Archiepiscopus corphiensis. Dicimus hoc opusculum intitulatum Nosce te; catholice & sancte compositum esse; quod quidem legimus & uidimus.

Nos Mapheus girardo miseratione diuina Patriarcha Venetiarum; Dalmatieq; primas, ex inspectione suprascriptorum dominorū, qui fidem faciunt de suprascripto opere; & ex tali sua cōclusiōe & fide coniuncti, idem testificamur esse opus orthodoxum & deuotum.

†

22

Ex libris vniuersi Magni Archiducalis Rectorii
concessis.

1599.

Cabriellus brunus uenetus ordinis minorum
theologorum minimus: atque almi uenetiarii
conuentus guardianus indignus, religioso uiro do-
mino Iohanni carthugiensis ordinis salutem in domino.
Tres libros quos de sui noticia precipiose edidisti,
presbyter Benedictus germanus tuus ad me cor-
rigendos tuo nomine detulit. Eosque pro inquisitionis
dignitate, cuius uices gero omni cura et studio: ac di-
ligentia perlegi, satisfeci quidem officio; sed uoluntati
nequaquam. Quid, n. in libris tuis corrigendum? cum
omne emendatum, fidele, atque modestum inuenias?
Si philosophiam a me limandam respicis; duas eius
partes grammaticam. scilicet & rhetoricam; quarum a te prius
elementa (ut ita dixerim puer accepi) perpolitae inueni.
Si diuinam theologiam nihil aut perfectis aut doctori-
bus & ceteris sacris litteris, ut mihi uideor: alienum
scripsisti. Quare liber iste nosce te: nihil profert
quod non sanctum; non catholicum; non salutiferum ui-
deatur. hic deprimat uitia; uirtutes sublimat, &
in utraque uita tam actiuos quam contemplatiuos ad
ueram inducit gloriam. Si quisquam hunc legerit, nemi-
ni detrahet; sed potius mordentem linguam secans,
iuxta tui codicis sententiam seipsum cognoscet. Vale
mi pater, & quandoque tuis orationibus mei sis me-
mor. Venetiis klendis februarii anno salutis.
M. cccc. Lxxx.

VNiuerſis ac ſingulis fidelibus catholicis atq; ſanctæ matris eccleſiæ doctoribus, magiſtris, nec non & cunctis cultoribus ſanctiſſimæ ſi dei chriſtiana offero conſtituo atq; humiliter de uoteq; ſubiitio opuſculum. Noſce te; interpreta tum ad diligenti cura examinandū & accuratiſſime corrigendū in quacunq; parte eius. capitulo paragraſo, clauſula, uſq; ad unū uerbū mini mumq; iota; cuiuſcunq; uel qualiſcunq; fuerit macula ſordidatus erroris. Quoniā nequacq; ab eccleſiæ ſacre opiniōe diſcedere cogitauī; neq; pu to penitus. Et in huius meæ optimæ intentionis effectus & teſtimonium hic ifra & per totum ſi gnū ſāctiſſimæ crucis domini noſtri ieſu chriſti imprimere decreuī atq; ſtudiui.

Ad intentionem ſcriptoris intelligendam.

NE putes obſecro mi lector me ad hoc que ī opuſculo reperiſ iſto dictitaſſe ut aliquis hinc ſeſe excuſatū diſcat in peccatis reddere ſuis; quum arguit tum iuſte: tūq; iniuſte. Cum Ioan nes dicat apoſtolus. Et ſi dixerimus non habere peccatum noſipſos ſeducimus: & ueritas nō eſt in nobis. Et ideo bonarū mentium eſt ibi culpā agnoſcere ubi culpa non eſt. Ita q; qlibet ſpūalis

aut cōtemplatiuus maxime ueniã sibi dari ab in-
crepantibus humiliter magis exposcat q̄ ipsum
excusatum indicare. Sed ad hoc codicē hunc edi-
di ut charos meos ī temerariis iuditiis cautiores
reddam ne suos in patres antiquiores : & aduer-
sus expertos magis que prælatos impie insurge-
re audeant ex diffinitinne iuditiū iniquitatis : cū
cor hominis imp̄scrutabile sit : sic & dei iuditia : a
byssus multa. nisi forte officio coartentur : aut ma-
xima urgente necessitate siue periculo. Tunc ue-
ro derelictis odio : impietate : ac persecutiōe puer-
sa : proximus mausuetis humanissimisq; monē-
dus est uerbis : inter se & ipsum solum more euā-
gelico : & si non audierit unū uel duos adhibeas
testes. At si non audierit dicito ecclesie : uidelicet
præsidenti . Si deniq; nullam penitus emenda-
tionem cognoueris subsecutam sit tibi tanq̄ eth-
nichus & publicanus : & eius a cōsortio discedas
omnino . Si uero audierit & alterū in uirum cō-
mutatū uideris una quidē cum angelis dei illius
congratulari de salute & innouatione uirtutū ue-
lis. Inter quos maius est gaudiū de uno peccato
re penitentiã agente q̄ supra nonagintanouē iu-
stos penitentiã nō indigētes. Sic ergo & oēs qui ī
delicto secuti sunt eum : emendatiōe & penitētiã
pedisequos & imitatores eius esse conentur .

Oratio ad infra scriptos .

Opus Nosce te interpretatum ad suos diuersis
degentes religionibus dilectos filios .

CUm nihil iucundius: nihil felicius:
atq; gloriosius ee possit: q̄ suā & pro
ximi poptare salutē: ea tamē mā sue
tudīe & charitate quā dominus ob
tulit Magdalene chanaanæ mulieri adulteræ: la
troni deniq; pēdēti in ligno: cui hodie mecū eris
ait: in paradiso. Nihil profus pntiosius: nihil tru
culētius q̄ iudaica rabie oculata dei iuditia: p̄mis
siones & misericordias: donorūq; & gratiarū p̄
sequi largitatē. Et qm̄ nonuulli sunt improbi & ī
expti: q̄ humana prudētia ac sapiētia: que apud
deū stultitia est audent ac presumūt sacrorū do
ctorū dictis ignorāter eorū sentētias & falsas af
firmare opiniones: in his quæ nec oculus uidit:
nec auris audiuit: nec ī cor hominis ascēdit. neq;
ipsi unq̄ minimā diuini amoris gustarūt sintil
lam. At insup de bonis malisue spiritibus aduer
sus exptos iuditia proferre nō uerent: imo omni
īpietate seniorū deuotiōes & gr̄as calūniātur: de
trahētes uerbis ac scriptis: & ope p̄sequuntur illos
Ego autē ea etiā quæ uiua uoce fratribus meis q̄
mecum sūt aperui uobis quos deus per diuersa

sacrarum religionū tabernacula collocare dignatus est impartiri studui : ne in huiusmodi erroribus precipitare uideamini. sed magis ī timore et tremore uestrā nitamini salutē uendicare. Si uero proximi salutē optatis: orationibus: & lachrymis inquirite: non p̄secutiōe: odio: & seueritate. Hæc. n. sunt quæ docui uos: quum me uobis in spiritualem patrem ac præceptorē donare coegistis. usq; dum pater eternus ablatos ad se suisq; in obsequiis uariis cōstituit profecturos uocare dignatus est.. Tametsi nonnullos uestrū prudentia siue litterarū eruditione me nouerim egregie superasse: ætate tamen ac laboꝝ experientia nondum præcedere ualulistis. Vestra tamē fretus humanitate perlecta quedā a me : & opere experta constitui indicare : ut cautiores in deceptiōibus & in gratiis sitis : & in donis spiritualibus eruditiores efficiamini. hoc inferius apposito ordine. Quoniā neminē in dilectione dei proficere posse iam intelligimus : nisi animæ suæ statum & mētis ne dicam corporis cognouerit habitū opusculum Nosce te interpretatū: non tantū edidi: sed diuersoꝝ doctorum sanctorūq; uirorū tam sententiis q̄ de uerbo ad uerbū compilauī: ne meis quis opinionibus audeat insultare. Omnia tamē singulaq; hoc in opusculo tum a me cōscripta :

tumq; aliena omniū subiicio doctorū ecclesie sacre correctionibus emendāda. Atq; in huiusmodi intentionis meae confirmationē in omniū paginarum inferiori ī margine uexillū sanctissime crucis imprimere constitui.

Diuisiones autē operis huius in tres disponunt libros. quorū unusquisq; uaria assignant capitula. Primus ergo liber de statu tractat spiritaliū animarū quæ mentali habitu uitam peragunt actiuam. aut qui ad contemplatiuam deducunt. Secundus quidem sanctorū uirorum ostendit sententias; auctoritates; & dicta. uidelicet ī iustificationem & renouationē eorū qui spetiali electione ad arcem diuinitus contemplationis eliguntur. Tertius deniq; liber signa inditiaeque renouatiōis prædictarum animarū aperit dilucidissime. De inde auctoritatibus; exēplis; & similitudinibus errorem increpat detrahentiū renouatis iuxta sententias diuersorum doctorū scribentium de collutatione sanctorū in tempore iustificatiōis; & de diuersitate angustiarū. Angustiarum inquā & persecutionum quibus tam a deo q̄ a malis angelis q̄ & a bonis similiter ab hominibus bonis & iniquis crutiant electi. Vnde Augustinus. Ecce baptizati sunt omnes; iustificati sunt a peccatis. restat tamen lucta cum carne; cum mundo; cū dia

bolo. Qui autem luctatur aliquādo ferit: aliquādo percutit. aliquando uincit. aliquando perimitur. Ideo Bernardus super Cātica. Quantūlibet in hoc corpore manens profeceris erras: si uitia putas emortua & non magis suppressa uelis nolis intra fines tuos habitat iebuseus. subiugari potest exterminari nō potest. Idem de tribus statibus electorū. Inuenitur profecto apud deum & uerecunda confessio quo se humiliando deitiat. Et prospera deuotio ubi se innouando refitiat. Et iucunda contemplatio ubi exercēdo quiescat. Idem in sermone. Alii uacant sancte contemplationi. alii dediti sunt superne administrationi. alii in amaritudine animæ recolunt annos suos tanq̄ uulnerati dormientes in sepulchris. Hinc ait Gregorius in dialogo. Sine laboris certamine non est palma uictorie. Idem. Nōnunquā dominus eis etiam quibus magna dona tribuit parua quedam reprehēsibilia reliquit: ut semp habeāt contra quod bella gerant: & deuictis magnis hostibus mentem non erigant: quando eos adhuc aduersarii in minimo fatigāt. Iuxta illud Augustini in epistola. Quom non potest diabolus de uorare seductum: at nequitiā: famā ipsius inquirere conatur. ut si fieri potest opprobriis: & malarum linguarū detractione defitiat: & sic in eius

fauces ruat . Si autem nec famā innocētis macu-
 lare potuerit: hæc ei persuadere deprecatur ut p
 maliuolas suspitiōes deficere se iudicet: & sic ab
 illo implicatus absorbeatur . Multū quidem in-
 terest inter lapsum actiuorū & contemplatiuorū
 Nam actiui qui spiritu & feruore minime præ-
 occupant tanq̄ claro lumine humano constituti
 ad uniuersa dei præcepta totiusq; sanctæ matris
 ecclesiæ leges ac mandata strictius obligant . Tol-
 lerantur autem contemplatiui qui tempore ten-
 tationum diuina permissiōe tanq̄ a solis occeca-
 ti radiis: ex sponsi absentia reprehensibilia agere
 coguntur ne de nimia dei familiaritate iactare se
 præsumant: prout similitudine: exemplo: & au-
 ctoritate hic prope breuiter itimabo . A similitu-
 dine. More etenim in prælectis cuiusdā magni
 regis aut sclyti imperatoris agere dominus solet
 qui filios quos delitiis educauerint a cunabulis
 sumpta uinili toga ad ardua strenuaq; militiæ ex-
 ponunt: ut regni sceptrū labore uirtutū felicitus
 gloriosiusq; discant acq̄rere: ac optinere . Si per-
 cutiuntur increpant: si superantur arguunt: nū-
 q̄ tamen a gratia & dilectione paterna alienant .
 Serui autem dum superant & fugiunt hostibus
 terga uertentes: in patibulis & in crucem malam
 omnino necantur & pereūt . Vt in exemplo Da-

uid & Saulis. Dauid quem ī dilectū filium deus elegerat: a quo eterni regni sceptrū iesum filium eius possessurū suscipere decreuerat dicens . De fructu uentris tui ponam super sedem meam in gloriam uidelicet eternā. Impie qdem: facinorossissime: atq; enormiter deliquit . Displicuit enī deo: sed increpauit & arguit eum p̄ prophetā penitentiam ei addens: non tamen perdidit eū: q̄a dixerat illi. Inueni dauid seruū meū oleo sancto meo unxi eum . In eternū seruabo illi misericordiam meam: & testamentum meum fidele ip̄si. Misericordiā autem meā non dispēgam ab eo: neq; nocebo in ueritate mea . Saul autē etiam a domino in Regem sup̄ israhel & iudam electus fuerat: & per prophetam Samuelē oleo iunctus peccauit: non tamen proximi uxorem usurpās: non ciuium suorū necem perpetrans: sed solum ori non obediendo domini in gregibus & armentis boum ac pecudū morti & perditioni parcēdo de is tamen in holocaustū domino obtulisse dicitur: cui dominus iratus nec ueniam quā petierat reddidit in laborū suorū mercedem: nec in suū conspexerat sacrificiū . Quoniā non ex fragilitate errauerat nature: sed solo sup̄biæ ac maxime præsumptionis uitio deliquit. Ideo a samuele dictum est ex ore domini . Cum esses paruulus in

6
oculis tuis caput ī tribubus israhel factus es. unxitq; te dominus in regem super israhel: & misit te dominus in uiam & ait. Vade īterfice peccatores amalechi. & cetera. Quare non audisti uocem domini: sed uersus ad prædā es: & fecisti malum in oculis domini. Ostendit autē Saul omnia perfecisse iuxta uocē domini præter aimenta ad holocausta quæ non interfecerat. Increpauit Samuel Saulem magis dicens. Nunqd uult dominus holocausta & uictimas & non potius ut obediatis uoci domini & cetera. Saul uero porta quæ so ait: peccatum meū & reuertere mecū ut adorem dominū. Et ait Samuel ad Saul. Non reuertar tecum quia proiecisti sermonē domini & proiecit te dominus ne sis rex super israhel. Et cōuersus est Samuel ut abiret. Deniq; iuxta domini sermonē fautiatus a philisteis semetipsum miserabiliter interemit: & periit Saul cum filiis suis: & datum est regnū Dauid qui ut supra & ipse peccauit coram domino: sed nō ad internitiōē damnationis: quia non ex elatiōē superbiæ sed occecatione diabolicæ instigationis facinus pessimum fragiliter perpetravit. Vnde contritiōē ductus ueniā promeruit & impetrauit. Quom dixisset ad natan prophetam qui nindictam & domini ultionem idicauerat duo hæc tantūmodo

uerba. peccaui domino. Cui quāprimū respōdit
& ait Natan. Dominus quoq; trāstulit peccatū
tuum: non morieris. Cur. n. tam pie secum æge
rit dominus? ex ore eius capiamus: cū ait in psal
mo. Venite audite & narrabo omnes qui timetis
deū quāta fecit animæ meæ. Ad ipsum ore meo
clamaui: & exultaui sub līgua mea. Iniquitatem
si aspexi in corde meo. s. aduertēs dilucide trucu
lencia facinoris: non exaudiet dominus. Propte
rea exaudiuit deus: & attendit uoci deprecatiōis
meæ. s. qm̄ insipienter ægi: & inaduertēter: ideo
Benedictus deus qui non amouit orationē me
am & misericordiā suam a me. Nempe impossi
bile esse censendum est: cor semel dei dilectione
repletū uacuari posse: ut mūdi uanitatibus præ
occupetur. Corporea tamen fragilitate non nisi
domīo p̄mittēte coinquari pōt electus sensibus
ex amore uel timore aut ignorātia: nūq̄ tam ma
litia seducit. qa fortis ē ut mors dilectio. ut dicit̄
ī cātica. sicut ī Moise: & Arō: Maria: Petro: Pau
lo: & cæteris s̄ctis errātibus. Nā Aarō dū in mō
te dilataret morā sinai Moisis pro tabulis testa
menti terrore ductus populi uitulum conflatile
in deos illis construxit & aram. & mane surgens
obtulit holocausta & ostias pacificas dicens. Hi
sunt dii tui israhel qui te eduxerunt de terra egypti

7
pti. Ecce quā magnum quāq; innormissimū sce-
lus ppetrasse Aaron audistis. Verūtāmē accepta
illius excusatione quia causa timoris populi nō
malitiā gratia egisset: ueniam obtinuit a domīo
qui stragem nō minimam fieri iussit in populo
pro eodem peccato ex malitia cordis cōsumpto.
Peccauit secūdo Aaron una cum Moise corā do-
mino ad petram contradictionis ex diffidentia.
Increpauit eos dominus penitētiāq; adiutiēs illis
nō tamē misericordiā abstulit: sicut ab his quos
murmurantes contra dominum prostrauerat in
deserto. Et sicut principibus populi quos contra
solem iusserat esse suspensos: dicēs Moisi in mō-
te quom faciem domini uidere postulasset. Ego
ostendā omne bonum tibi: & uocare te faciā no-
mē domini coram me. Et miserebor cui uoluerō
& clemens ero in quem mihi placuerit. Et ita fa-
ctum est nūc in ipso & aaron fratre suo. Sic etiā
tertio in Aaron & Maria egit sorore moisi: q̄ pec-
cantes ī Moisem propter ethiopissam dominus
dure increpauit eos percutiens Mariam lepra: &
diebus decem extra castra penitens expulsa remā-
sit: neq; occidit eam sicut nolētes: Datan: & A-
biron: uerbis acquiescere Moisi: sed audacter freti
sunt thuribus suis aduersus Moisem & Aaron
sistere ante dominū: quos a terra deglutiri uolu-

it: & uiuos in inferni sepeliri illico profundum .
Hinc ergo præsumendū est q̄ deus is qui recto
sunt corde q̄q̄ sensualī fragilitate seducant̄ facili
obtemperatur uenia. Sicut petro accidit in nega
tiōe domini & ī errore baptismi. Et Paulo āte cō
uerfionem in persecutione ecclesie primo. secu
do uero in pontificis blaffemia misericordiam
non solum a domino uendicarunt: imo pre cate
ris electionis dignitatē obtinuerunt: dicente do
mino Petro . Tu es petrus & super hanc petram
ædificabo ecclesiam meā: & porte inferi non præ
ualebunt aduersus eam . De Paulo autē segrega
te mihi iquit paulum . Elegi enim eum mihi in
uas ellectionis: ostendam autem illi quanta eū
oporteat pro nomine meo pati. Nō iude sic eue
nire promiserat: sed magis Lōgino: qui dū lācea
dñi apuisset latus illico uisū corporeū & aīæ salu
tē suscepit . Quid ultra loquar in cōfirmationē
ppositi nostri ut ab exēplo ātiquorū uetustorūq;
patrū & sanctorū q̄ præcipue & spāli electōe sūt
uocati in corde ac ī finderesi diuinitus custodiū
tur ne peccare ī dominū deum suū possint ī pe
nā dānatōis sed uenie. Nā hi sūt de q̄bus s̄ctus
cecinerat dauid . Beatus uir cui nō iputauit do
minus peccatū: qm̄ nec est in spiritu eius dolus.
Quisq; ergo talē tātamq; apud deū obtinuisse

5
gratiā nouerit se peccatū ad mortē ppetrasse mi
nime eo cognoscat. Non equidē sic fecit omī na
tiōi. Due etenī sunt reformatiōes in salutē, refor
matio in fide: & reformatio in sensatione.

C De reformatione in fide & sensatione.

Reformatio in fide ex cōfessione & cōtritione de
leri sibi & remitti mortale meretur peccatum.

Quod ex libera cordis: aīx: mētisq; uoluntate a
uersionē a bono incōmutabili ad commutabile
bonum eligens facinora operatus est. Tales enī
actiui nuncupantur.

Reformatio ī sensatiōe ex spirituali cōpunctiōe
in abundātia lachrymarū: austeritate pœnitētiæ
deuotiōe: & crebra cōfessione a cunctis erroribus
abluitur & mūdatur. Qui qdē huiusmōi sūt cō
tēplatiui appellātur. Nā hīc ad dei usq; clarā di
uinitus uisionē trahūtur in optīa pace: charitate
uero: & feruore. Quis ergo aduersus hos dei elec
tos calūnias īferre presūpserit. cū dñs ī euāgelio
dicat. Quicūq; scādalizauerit unū ex is pusillis
q; ī me credūt expedit ei ut suspēdatur mola asi
naria ī collo eius & demergat in profūdū maris.
Ve mundo a scādalis. necesse est. n. ut ueniāt scā
dala: sed ue homini p quē scādālū uenit. Quid
ultra. Nisi eritis sicut paruuli nō ītrabitis regnū
celorū. Vigilate ergo qā nescitis diē neq; horam

charissimi .

Hinc ergo sanctissimū eē & omnino necessariū alter ad alterū deferre honorē: reuerentiā maioribus: ac senioribus dignā exhibere cōcludendū ē. Ita dūtaxat ut nemo reformationē alterius damnare presumat: sed inouatos spiritu & uirtute colere & uenerari. Quoniā isti sunt qui uenerūt de magna tribulatiōe: ac sunt illi serui supni Salomonis q̄ ex classe una cū seruis regis Tyri uenientes ab ophir detulerūt aurū spiritualiū deuotionū. Pauor cōpunctōis: & sue abiectiōis: & fragilitatis cognitionē. & simias simplicitatis: hūilitatis: & obediētie. Nec propterea aīarū corporū ue custodia negligēda est: sed pro uiribus in orationibus meditationibus cōtinuis: ac lectiōibus īfistēdū est: & laborādū. Multo magis cautiores actiuos esse oportet ad eorum salutis custodiam qui nec dum ratis suæ in æquora prorā dare ausi sunt. Nequacq̄ igitur supatis undis fluctibus q̄ ponti qui iam suā ad littus carinam ac portū salutis deducere ualuerint noxii arbitrandi sunt: nec criminandi. Etsi perpeffi nonnūq̄ iacturam fecerint procellarum. Ne illis obiurgātibus Ambrosii uerba dicentis conueniant. Tandiu enim quis peccata sua quæ noscere & flere debet ignorat: q̄diu curiose aliena considerat. Quod si mo

9
res suos ad seipsum conuersus aspiciat: non req
ret quod ipse specialiter reprehēdat: sed quod in
seipso luceat.

Exordium in opusculo Nosce te.

NE ea dilectissimi fratres quæ de mǎi
bus exierint domini fragmēta in no
bis perire uideāt: colligere curemus
obsecro. Quoniam in nostræ salutis alimētum
de quinque panibus ordeaceis & duobus piscibus
illa nouimus confregisse. Quinque etenim panes
ordeaceos ad quinque humani corporis sensuū
spiritualem educationem tradidisse censendum
putādumue est. Duo autem pisces qui altū pro
fundūq; enatant mare: nec non & æquora ponti
scindunt: actiuæ: & cōtemplatiuæ uitæ status in
dicare uidentur. Quanq̄ enim quinque ordeï pa
num saporem ad quinque corporis sensus robo
randum cupiam aperire: uobisq; offerre. non ta
men in exteriori morum me grauitate extendere
putaui: sed solū quo modo ab intrinsecro extrin
secoue spūaliter agere oporteat: actiuos simul &
cōtemplatiuos enarrandum ducere decreui. Nā
extrinsecra paliata uenustate maiorē sibi minus
deuoti cumulare norūt honorem: q̄ boni: & ma
gis spirituales: quia nequacquā mūdi huius uē

dicare gloriam appetere uisi sunt. Sed dei iustitiam longe nimis in eorum mētis: ac corporis sensibus operari conati sunt. Iuxta Pauli uerba ad romanos dicentis. Sicut enim exhibuistis mēbra uestra seruire imunditiæ: & iniquitati ad iniquitatem: ita nunc exhibete membra uestra seruire iustitiæ in sanctificatione. Ideo panes ordeaceos de manu domini in satietatem mentis: & corporis fomētū uiri sancti cupiūt: ut iugū præceptorū dei: sanctæ matris ecclesiæ: sacrarūq; religionū mandatorum: legum: & ordinationum suauiter leuiusq; deferre ualeāt. Quanobrem & uitæ austeritatem in frenum corpori appōere: & animæ assiduam lachrymarū compunctionem coharta re in habenam student indefinenter. Hinc ergo insistent orationibus: uacant meditationibus. Lectionibus: deniq; studio subincumbere minime cessant. Duobus quippe e piscibus amborū mentales habitus seu status: actiuorum & contemplatiuorum ducentium uitam capimus. Verū tamen unum ex is piscibus tanq̄ pelagi latitudiē nauigantem: actiuorum uitam duximus indicandum. Alterum uero tanq̄ prunis assatū & in manibus domini collocatum ad sui libitum confrigendum: pro contemplantium feruentibus animabus in dilectione iesu christi constituimus.

Sportæ quidem quibus collecta seruantur fragmē
ta: tres operis huius libri erunt. Quorū primus
mitra appellatur spōsalis. Alter uirga nuptialis.
Tertius deniq; monile sponsarum nūcupatur.
Partes & capitula autē primi libri inferius dispo
sita & ordinata sunt.

ExPLICIT exordium. Incipit narratio & dispositio
primæ partis: in opere Nosce te interpretato. in
libro primo.

Nosce te appellari libellum istum de
creuimus: quoniã de cuiuscunq; mē
tis statu iudicare iudicia uolumus di
lucidissime. Ut nemo ultra suos er
rores præsumptiōis prætoria ad alios iudicandū
terminos audeat. Sed quilibet in gradu suo salu
tem propriam: humiliter deuotæq; sollicitus sit
custodire.

Interpretatio primæ partis in libro primo.

Mitra sponsalis hæc prima pars nuncupatur: eo
q; dignitatem uocatiōis electorum: & præsertim
contemplatiuorū: qui in dei sponfos diuinitus e
liguntur ostendit. **C**apitula autē primæ partis
sunt quattuor. **C**apitulū primū de quinq; pa
nibus ordeaceis: quid in actiuorū indicare uitam
uelint. Habet enī paragraphos tres. **C**apitulū

secundum de continentia sensuum. Et habet paragraphos sex. ¶ Capitulū tertium de interiori habitu animæ actiuorum in similitudine piscis. Et habet paragraphos sex. ¶ Capitulū quartum de exteriori operatione interioriq; uirtutum habitu contemplatiuorū. Et habet paragraphos octo .

¶ Secunda pars interpretatur iudicialis: eo q; de diuersis dei iudiciis tractat. Et hēt capitula septem cum paragraphis suis. ¶ Capitulū primū de iuditiis: a prima ætate usq; ad Dan & Abiron. Et habet paragraphos septē. ¶ Capitulū secundum de iuditiis a Dauid usq; ad Ezechielē prophetā. Et habet paragraphos sex. ¶ Capitulū tertium de iuditiis ab Ezechiele usq; ad Achab. Et habet paragraphos sex. ¶ Capitulum quartū de inobediētia Ione: & præsumptiōe. Et habet paragraphos tres. ¶ Capitulū quintū de Oseæ & Sanson. Et habet paragraphos quinque. ¶ Capitulū sextū de abbate Vitali. Et habet paragraphos sex. ¶ Capitulū septimū de conuersione Marie magdalene.

¶ Et habet paragraphos sex .

¶ Tertia pars dicta dilectiua: eo q; de auctoritate & dignitate dilectionis & charitatis dei narrat. Et hēt capitula duodecim. ¶ Capitulū primū de charitate. Et habet paragraphos quinque. ¶ Capi

tulum secundū de relinquētibus seculum. Et ha-
 bet paragraphos tres. Capitulū tertiu de opei-
 bus sanctorū diuersis. Habet paragraphos qnq;
Capitulū quartum de prophetico uiro Porcel-
 la. Habet paragraphos tres. Capitulum quintū
 de quodam nouo martyre. Habet paragraphos
 duodecim. **C**apitulū sextum q̄ uita sanctorū
 nō sit imitāda. Habet paragraphos octo. **C**Ca-
 pitulum septimum de mutua charitate fratrū .
 Habet paragraphos undecim. **C**Capitulū octa-
 uū q̄ uita actiua ī pluribus occupat. Et cōtēpla-
 tiua ī unū. Habet paragraphos quattuor. **C**Ca-
 pitulum nonum de sentētia domini . Habet pa-
 ragraphos sex. **C**Capitulū decimum de sapiētia
 contēplationis. Habet paragraphos duodecim .
CCapitulū undecimū de quattuor tēponibus
 electorū. Habet paragraphos sex. **C**Capitulum
 duodecimū de cognitione uoluntatis dei bone .
 Habet paragr. sex. **E**Explicit tabula primi libri.

Capitulum primum de quinq; panibus .

PAnes uero ordeacei: q̄ quadā ordeī natura
 li tenacitate nimiā duritiā solidātur dū in
 domini manibus positi sunt ex facili in fragmen-
 ta conuertunt. Sic aī actiuorū dispositio ad tenta-
 tionibus resistēdum . Et diabolicis muscipulis: la-

queis. diuersisq; periculis precauendum sollicita esse debet & ardua. Quomodo autē ad dei & ordinis mandata ducitur operādum omni facilitate:ilaritate:& sollicitudine proprie uolūtatis opinionem in manibus prælatorū obtulit in micis comminuendā.

¶ Paragraphus primus. Numerum sane istoz quinque panum in quinque sensuum lasciuiā corrigēdam disponimus enarrare. Nam correctio quidem oculoꝝ per assiduā meditationem passionis christi adhibetur. Optima auditus paratur castigatio nobis si diuinis attentius aures præstare conamur officiis: ac lectionibus sacris: nec non deuotis orationibus. Habe nam gustui tan diu imponimus: dum ciboꝝ uarietatem: nimiamq; ubertatem crebris amputamus ieiuniis: & abstinētis ab ordine cōstitutis. Si olphatum cupimus emundare: florum & aromatum uitemus curiositatem. Nunq̄. n. tactus pericula euadendi gratiam habere poterit: qui optimæ non fuerit silentio:& solitudine regulari in hūilitate præcīctus.

¶ Paragraphus secundus. Dum enim hæc quæ diximus grauiā ad exercendum uidētur: infractos adhuc panes in sarcina: siue pera repositos: pueri esse cognoscatur: hinc labor & dolor est. Nō habet hic unde ei liceat de statu proximi temere iudicare. Si uero nouerit

sui ipsius inopiam: ab humilibus non desistat orationibus: donec dominus de pueri sacculo eripiat panes: qui sinum illius impleat fragmentorum. Si etiam non sapiunt: quia ordeacei sunt: instet precibus: ut benedicat more Cananæ: donec & sibi dicat. Vade fiat tibi sicut uis. At si exaudiri cupit: errores aliorum non discutiat: sed suos cōcernēs dicat: nosce te. ¶ Paragraphus tertius. Quisquis autem suorū sensuum importunitatem & molestiam: dei gratia moderare: & bonis coartare operibus poterit: caueat a murmuratōe fratrū: neq; in se: sed ī domino gloriatur: Paulo attestante. Non enim qui seipsum cōmendat ille probatus est: sed quem deus cōmendat. Ergo ne perdat quod possidet: insistere: & impugnare nullatenus audeat. Vnde Gregorius in moralibus. Non nos prospera eleuent: nō aduersa perturbēt: ut q̄ in soliditate fidei figimur: nequacq̄ rerum mutabilitate transeuntium moueamur.

¶ Capitulum secundum de sensibus.

Audiamus nunquid sancti doctores in continentia sensuum iniunxerint: aut docuerint faciendū. Et primo ab Augustino de cōtra. In refrenatiōe uisus sumamus exordium: dum

de seipſo ait. ¶ Paragraphus primus.
Reſiſto reductionibus oculorū meorū ne impli-
centur pedes mei quibus ingredior uiam tuā deus
meus: & erigo ad te inuiſibiles oculos ut tu euellas
de laqueo pedes meos. Ideo meditatōe chriſti in-
tuitus dirigit oculos. ¶ Paragraphus ſecūndus.

De auditu quid dicat Hieronymus in episto-
la attendite. Semper linguam tuam de bonis loqui
aſſueſce. Et auditum tuum ad bonorū magis lau-
dem quā ad malorū uituperationē accōmoda. Idē
Nō licet tibi alterius uituperationē patienter au-
dire: quia nec ab aliis optas recipi tuā. Igitur ſi in
diuinis ſūm opere occupatū ſeruaueris auditū:
tutus eris.

¶ Paragraphus tertius.
De gultu quāta ſit uis ieiunii ad gultui frenum
imponendum: & ad gule nimiam extinguentā
auuiditatem: beatus Ambroſius indicat dicēs. In
exameron. Ieiuni hominis ſputum ſi ſerpēs gu-
ſtauerit morietur. Vides quāta uis ieiunii: ut &
ſputo ſuo homo terrenus ſerpentem interficit.
Quanto ergo fortius rapacitatem reſecabit inor-
dinati appetitus. Et ad Bernardi ordinē uenerit
obſeruandum. De quo dicit in episto-
la.

¶ Paragraphus quartus.
Obſeruandus eſt ſumendi modus: & tempus: ci-
bi quantitas: & qualitas. Fugienda ſuperflua: &

adulterina cōdimēta : obseruāduſ est modus ut non cōfundat: Qui comedit super animā suam omne cibum: tempus obseruet: horam: & qualitatem: qua utitur cōmunitas fraternitatis: excepta causa manifeste infirmitatis.

C De tactu Paragraphus quintus.

Sicut. n. prädixerā q̄ silentiū & regularis solitudo nimiū tactui & incōtinētie extinguedi præstabat fauorē. q̄a tunc nec oculus uidit: auris nō audit: nec etiam iniqua ad cor descēdere cogitatio ualet. Si tamen orationis: meditatiōis: ac lectionis studio suppeditare conet̄. Et sic omnia quæ continentibus expediri dicit̄ a beato Isidoro facilliter poterimus adimplere. Vnde ait. Continens non solum in castitate dicit̄: sed in cibo: & potu: in ira quoq; & uexatione mentis: & detrahendi libidine. Nam continens dicit̄ quod a multis abstineat.

C Paragraphus sextus.

Animaduertite & uidete ergo quæ & quāta sint fragmenta istorū quinq; panū fratres mei: quæ ad sensus corporis expedit nutriēdos habere actiuos. At si non omnia habuerint: haud & diligētī cura seruauerint: rei sunt corporis: & animæ sue in æternam damnationem. Ita ut dicat Iacobus quod maius est. Quicūq; aut̄ totā legē seruauerit: offendat autē in uno: factus est omniū reus.

Capitulum tertium de interiori habitu animæ
actiuorū: in similitudinē piscis quati in mari positi.

Piscis quippe in actiuus uiuus natans intra pelagi procellis: undisq; tētationū: aduersantium periculorū multorum. Vnde Paulus Vigilate state in fide uiriliter: agite & confortamini: & omnia una in charitate fiant.

¶ Paragraphus de uigilantia.

¶ Vigilandum est. n. i. sūm opere præcauendū ab hamo carnis concupiscentiæ nimix dilectionis: & inanis beniuolentie. Cauenda sunt & humani phastus retia. Fugiēda est insuper deceptio in nimia iustitiæ seueritate. At etiā in lassitudine propria. & aliorum maxime subditorū correptionis pre timore: aut aliqua consequēda utilitate & fauore. De quibus ait in canonica Petrus. Vigilate quia diabolus tanq̄ leo rugiens circuit querens p̄ deceptiones: uidelicet quē deuoret in perpetuā dānationē.

¶ Paragraphus secūdus de fide. In illam prorsus animum fidē firmare oportet: quā deo & sanctis eius in professione nostra promissimus ducere obseruandā. Paupertatem non solum corporis: imo mentis: animiq;. Castitatē similiter habere. Sic & dei sacre ecclesiæ: sanctæ q; religionis obedientiā in ope seruare & uolūta

14
tate. Vnde propheta iqt. Vouete & reddite dño
deo uestro.

Paragraphus tertius .
Tunc uiriliter agitur quum nec honor appetit :
neq; famā nimia curiositate conseruare curatur :
Hæc autem actiuoꝝ imminūt uires . Vnde Gre
gorius in moralibus. plus in hoc mundo honor
q̄ despectio occupat : & magis prosperitatis subli
mitas : q̄ necessitatis aduersitas grauat.

Paragraphus quartus in confortatione.

Confortatio bonoꝝ est testimoniū conscien
tiæ: quum mundū se cor habere ab omī la
be peccati nouerit. Iuxta beati Hieronymi sentē
tiam dicētis in epistola. Quum uniuersos artus
mūdaueris ab omni sorde peccati : & toto fueris
sanctificato corpore : tunc tibi castitatē profutu
ram : & cum omni fiducia palmā uirginitatis ex
pecta

Paragraphus quintus .
Omnia in uera fieri ab actiuis charitace dicitur :
dum opera : uirtutesq; interiores & exteriores ni
si in dei gloriam : & sui & proximi salutem agere
ac exercere peroptat. More Gregorii dicētis in re
gistro. Magistra bonoꝝ omnium charitas : nihil
sapit extraneum : nihil asperū : nihil confusum :
ita exercet corda & corroborat : ut nihil graue :
nihil difficile : sed fiat totum dulce quod agitur.

Paragraphus sextus de custodia animæ .

Tandē omnis actiuus qui a diuina non illustratur dilectione supra uirtutem: & naturam suam nec penitus in reformatione fidei ex sacra confessione operūq; suorū quātūcunq; bonorū confidat: aut præsumat. Sed lōge magis in tremore: & timore peruigil custos sue sit salutis. Quoniam ī tempestate procellarū: marinisq; agitantur undis. A scopulis ergo: aut hamū: siue retium seditionem cauendum & aduertēdū penitus est. Vnde Gregorius in moralibus. Semper est ad certamē aduersarii animus erigendus: semper cōtra oculus infidias cautela prouidenda.

De exteriori: interioriq; uirtutum habitu contēplatiuorum & spiritualium animarum. De sensibus capitulum quartum.

Sunt sane panes specialiter electorū quinque ad eorum sensus in tempore uocationis integra soliditate in manibus domini dei patris cōditi: qui nōdum fracti: neq; cōminuti: quia uirtus illorū electorū corporalis: siue sensualis tāq; paruulus ac filius unicus & dilectus in sinu patris summopere ab omni periculo custodita est: ita ut tales nec timent de ulnis exilire patris: neq; ullum periculū uereatur. Paulo attestante atq; di

cente. Non enim accepistis spiritum in timore : sed accepistis spiritum adoptionis filioꝝ in quo clamamus Abba pater. Ipse enī spiritus testimonium reddit spiritui nostro qꝫ sumus filii dei & heredes : coheredes autem christi.

¶ Paragraphus primus.

Verūtamen ordeacei panes sunt : quia cognitio in uocatiōis tempore rudis & insipida est : respectu illius renouatæ dilectiōis : quæ duodecī portas impleuerat. iuxta meritum martyrii mentis. imo & corporis duodecim apostolorū : secūdū illud Isidori dicentis in ety. Duo sunt martyrii genera . Vnum in aperta passione. alterꝫ in oculata animi uirtute.

¶ Paragraphus secundus.

Nempe tria sunt tempora : quibus tripliciter deus ī electis opat : secūdū beatū Bernardū ī sermone dicentē. Inueni. n. apud dominū deum : qꝫ sic plane : sic opus est ut Maria pie : & sublimiter sentiat de deo suo. Marta misericorditer & pie de p̄ximo. Lazarus misere & humiliter de seipso. Vnde Gregorius in moralibus. Tres sunt modi conuersorum spiritualiū. Incohatio : medietas : atqꝫ perfectio. In incohatione autem inueniunt blandimenta dulcedinis . In medio quoqꝫ tēpore certamina temptatiōis. Ad extremū uero perfectio nem plenitudinis . Quoniam alia sunt uirtutis

exordia. aliud profectus: aliud perfectio .

C Paragraphus tertius.

Panes ergo ordeacei in māibus domini tempore uocationis integri custodiuntur: & īmaculati ab omni crimine & peccato. Non ea tamē cognitione spiritualiū rerum & experiētia: q̄ post fractionis & īminutionis probationem intelligendā donorum & gratiarū habent diuinarū. Sed ordinē uirtutum uoluntatis in conuersione seruāt. Vnde beatus Bernardus indicās ait: de li. ar. Ordinatio est omnimoda conuersio uoluntatis ad deū: & ex tota uoluntatē deuota subiectio. Vnde Anselmus de similitudinibus . Voluntas bona est quæ dei uoluntati subiecta est quādo id uult qđ deus uult illam uelle debere: & iusta siue recta dicitur: quādo id quod deus uult illam uelle debere amplectitur. **C** De fractione panis in tēpo

re iustificationis. **C** Paragraphus quartus. Iam enim de soliditate uirtutū & gratiarum diximus. Audiamus breuiter fractionem usq; ad micas: quæ solent a canibus & pedibus conculcari. Tunc quidem arcta est uia quæ dūcit ad uitam & pauci sunt qui pambulant eam. **N**am nisi per hanc electus spetialiter stare angustam domini portam nemo feliciter ualet: ubi manus ualida domini fortiter assistens trahit & custodit eum.

16

Attestantē domino nostro iesu christo dum ait.
Nemo uenit ad me nisi pater meus traxerit eum
ad angustias uidelicet animæ substinēdū : ita ut
dicere compellatur . Tristis est anima mea usq;
ad mortem: nec non & pater mi: pater mi quare
me dereliquisti. Nam custodia: grauitas: & hōe
stas: mores: ac uirtutes sensuum meorū exteriorū
simul & interiorū tam rapide fugā eripuerunt a
me. Aruit quidē uirtus mea tanq̄ testa: & lingua
mea adhesit faucibus meis: & in puluerē mortis
deduxisti me. Non est sanitas in carne mea. & si
milia ex absentia gratiæ proferunt: quia occcati
sunt: nec resistendi: aut aduertēdi a temptationi
bus lumen remansit eis: ut cadētes fortius resur
gant: iuxta sententiā illam . Permittit dominus
deus q̄ homo cadat. ut fortius resurgat.

De habitu mentis & animæ per similitudinē pi
scis assi.

C Paragraphus quintus .

Piscis qppe cōtēplatiuorū nō undis: nō fluminū
fōtiū ue limphis detegit riuus: sed affatus: ac de
cessus: mortuusq; ī māibus dñi integer cōserauit
ab hamo: retibus: & procellis: tēptationū: īsidia
rum: & persecutionū omnium creaturarū: tam
corporalium q̄ spiritaliū: ita ut nec superari oī
no possit: qm̄ deus teget eum tanq̄ mortuū sen
sibus: & animæ impotentiis in dei dilectiōe affa

tus. More Ioannis. iiii. dicentis . Qui manet in
charitate: in deo manet: & deus in eo . Ait. n. ue
ni ignem ponere in terram : quid uolo nisi ut ar
deat: Et hoc est tempus ut supra uocationis .

C Paragraphus sextus .

Tempore uero iustificatiōis: securis ad radicem
ponitur. Arboris salutis animæ. Radices. n. salu
tis potentia animæ sunt: quæ in similitudine pi
scis affati q̄ inter dei manus confringitur : & spi
na: & in frustra cōminuta est caro eius. Vnde ab
sorbetur memoria . intellectus infatuatur : uo
luntas ita imbecilis & impotēs efficit: ut ignoret
utrū uelit: aut nolit impulsionebus assentire : &
in openibus consistere malis . Vnde intra se inge
mit: & ait. Deducāt oculi mei lachrymas p̄ diem
& noctem: & non taceant . Quoniā contritione
magna contrita est uirgo filia & sponsa domini
mei: plaga pessima uehementer . Pascitur ex fra
gmentis eius populus rudis: & insciens ex dece
ptionibus illius infatuata animæ: quod tandem
p̄ decessum uacuatur cū fetore : unde præmitur
& affligitur supra modū . sicut ait Gregorius in
moralibus. Valde affligit̄ anima iustorū quando
illi contra bonos districtas sententias intorquet̄
qui bene uiuere ignorant: & uoce sibi iustitiā uē
dicant quā moribus contradicunt. Nam in ama

ritudine sunt omnes animæ electe : quia uel punire flendo non desinunt : quæ deliquerunt : uel graui se mœrore affitiūt : quia longe hinc a facie domini cōditoris proiecti : adhuc ī eterne patriæ gaudiis non sunt.

De innouatiōe gratiarū & donorū aīæ & corporis electorū ī tēpore magnificatiōis. parag. septiūs. Iubet tandē dominus apostolis suis omnia colligere fragmēta : tum panis : tum uel piscis : ne pereant. Tunc enim de gremio sinuq; rudis insipientisq; populi saturati de huiusmodi fractionibus reliquie positæ sunt ī duodecim sportas : ubi cōpertum est longe magis : magisq; in quantitate creuisse ad exemplū : & utilitatē futurorū ultra id quod dum panes & piscis constiterant in soliditate anteq; illos confregisset dominus . Et q̄q; in cibum pars illorū fragmentorū fuerit in imitatorum suorū digestionē in feces & stercore conuersa : iam p̄ mala tam exempla q̄ opera perpetrata : ab eo qui confractus : ac diuinæ gratiæ occecatus insipienter uisum est ægisse cōtra dei : & hominū honestatē . More Pauli qui zelo dei deum persequeretur : concitans turbā in martyrem dei Stephanum . Tanta deniq; fragmenta bonorū operū collecta sunt in cōuersione illius q̄ magis deo & christianæ fidei prodesse potuit propter persecu-

tionem: q̄ si nunq̄ aduersatus fidei fuisset.

C Paraphus octauus.

Et ideo dictum est diligentibus deum: omnia cooperantur in bonū . Is uero qui uocati sunt sancti per specialē electionem dei: sicut de Paulo dictum est. Segregate mihi Saulū & cetera. Et Petro. Tu es petrus. Marie mag. ubicunq; prædicatum fuerit hoc euangeliū. Latroni: hodie mecū eris in paradiso . At si Mattheū de theloneo uocatus: & factus est euāgelista . Et Zacheo salutē nec petenti donauerit. Qui nihil antea de domino iesu gustauerūt: neq; dilexerāt eū: neq; illius monitis crediderant in dignitatē & salutē mundosq; constituerat . Quid mirum si electis suis: quibus semetipsum donare libet in sponsum dilectissimum: postq̄ plaga percusserit cecitatis spōse sue ueniam dederit: etiam aquam lachrymarū in compunctionē: contritionem: in confessionē: & attritionē per austere uitæ acerrimā penitentiā. Discāt ergo nimis iusti quid sit . Misericordiam uolo non iudicium . Nunquid non iudicia dei abyssus multa.

Secunda pars primi libri de diuersis dei iuditiis.

N Vlla unq̄ ætas: nullū unq̄ tempus fuit: in quibus deus iudicia bona nō ostēderit: quæ

in oculis hominū parua fore uisa nō fuerint. Et multa mala permiserit: quæ in conspectu eius ī grata & odiosa sunt. Et similiter ecōtrario. Mala quæ uidētur hominibus deo summopere gratissima fuisse.

Capitulum primum.

Scriptum est. n. q. prima ætate ante diluuium construi fecit deus archam nimix magnitudinis pro restauratione humani generis: & belluarū: atq; ferarū. Quid nam melius: quid ueutilius coram domino: q̄ nouerat quod acturus erat? Quāq̄ in conspectu illorū hominū ridiculum forte arbitrabat. **P**aragraphus primus. Post diluuiū autem quid tutius: atq; salubrius ī oculis hominū apud Babel & seruos eius: q̄ turrim usq; ad celos ædificare in protectionē totius humāi generis. Quā quidem rem despitiēs deus sensus eorū alienauit a semetipsis: & in uarias ab inuicē segregauit liguas. **P**aragraphus scđus. Quid nā inhonestius q̄ filium decipiētem patrē cecū. & fraudulēter usurpare bñdictionē fratē nā sentire? Sicut p̄ Iacob patriarchā actū est. q̄ ex huiusmodi causa fugiens: dominū ascendentem in celum uidit. a quo meruit benedictionis paternæ gratiam obtinere sempiternam.

Paragraphus tertius.

At quid turpius q̄ Iudas filius Iacob q̄ cōcubue-
rit cum Thmar nuru sua: q̄ quis inscius: uerū tam̄
ex stupro hoc: phares & Zaram semen processit
saluatoris. ¶ Paragraphus quartus.

Quid seuius q̄ sanctū puey Ioseph a fratribus
germanisq; in puteum deiectum: & egyptiis de
niq; uenundatū audire. Verū tamen eisdem fra-
tribus quū princeps esset egypti ait. Nolite time-
re: consilium dei fuit ut uenundaretis me in egy-
ptum. ¶ Paragraphus quintus.

Nonne quod casu Moisi acciderat interfectiōis
uidelicet egyptii: turbatio fuit & terror populo
& ipsi Moisi: & magnum scandalū apud phara-
onem & populum eius habitū est: Quod quidē
tamen a deo permissum iudicandū scribitur: ut
a superbis regalibus phassibus ad humilē solitu-
dinis uastitatem deduceret: cui tanq̄ gregum du-
ctori: imo & mercenario: & non tāq̄ filio phara-
onis deus in rubo ī spetiē ignis alloqueret: & do-
minū pharaonis illum constituere posset. Quā
obrem īterfectio egyptii non scandalū apud deū
in damnationē moisi: sed magis occasionem sa-
lutis israhelitico populo prastauerat. Et seruitu-
tē euadēdi egyptiorū. ¶ Paragraphus sextus.
Insper nonne malū magnum arbitrati sunt se-
niores populi q̄ Moyse ad irā aduersus eos con-

citasset pharaonē: qui addens affligerat eos: no-
 lens paleas illi dari: tamen cōuersum est illud in
 bonum eis. Et in pharaonē & seruos illius interi-
 tum: donec ad internitionē totū egyptum deua-
 staret deus: & regem una cum subditis in rubri
 maris suffocaret undas. Paragraphus septiūs.
 Quā adhuc malum: malū inquā pessimū uisū
 est omnibus his qui propter murmuratiōem &
 rebellionē in deum & Moïsem seruū eius ī deser-
 to corruerant: q̄ dominus duxisset populū tam
 maximū in uastam solitudinē: ubi Chore: Data
 & Abiron cum illorum satellitibus: alii igne: alii
 serpentibus: alii uero a terra deuorati sunt. qm̄
 non Moïsi: sed uiuentis dei opinio fuit: ex illius
 itineris austeritate ad promissiōis terrā deducere
 populum suum.

Capitulum secundū secunde partis primi libri.

NEc prætermittendum sane est adhuc diuer-
 sa & inscrutabilia iudicia dei omnipoten-
 tis. Audistis. n. q̄ deus per Nathan prophetam
 David sanctū increpauerit dure ualde ob necem
 Vrie. Attamē præcepit illi ut filios Saulis gabao-
 nitis ad crucifigēdum traderet. Et de Bersabe in
 qua adulteriū ppetrauerat filiū Salomonē natū
 adamauerat deus: de cuius p̄genie hūanā dispo-

luit assumere carnē. ¶ Paragraphus primus.
Quidnā dicemus q̄ dominus non permiserat re
gi David templū dei cōstruere: qm̄ belator uirq;
sanguinū fuerat. Et Samueli qui sacrificio mini
strabat iusserit frustratim incidere Gag regem a
malechitarū p̄gūissimū. ¶ Paragraphus sc̄ds.
Nonne diuina inspiratione duos Helias q̄nqua
genarios oratione igne de celo consumere fecit il
lico? At propriis etiā manibus nōne quadringen
tos iugulauit prophetas Baal: quā rem regine Ie
zabel & cultoribus idolorū facinorosam arbitra
ti sunt impietatē. ¶ Paragraphus tertius.

¶ Nouimus īsuper iudicia sanctorū quæ bona ui
sa sunt nequacq̄ deo placuisse. Sicut numeratio
populi ex cōsilio David & seniorū eius. quod di
splicuit deo: in cedem pestiferā conuersum est iu
ditium.

¶ Paragraphus quartus.
Sic semp̄ sanctis uiris Machabeis euenisse interi
tum quotienscūq; pro salute populi societatem
iungebāt cū romāis.

¶ Paragraphus q̄ntus.
Tanetsi Mardocheus nouisset sane a lege prohi
bitum iudeos coniugiū cum gentilibus cōtrahe
re: non destitit tamē offerre Hester eunucho pro
spe coniūgendi eam regi Assuero in uxorē. Quā
quidem rem adeo gratam domino fuisse appa
ret: q̄ illius intercessione hebreorū populus: qui

in captiuitate aderat ibidem in regno Assueri: a seditione Aman nō solū extitit liberatus: oīm & magnificatus ē in cōspectu regis & p̄cipū eius.

C Paragrahus sextus de Iudith.

Quanto etiā honestatis & continentie sanctimonia uidualē Iudith uenustissima periculo exposuisse. Vnde nūq̄ confidere sine peccato poterat intelleximus. Verūtamen a domino factum esse cognoscit: ab interitu Holofernīs principis regis magni Nabuchdonosor: & populi sui salu tera.

C Capitulum tertium.

VEniamus ad ea quæ tunc erāt apud dominum inditia correctiōis & uitiōis: quæ præcepisse audiuius sanctis prophetis suis agere ī oculis populi hebreorū. qui uero populus aspernabat tāq̄ ludibria: ac illusoria gesta. Sicut quæ Ezechieli præcepit dicēs. **C** Paragrahus priūs. Fili hominū quodcūq; inueneris comede. Comede uolumen istud: & uadēs loquere ad filios israhel: Et aperui os meū & cibauit me uolumine illo: & cetera

C Paragrahus secundus.

Item dominus. Et tu filii hominis sūme tibi latrem: & pones eum coram te: & describes in eo ciuitatem ierusalē: & ordinabis aduersus eam obsidionem: & edificabis munitiones: & cōportabis

aggerem: & dabis contra eā castra: & pones arietes in giro. Et tu sume tibi sartaginē ferreā: & pones eam murū ferreum inter te & inter ciuitatē: & obfirmabis faciem tuā ad eam: & erit in obsidione: & circumdabis eam. Signum est domui israhel.

¶ Paragraphus tertius.

Et tu dormies super latus sinistrū: & pones iniquitates domus israhel super eo numero dierū quibus dormies: & cætera. Similiter ī latere iubetur sinistro quiescere diebus trecētis nonaginta. Sed in dextero diebus quadraginta: diē pro anno assumens.

¶ Paragraphus quartus.

Item & tu sume tibi frumentū: & ordeum: & fabam: & lentē. & milium: & uitiā. Et mites eam ī uas unum: & facies tibi panes numero dierū quibus dormies sup latus tuū. Trecētis & nonaginta diebus comedes illud. Cibis aut tuus quo uesteris erit in pōdere & cætera. Et stercore quod egredietur de homine operies illud in oculis eorū. Et dicit dominus. Sic comedent filii israhel panem suum pollutum inter gentes & cætera.

¶ Paragraphus quintus.

Nunquid idem deus & dominus nunc etiam in correctionē: aut ut auertat ab aliqua spetie mali delicti: aut sceleris turpis. Quedā dici aut operari p electos suos permittit deus. Aliquādo in dā

nationē quū per superbiā offendit: sicut p̄ Saul
 lem operatū est. Siue ad maiore perueniēdi uir
 tutem: quum ex fragilitate aliquid cōmittit. Si
 cut illud Dauid peccatū. Et hęc duo peccata fue
 runt in futuros reges hebreorū exemplum. Vt a
 superbia Saulis: & a præsumptiōe: sicut etiā a la
 sciua & ciuiū nece Dauid penitus præsauere de
 berent.

¶ Paragraphus sextus.

Non quidem mirandū est si etiam in custodiā e
 lectorū aliquando diuinitus diuersa agere p̄mit
 tantur. Cum etiam deus iam Pharaoni sibi sōni
 um a Ioseph indicare uentura. Et per Daniele
 Nabuchodonosor explanare somniū fecerat fu
 turorū. Vnde ueraciter cōprobat magnā deū de
 dilectoribus suis curā gerere. Cum & infidelibus
 idolorūq; cultoribus iudicia uentura innotesce
 re studuerit.

¶ Capitulum quartum.

NAm. n. stupenda ualdeq; miranda dei au
 diuimus iudicia: sed nōdum finis. Ecce mi
 hi adhuc propheta ille: siue de filiis prophetarū
 unus menti euenit. Qui in diebus Achab regis
 domus israhel: quomodo dimisisset Benadab re
 gem syrie. Ait. n. uni de exercitu: p̄cute me: & ille
 q̄a sciebat illicitū innoxium p̄cutere: noluit: cui
 maledicens iquit: q̄a noluisti obedire uerbo dñi

percutiet te leo. Et confestim a leone inuasus: occisus est. Alteri insuper dixit: percutite me. illo uero percussit: & incolumis domum suam reuertitur. Quid ergo dicemus? Nunquid ultionem de innoxio magis quam de nocente ei querit ulcisci. Et ipse petit propheta percuti: & non peccat: & a quo uulneratur non perit: sed necatur a leone qui noxium negat effundere sanguinem. Censendum est ergo quod qui cunctaque in simplicitate cordis promissa: aut iussa dei agit: mandata obseruat illius. Qui uero presumptiose: aut supbia resistit: aut negat: ultor est gratia.

Paragraphus primus de inobedientia Ione. Sed quid de Iona dicam? qui ore dei preceptum ad ciuitatem pergendi Ninive habuit: & tamen in tarsis a facie fugiebat domini: qui nec occidit eum: sed magis in uentre cete tutauit illum: donec piscis in littore maris euomit eum. Quid ultra: quum tante impietatis & iracundie plenus fuerit Ionas: ut expectans desolationem ciuitatis: & non ueniens: maxima uexatus est ira. Et tamen consolatus est eum dominus. Putandum est quod fiducialiter: aut nimia simplicitate agebat cum domino. Ideo dictum est. Qui ambulat simpliciter: graditur confidenter. Sed non ita cum audacibus & presumptuosis: qui ingerere se audet negotiis spiritualibus: & diuinis: cum sensuales sint & uani corde.

¶ Paragraphus secundus .

Sicut ille q̄ cum sustinēdi gratia manū apposuif
set ad archam dñi: quæ cadere uidebat̄ a sacerdo
tibus: dum duceret illā domū suam Dauid: q̄ il
licita sibi agere præsūperat: interfectus est a do
mino.

¶ Paragraphus tertius.

Ita & filiis Aarō euenit præsumentibus laico igne
incensum adolere domino. Vnde & ipsi etiā cor
ruerunt & mortui sunt . Sic faciunt qui canoni
cas diuinis: ac spiritualibus præponere student .
Legibus humilitatē: & simplicitatē derelinquen
tes: & dura ceruice in litterarū magis q̄ uirtutum
scientiā sese præcingere cupiunt : ut doctiores et
prudētiores pre cæteris appareāt . Hi autem cū
diuitem epulone uiuētēs: iā in inferno sepulti sunt
Quoniā tanq̄ cæci nati de cœli disputant colore:
quom de diuinis: spiritualibusue iuditiis sermo
cinare uidentur .

Capitulum quintū secundæ partis primi libri .

Quisnam putaret q̄ deus qui peccatū odit
Osee prophetæ dixisset . Vade sūme tibi
uxorem fornicationū: & fac filios fornicationis.
Et abiit: & accepit Gomer filiā debelaim. Et cōce
pit & peperit ei filiū. Et concepit adhuc: & pepit
filiam: & ablaetanit eā: & concepit filiū. Et dixit

dominus: uoca eum. Nō populus meus: q̄a uos
nō populus meus. et ego nō deus uester & cetera.

¶ Paragraphus primus.

Nunquid Osee & Gomer peccauerunt in deum
tot: totiensq; fornicantes. Si forte dixerimus q̄
a die illa ultra: uel ante: neq; unq̄ deus huiusce
modi: uel simile quid iusserit: aut inspirauerit:
aut permiserit: aut sustinuit: aperiam & dicam.

¶ Paragraphus secundus.

Nonne tempore iudicū & alienigenam Sanson
uxorē nutu dei nouiūs accēpisse: ut inde uīdictā
ī philisteos exercēdi causam haberet: nec nō ut fi
gura esset Christi Iesu adamantis: & ī sponsā eli
gentis ecclesiā de stirpe gentiliū: & natōe gentiū
in ruinā deorū omniū.

¶ Paragraphus tertius.

Immo quod maius est ītrauit ad meretricē: qua
re oportuit fores ciuitatis illius sup montem de
ferre. Et figuratū est q̄ deus qui ad gentem uene
rat peccatricē suam in se assumens carnē. Tarta
rorum fractis deniq; foribus: patres sanctos pa
triarchas liberauerit & prophetas.

¶ Paragraphus quartus.

Ac iterū Dalidam adamauit: in cuius manibus
uires amisit corporis. Sic Christus ex dilectione
scelestissime humane generationis: in ligno cru
cis scitiēs salutē: gloriofissimi corporis sui uires

abscondit. ¶ Paragraphus quintus.

Demū sicut Sanſon dicendo moriat̃ aīa mea cū philistim: interfectus est cū om̃ibus principibus philistinor̃: neq; propterea peccauit: qm̃ figurā congeſſit ſaluatoris in cruce dicentis corā principibus: ſcribis: & ſacerdotibus iudeorum: illudēti bus ei ſicut ſatrape philistinor̃ in Sanſon. Conſumatū est: & inclinato capite expirauit. Tūc uictoriam: & ſtrages in cultus idolor̃: & ſynagogā iudeor̃ orta eſt in morte Ieſu chriſti: & eiſdem ſanguinis aſperſionē. Ecce ergo quia quod p̃ euāgelium parenibus anuntiauerat de ſanſon deus p̃fecit. Nullum tamen uſq; in finē operis ſui & peccatū imputans illi: qm̃ ductione ſancti ſpūs ducebatur.

Capitulum ſextum de Abbate Vitali.

Sic enim inſpiratiōe dei abbas Vitalis in ſalutem animar̃ ad lupanar nocte accedens uſq; mane cum meretricibus morabat̃: prædicādo illis de regno dei. Et quod magis eſt: eis ſoluebat ut attentius præſtarent auditus uerbis eius. At inſup ne inani gloria deciperet: ſed ex hoc magis cōfunderet: adiurabat eas ſigillatim nemini dicerent: q̃ eis prædicaret. ſed q̃ faciebat ſicut cæteri homines. uidelicet in loquēdo. Et cum una

earum bonum quod agebat uni uiro indicasset:
iratus est uir dei in illā. Et ecce nutu dei q̄ primū
diabolus arripuit eā: & uolutans huc illuc & spu
mans: ab omnibus arbitratū est mendose bonū
de abbate affata eē: iccirco a diabolo præoccupata.

C Paragraphus primus.

Hæc autem omnia patriarchæ Ioanni anuntiata
sunt: eo q̄ in maximū clericalis religiosiq; status
dedecus conuertebat. Ille autē quomodo semel
huiusmodi deceptus suspitōe fuerat: noluit itez
se se tali expōere piculo.

C Paragraphus sc̄ds.

Ve igitur uobis q̄ tā faciliter uiros spirituales te
mere audetis dānare: & iudicare præsumitis. Nā
sic de facili in dei ultionem incidere poteritis.

C Paragraphus tertius.

Quidam. n. qui zelo uidebat duci hōestatis: ala
pam in faciem uiri sancti iprimens ait. Nec eru
bescis senex scelestissime. Et ille turbato aīmo re
spondit. Ne hoc tibi in supplitiū euertatur eter
num. Ecce unus cedit te in fatiē: unde tātam uo
cem emittes q̄ tota insonuerit ciuitas alexandri
norum. Et abiens domū ubi more cyrographi cō
scripsit. Viri alexandrini nolite āte tempus iudi
care: & inuoluta intus manus cedula ad celū uer
susq; deductas genibus flexis: sp̄m deo tradidit.

C Paragraphus quartus.

Tunc diabolus in similitudinē ethyopis ad eum qui sanctum percusserat uisū accessit: & ait. Salutat te abbas Vitalis: hac quidē salutatione: & illico palmā fixit in faciem: & in eū satan intrauit: & possedit illū donec ad eius stridores tota ciuitas adunaret. Et sic furibundus domū accessit. Viri sancti ubi tota ciuitas: necnō sanctissimus patriarcha q̄ perlecta tādē ea cedula inquit. Gratiā ago deo. Nam si suspicatus fuisset hæc euenisset mihi demonis in faciem palma.

C Paraphus quintus.

Cur ergo deus uiro s̄cto talia agere & loqui permiserat: ac inspirauerat: quæ ī sui ipsius animæ periculū fore nouerat: & ī dei opprobriū: & christianæ in religiōis uituperium uertebatur. Scitis quare. quia iudicia dei abyssus multa. Ne quis audeat in electis & unitis temere iudicare. Ideo sanctus Dauid ait: ut quilibet iudicare timeat in erroribus alienis: neque in suis presumat operibus se laudare bonis. Non saluat rex per multā uirtutem: & gigas non saluat in multitudine uirtutis sue. Fallax equus ad salutē: in abundantia autē uirtutis sue nō saluabit. Ecce oculi domini super metuētes eum: & in eis qui sperant super misericordia eius. Ut eruat a morte animas eorum: & alat eos in fame. Anima nostra omnium

uidelicet spiritualiū sustinet dominū in pmissio-
nibus suis: quoniā adiutor & protector noster ē.
Quia post lapsum letabit̄ cor nostrum. et in no-
mine sancto eius spabimus: & non in uirtutibus
nostris..

¶ Paragraphus sextus.

Sic beatus Onofrius ī lapsu grauissimo suo spa-
uerat ī dei misericordia: q̄ dignor: ac sanctior fa-
ctus est. Quis dubitat q̄ dei ceciderat promissio-
ne: ut fortius: & humilior resurgeret: & eum ī te-
riorem habitare faceret solitudinē. Et ut maiore
austeritatis gratiā in exemplū doceret futurorū.

Capitulum septimum de conuersione Mag.

Quid magis stupendū: quidue lōgius admi-
randum q̄ deus qui in lege Moisi: fornicatione
& omnē carnis imūditā ī lapidū obrutio-
nis sentētiā concluderat: hūana assumpta carne
inter conuiuui epulas sancto spiritu: ad se Mariā
traxerat magdalenā: cui forte nō pmiserat: neq;
illi iusserat tantis se se nephādissimis prosterne-
reatibus: cum ab ea septē eiecisse demōia scriptū
sit. Et tamē corā phariseo & astantibus dignatus
est eam excusatā reddere: ab omni labe peccami-
num. Deniq; ī fide: & dilectiōe sua lotā: & emū-
datam dimisit: dicens. Fides tua te saluā fecit: ua-

de in pa. Vnde Gregorius in Homelia .

¶ Paragraphus primus.

Quid igitur miramur fratres Mariam uenientem: an dominū suscipiētem? Suscipientē dicā: an attrahentē? Sed melius attrahentē: & suscipientem: quia nimirū ipse eam per misericordiam traxit intus: qui p mansuetudinē suscepit foris .

¶ Paragraphus secundus .

Quanto ergo magis: magisq; puriores: pulchrioresq; fiunt electi a domino Iesu christo quos in igne iustificatiōis emūdatos suscepit magnificādos. Cessate: cessate ergo maligni crimīatores cōtemplatiuorū. Cauete a iuditiis: cauete a sentētis uestris iniquis. Dimittite sponfas sponso suo Iesu christo corripiedos: & castigandos . Cognoscite statum uestrū miserabilē: atq; perfectorū ditio ni & mandatis: suisq; documentis cū omni hūilitate paratissimi estote . Sinite a persecutiōibus illorum inferendum. quibus Paulus ait .

¶ Paragraphus tertius .

Non. n. accepistis spiritū iterum in timore tēpore uocationis . sed accepistis spiritū adoptiōis filiorū: in quo clamamus. Abba pater. Tempore autē magnificationis: finito tempore iustificatiōnis: ipse spiritus testimonium reddit spiritui nostro: q; sumus filii dei & heredes: coheredes autē

christi. Per dilectionē dei dicentis in cantica .
Paraphus quartus de uerbis spōsi ad spōsā .
Pone me ut signaculū super cor tuum : ut signa-
culum super brachium tuum. Quia fortis est ut
mors dilectio. Dura sicut infernus æmulatio. Lā-
pades eius: lampades ignis: atq; flāmarū. Aquæ
multæ. i. peccata multa tēpore iustificatiōis non
potuerūt extinguere charitatē dei & proximi: de
qua dixerat Ioannes. Qui manet in charitate in
deō manet: & deus in eo. Vnde sequit̄. Neq; flu-
mina temptationū obruēt illam . Ideo de electis
dictum est . Accinxit fortitudinē lumbos suos a
uoluntaria delectatiōe carnalitatis. Et roborauit
brachiū suum bone intentionis resistēdi. Ideoq;
lucerna dilectiōis & charitatis non extinguet̄ in e-
ternum.

C Paraphus quintus .

Itaq; nolite de spiritaliū & contemplatiuorum
casibus iam canonicis: cōmunibusq; cōdemnare
legibus : & eos ita exosos habere postq̄ renouati
sunt in spiritu: ut ab eis tanq̄ a mortuis a corde
fugiatis: persequentes eos usq; ad sanguinē. Ani-
maduertite & uidete qd̄ Beatus dicat Gregorius
non de electis: sed de cōmunibus actiuorum pec-
catis.

C Paraphus sextus .

Neesse semp̄ est: ut quum peccatores: quosq;
cōspicimus nosmetipsos prius in illoꝝ calamita

te defleamus . Quia fortasse in similibus aut la
 psi sumus: aut labi possumus . Si lapsi non su
 mus: etsi cēsura magisterii debet semper uirtute
 disciplinæ uitia persequi. Oportet tamen ut soli
 cite discernamus: q̄a distinctionē debemus uitiiis
 compassionē nature. Si. n. ferendus est peccator
 nutriendus est proximus. Quum iam uero p̄ pe
 nitentiam percutit ipse quod fecit : iam noster
 proximus peccator non est. Quia quomodo dei
 iustitiā in se cōtra se dirigit: & hoc in se punit qđ
 diuina iustitia reprehendit.

Explicit secunda pars primi libri de actiuorū : &
 contemplatiuorū statu: & differentia.

Incipit tertia pars primi libri de auctoritate : uir
 tute: & dignitate charitatis: & dilectiōis Iesu chri
 sti: in electis spiritualibus: & contemplatiuis.

Tanta est. n. dilectiōis & charitatis dei: &
 proximi charissimi in electis & diuini
 tū uocatis speciali electione auctoritas: uirtus :
 atq; dignitas: q̄ tantūmodo affectione q̄ deside
 rio p̄ficiendi: satisfaciendiq; in quo non aduertit
 aut ignorat omniū legum: tum diuinarū canoni
 carum. tum ue comuniū: & ecclesiasticarū cen
 suris adimplere mandata omnia plenissime pos
 sit. Et multo magis ī is quæ ex necessitate: simpli

citare: ignorantia: aut inaduertētia actum esse tē-
pore iustificationis: imo etiam uocatiōis: uel ma-
gnificationis fuerit requisitū: usq; dum cōmodi-
tas. Discretio: siue prudentia: & habilis aderit
penitendi: emendandi: & corrigēdi. Bernardo de
præcep. & dif. attestante atq; dicente.

Capitulum primum.

Bona est mater charitas: quæ siue foueat ī
firmos: siue exercent prouectos: siue arguat īqui-
etos: diuersis diuersa exhibens: sicut filios diligit
uniuersos. Quum te arguit mitis est: quum blā-
dit simplex est: pie solet seuire: sine dolore mul-
cere: patienter nouit irasci: humiliter indignari.
Idem in apostolo. O quāta fidutia charitatis: ali-
us operat non amans: alius amans nihil operat.
Ille quidē opus perdit suū. Istius uero charitas
nunq̄ excidit. Et hoc q̄a more Pauli ad romāos.

C Paragaphus primus.

Nō ex opibus legis iustificat homo: sed ex fide &
dilectōe Iesu christi. Vnde ait. Credidi Aabrahā
deo: & reputatū est illi ad iustitiā. Ei aut̄ qui opa-
tur merces non imputat secundum gratiā: sed se-
cundum debitū. Ei uero qui non operat: credēti
autem ī eū qui iustificat impiū reputat ad iusti-
tiam fides eius: secundū propositum gratiæ dei.

sicut & Dauid dicit. Beatitudinē hominis cui de
us accepto fert iustitiā sine operibus. Beati quorū
remisse sūt iniquitates: & quorū tecta sūt peccata.
Beatus uir cui nō imputauit dominus peccatū:
nec est in spiritu eius dolus. & cætera.

C Paragraphus secundus.

Nunquid igitur huiusmodi in fide dilectiōis Ie
su christi iustificati si in operibus & mandatis le
gum nō ægerint: aut excefferint: siue errauerint
per ignoratiā: aut per simplicitatē in seueritate.
Ut puta iustitiæ pp̄ zelum honestatis religionis:
aut in nimia rerū spiritaliū cura: solitudineq;
familiarū rerum: uel forte in indiscreta proximi
charitate: in obsequiis exhibēdis bona semp̄ intē
tione: & optimo fine. Quia nec aliter in dilectōri
bus Christi esse potest. bona quæ fecerint anteq̄
de erroribus aduertant commissis: in mortali di
ci debent operata peccato: iuxta cēsuras & auste
ritatem legū. Sicut sunt illi qui nec diligūt: nec
ueraciter credūt: & in peccato mortali diuersisq;
reatibus sciēter pmāere minime curāt. Immo cu
riositate nimiaq; sēsuali auuiditate honoris: digni
tatū: & fastus: sacramēta exercere iqrūt ecclesia
stica regimina: & officia. **C** Paragraphus tertius.
Nūquid iam iter simplicitatē de qua dicit. Qui
ābulat ī simplicitate. i. ī dilectiōe dei & proximi:

graditur confidenter. Et inter malitiā seculi dilectorum; de qua Iacobus ait. Qui diligit mundū charitas dei nō est in eo; multū multumq; nōne interest. Nec mirum quidē est ut cum dilectoribus suis deus nō mitius agat. More Augustini ī sermone dicētis Iacobi. Aliud q̄ppe uolumus q̄a sumus in christo: uidelicet per dilectionē. Aliud uolumus quia sumus adhuc in seculo. De mansiōe huius seculi nobis aliud surrepit: ut hoc petamus quod nobis expedire nescimus. Sed absit ut fiat nobis si manemus in christo q̄ non facit quod petimus: nisi q̄d expedit nobis. Manentes ergo in eo: dilectōe: uidelicet quum uerba eius in nobis māserint: dicētis. Qui manet ī charitate: ī deo manet: & deus ī eo. Quodcūq; uolumus petimus: & fiet nobis. ¶ Paragraphus quartus. Concludamus ergo q̄ quicumq; electus spiritua lis: & cōtemplatiuus per dilectionē in christo manens de om̄ibus reatibus suis cōmemoratis: siue cognitis: uel incognitis: & non contritis per ignorantiam. Et de contritis quotienscūq; humiliter & deuote īgemuerit: doluerit: & cōfessus fuerit: & ueniā postulauerit: omnino recipiet deus illā: sicut per sententiā cōcluditur saluatoris dicētis. Si manseritis in me per dilectionē: & uerba mea in uobis māserint: quæ sunt. Discite a me q̄a mi

tis sum & humilis corde. Et qui uult uenire post me abneget semetipsum. & cætera. Sequitur: quæ cūq; uolueritis petetis: & fiet uobis. Vnde Augustinus in eodē. Manendo quippe in christo quid uelle possunt nisi quod cōuenit christo. s. misericordia. Quid uelle possunt manendo in saluatore nisi quod alienū non est a salute.

U Paragaphus quintus.

Dicit equidem dominus. Petite orādo & accipietis. Querite bona operando & inuenietis. Pulsate in penitentia & cōpunctione. Et aperiet uobis cella aromatum omnium misericordiarum. Nōne scriptū est. Dulcis & rectus dominus: pp hoc dabit legem delinquentibus in uia. Quā legem: nōne misericordie magis q̄ seueritatis: ī uia præsertim religionis: quæ uia penitētia est. Quibus per prophetam dominus dicit: ad ueniā uocans peccatores. Venite ad me omnes qui cōcupiscitis me: & a generationibus meis implemini misericordie: uidelicet & pietatis. Quia spiritus meus super mel dulcis: & hereditas mea super mel & fauū.

Capitulum secundum.

Quid ergo immanius q̄ putare q̄ intentio doctorum: siue legū opinio: seuerius agat q̄

dominus legum uelit. In his tam̄ qui derelinquē
tes patrem & matrē: sorores: & fratres: amicos &
notos: domos. & agros adhuc: & animā suam et
omnibus renuntiat quæ possidet.

Paragraphus primus.

Tandem ad sacrum religionis sinū ingredit̄ pro
reatibus penitentiā agere: ac sese in totū animo:
intentione: & mente: domino offerunt quasi in
holocaustum & uictimā serotinā: & matutinā.
Si uero aliquādo temptatione ducti: uel decepti
agunt quæ ignorant peccatū esse: quod si scirent
nullo pacto fecissent: nunquid imputandū erit
om̄ino illis: tanq̄ si maliciose fecisset. Quia igno-
rantia non excusat peccatū: aiunt uiri pestiferi.

Paragraphus secundus.

Hi quidem deum Neronis crudeliorem faciunt
Sed magis putādum est q̄ omniū sanctorū opi-
nio sit. In his præsertim qui nūnq̄ scienter: aut
uoluntarie post ingressum religionis peccatum
egerunt mortale. Si quod peccatū non esse putā-
tes fecerint: & peccatum sit: q̄ donec nouerint tā-
q̄ de oblitis remissio apud deum facta sit.

Paragraphus tertius.

Itaq; adeo in conspectu dei peccata ignorata: et i-
cognita p̄maneant censendū est: sicut peccatum
Pauli quum sanctos christiāe persequeret eccle

fiæ per ignorantia: ipso dicente. Dimissũ est peccatum meum q̄a insipienter egi. Sicut peccatum Petri in negatione ex timore; necnõ in errore baptismi. Et sicut peccatũ Aaron: qui fecit peccare populum in oreb. Et sicut peccatũ abbatis Vitalis qui zelo animarũ exposuerat animã suam in maximo damnationis piculo: & in totius ciuitatis alexãdriæ exemplum perniciosum ualde. Veruntamen hæc omnia nutu dei facta fuerunt: sicut et Sanson.

Capitulum tertium.

O Quanta quãtaq; a sanctis & spiritualibus uiris facta: acta: et operata sunt: quæ si laici: aut q̄ non speciali gratia attrahente agere præsumpsissent: facinorosissima quidẽ forent. Proprium. n. sancti spiritus est: ubicũq; fuerit aliqd̄ summopere mirandũ exercere: ita ut hominũ exercere uideatur sapientiã. Quia sapientia huius mũdi stultitia est apud deum. Et quod stultitia arbitratur apud humanos: apud omnipotẽtem sepius sapiẽtia existiat. **C** Paragaphus priũs. Quis posset cogitare secundũ carnem: et mundi huius nequitiã: q̄ uita Sansonis fuerit imago: atq; figura saluatoris, qui nullum unq̄ peccatũ nouit: neq; malitiæ reatum patrare potuit. Non

ne mirabilius est audire nunc q̄ Sanſon ſenſuū cum meretricibus cohiens innocentia: et animā ī polutam ſeruauerit: q̄ angelum ſcire nūquā peccaſſe: quoniā ſi uellet peccare non poſſet: cum in gratia confirmatū fuerit non peccandi . Et cum etiam ſpiritus ſit ſine corpore prægrauatus. Ideo diuerſi ſpiritu dei ducti diuerſa diuerſimode operati ſunt. ¶ Paragraphus ſecūduſ de Saul. Libro regū primo dictū eſt q̄ dum Saul quære ret Dauid ſciens q̄ eſſet ī aiot in ramata cum Samuele et prophetis nudatis prophetantibus: miſit primos: ſecūdos: et tertios liſtores: ut rapent dauid: qui quomodo uidiffent cuneum prophetarum uaticinantiū: et Samuelē ſtāntem ſuper eos: factus eſt etiam in illis ſpiritus domini: et prophetare cœperūt: donec Saul iratus ueniret et ipſe ueniret ut raperet dauid. Et factus eſt ſpiritus domini ſuper eum. Et ſpoliauit ſe etiam ipſe ueſtimētis ſuis: et prophetauit cum cæteris coram Samuele: et cecinit nudus tota die illa et nocte . Vnde exiuit prouerbiū . Num et Saul inter prophetas.

¶ Paragraphus tertius. Hinc percipite: percipite queſo ſācti ſpiritus fratres mei incompreheſibile attractionē mentium et animorū: ita ut et ferarū corda : et ſpiritus ſe uientium: et impioꝝ ualeat in prophetarū man

suetudinem cōmutare: adeo q̄ depositis sagittis bellicis quoq; armis: necnon regalibus indumentis tanq̄ pueri & ifatuati: denudati corpore canere die noctuq; compellant̄. Vnde audiētes mirati sunt dicentes. Num Saul iter prophetas. Quāto ergo magis ī spiritualibus uiris aīos: sensusq; immutat spiritus contra intentum illoꝝ: & ea in spiritu dei agere cogit: quæ apud homīes sepius a satan perpetrātū arbitrat̄. ut inde humiliores: cautiores: & prudentiores: in regimine animarū suarum: & aliarū efficiantur: Siue ad multarum animarū salutem: & eruditionē: & perpetnā recuperationem: prout in exemplis habetur his; hic prope conscriptis.

Paragraphus quartus de sancto Francisco. Fertur q̄ nutu spiritus sancti beatus Franciscus uni e discipulis suis iusserat nudum ad cathedralem accedere ecclesiam: ibiq; uerbum dei anūtiare: ut discipuli sanctæ obedientiæ agnosceret uirtutem. Hic autem demisso confestim habitu se se dedit uelociter in pedes. Videns enim beatus Franciscus discipuli obediētia celeritatem: increpauit se: & ait. Quod nunq̄ expertus es fieri iussisti: uade & tu post eum. Tūc ab humeris euulsa quāprimū tunica: nudus: pedifecusq;: discipuli cursu rapidissimo factus est: & anteq̄ puer appli

cuiſſet ad locum: in eminenti gradu beatus Fran-
ciſcus aſcendit: et tātum de ſeculi nuditate: cala-
mitate: & miſeria accuratiſſime uerba fecit: q̄ di-
uino afflante ſpiritu: multarum animarū ſalutē
lucratus eſt. Quam quidem rem quiſquis agere
præſumpſiſſet niſi a ſpiritu dei ductus: grauiter
deliquiſſet. neq; fructū aliquē p̄itus tribuiſſet:
eo q̄ indiſcreta habetur. & piculoſa obedientia.
Vnde ad ſcādālū potius plebis illa traheret præ-
dicatio: q̄ ad uirtutum: morumq; eruditionem.

C Paragraphus quintus de beato Iacopone.

Quæ ac quanta reprehensibilia ludibria: & igno-
minioſa operata audiuiſimus a beato Iacopōe or-
dinis minorū: ita q̄ dum melle peruncto corpore
a uertice uſq; ad talos plumis cohopertus auiū:
nuptias germani cōfundere conatus eſt: dicens.
El pazo a lapazia: chi non e pazo pazo ſia. Quis
nam religioſus non ſpiritualis ſi tale quid perpe-
traret non grauiffime erraſſet: & deum: & hoīes
penitus offendiſſet.

Capitulū quartū de prophetico uiro Porcelana.

NUnquid & illa prætermittā quæ propriis
conſpexi oculis: tunc iocoſa atq; ſtultiſſi-
ma reputata. a deuotiſſimo uiro: imo quem pro-
phetam audeo appellare Porcelano exercitata in

similitudinem futuri euentus: cuius ueritas nūc
 apparet dilucidissime. Quotiens equidem mor-
 tis periculo zelo dei ituitus sum se se exposuisse.
 Quomodo inter ad aleas ludētes ioca turbaret:
 subuertēs nūmos: chartasq; confringens: quod
 nec illi agere pertinebat. Verūtamen quoniā du-
 ctu diuino faciebat: nemo manum ī eum ausus
 ponere est. Et sic fructum non minimū domino
 uidimus uendicasse.

¶ Paragraphus primus de sancto Dominico.
 De sancto Dominico dictū est: industria illustra-
 tus spiritu sancti q̄ dum superare uellet aliquos
 hereticos: ueritatē christianæ fidei subuertentes.
 Fingebat & ipse iuxta illoꝝ simulationē nihil pe-
 nitus comedre nisi herbarū siluestrium radices:
 & gelida uti aqua: q̄q̄ iuxta regulæ sue morem se-
 crete fumeret alimentū. Et sic data fide passus ē
 populus & ipsum audire donec erroris hereticoꝝ
 agnoscerent fallatiā. Tunc et ipse beatus Domi-
 nicus rei suæ prudentiā indicauit: quæ spetiē hy-
 pocritarum tenere uidebatur: quod absq; pecca-
 to ab alieno uiro nequaq̄ fieri potuisset.

¶ Paragraphus secundus.
 Quid. n. mirabilius q̄ uirum sanctum confectū
 iam senio: diuq; artæ deductorē solitudinis uide-
 re pro recuperatione salutis neptis suæ. quæ dece

pta a quodā heremita in hospitiiis pro prætio se
donabat. Vili deposito: ac sanctitatis habitu: se
ricis præcinctum & exornatū indumentis accede
dere ad puellā disposuit: tanq̄ si & ipse prætio eā
cuperet possidere. Tandem blandēs uerbis ad pri
stinam cellulā introduxit: ibiq; clausa quā ami
serat sanctitatem recuperauit & salutē. Sic itaq;
quilibet spiritualis & in diuinis expertus gratis
zelo dei: proximiq; doctrina: & salute: ī diuersis
se licite exponere noscit casibus. quos si actiui p
tractassent: grauius ut diximus morū excederēt
honestatem.

¶ Paragraphus tertius.

Legitur in uita patrū q̄ quidam uir sanctus neq;
ens cuidam discipulo rationibus satisfacere: q̄ ī
possibile esset a corde radicitus temptatōes diuer
sas euellere tempore probationis. Tandem ut ex
periētia monitus remaneret: nudari iussit: & ait.
Ecce cordis tui locū uides: trahe si iam uales in
de fāta smata quæ te pturbare dicis. Adolescēs ue
ro uisa īpossibilitate a crebra cessauit lamētatōe.
Alius quidem pater hac in re aliter usus est. Va
de inquit in cacumine turris: & gremiū ad me in
de plenum deducito. Iuit enī puer: & non ualēs
patris adimplere mādatū: confusus rediit dicēs.
Impossibile quidem est pater sãcte pficere quod
iussisti. Sic & impossibile esse noueris fili mi

respondit illi uir dei mentis in iunionibus uagationes refrenari .

Capitulum quintum.

DE dei suiq; sancti spiritus inspirationibus & consiliis : in ueteri nouoq; mirandis testamento indicare curauit . At nunc quod diebus istis apparuit stupēdissimū breuiter enarrare de creui : ut discamus dei iudicia laudare : bñdicere : & prædicare . Quia de stercore erigit pauperē : ut collocet eum cum principibus : cum principibus populi sui . Audite ergo audite fratres audite dilectissimi imei .

¶ Paragraphus primus .
Dum esset quidā frater ordinis sancti Dominici anno domini . M . cccc . Lxvii . in mōasterio : adeo sancti spiritus succensus feruore est : ut mori pro Christi nomīe peroptaret . Et quum huiusmodi desiderium perficere uoluisset : ad prouintiā nauigare barbarū cœpit . At leto pergens animo captus nutu dei ab infidelibus nautis : marinisq; latrunculis : deducitur ad regnū & ciuitatem Tunisi : ubi ab eo dominus recessit : & feruorē extīxit : ut sue humāe fragilitatis miseriam agnosceret : anteq̄ martyrii gloriosam acquireret palmam .

¶ Paragraphus secundus .

Attamen diu fame & nuditate ī compedibus tru

e

52
fus in carcerē fatigari permisit: donec amisso spiritus sancti incendio ad gelidam pueniret desperatiōis imbrē. Qua quidē nec deus: neq; sanctus in cœlo: & in terra fuit quē hic crudelissime non malediceret: atq; blasphemaret: & quum a christicolis increparet dicebat. Desine me: quoniam dū amore dei mori uoluissē: recessit a me spiritus eius: & hic uinctus & fame perire me facit.

C Paragraphus tertius.

Tandem seruis regis indicauit se fidem negaturū christianā si liberum exire carcerē. & e cōpedibus dimisisset. Consensit rex: & circūcisus mahometis legibus se subposuit. Tunc rex famulā suam ethyopiā illi tradidit ī uxore: cum qua p sex fere mēses dormiuit: tanq̄ a christiano remotus omnino cultu.

II Paragraphus quartus.

Primo uero die quadragesimæ anni illius reuersus est spiritus domini: & urit cor eius. Et sicut a principio succensus est in dei dilectione: longe maiori anhelās desiderio martyrium pro christi nomine sustinere. Quapropter die: noctuq; cœnaculo clausus: orationibus: & disciplinis uindictam nequitiarū suarū in se exquirere nō desinebat: & amarissimas inter suspiria lachrymas fūdens: humiliter dicebat. Ecce. n. domine peccatū meū contra me ē. Cognoui domine q̄ humiliā

sti me: ut discam iustificatiões tuas. Nam me di
 gnum gloriosæ martyrii palmã acquirēdi putaf
 se nũc percipio sane. Ideo bonũ mihi quia humi
 liaſti me. Parce mihi domine: quoniã cognosco
 peccatũ meũ maximũ. ¶ Paragraphus quintus.
 In diebus uero ebdomade passiõis domini accef
 sit ethiopissa ad regem: & ait. Perfidum quem
 tu rex i uirum mihi tradidisti: ad suam pristinã
 Christi fidem reuersus est: nec mecũ iam p dies
 quadraginta dormire passus est. Sed clausus die
 noctuq;: ieiuniis: oratiõibus: & lachrymis uacãs:
 a continuis uerberibus cessare non uidet. Itaq;
 corripe eum domine mi: ne ultra me spernat: et
 negligat fidẽ mahometi. Paragraphus sextus.
 Audiēs equidem rex quæ dixerat mancipiũ eius
 furore succēsus accersiri eum iubet: & ait. Canis
 fili canis cur non dormis cum uxore tua? Nũqd
 ad uomitũ reuersus es pristinũ perfidorũ christia
 norũ? Iubeo ergo ut ab hac recedas stultitia: alio
 qn dira morte interire te faciã. Vir uero. s. in dei
 uiui charitate innouatus: præcinctusq; Iesu chri
 sti dilectione: & optima fide audacter respondit.
 Nunq̃ profecto rex ab itimis præcordiis meis no
 men dulcissimũ: sanctissimũq; Iesu christi recef
 sisse scias: q̃q̃ desperatione ductus me ipsum su
 ſtinere nõ ualens: in hunc præcipitiũ Mahome

ti lapsus sum. Quod qdem a domino factū esse
probabiliter agnosco: quoniā præsumptuose ni
mis martyrii palmā curaueram uendicasse. Ideo
recedens a me dominus meus Iesus christus finit
meam dilucidissime imbecillitatē oculis cernere:
ac māibus: imo & toto fedato corpore ptractā.
Nunc autem misertus mei reuertēs pro delictis
meis: & erroribus: atq; reatibus maximis succen
dit cor meum omnē læto animo passionē & mor
tem substinere. Quonobrem pro christi nomine
tuas pro nihilo minas. & iura duxi obseruanda.
Ecce iam christianissimū me ipsum confiteor: et
Mahometi inimicissimū ostēdo persecutorem.

¶ Paragraphus septimus.

Tūc rex nimio succēssuns furore aduocauit cha
di legis sue: cum quo inuito cōsilio illico lapidari
præcepit. Et cum turba ciuitatis accurreret accla
mantes: & impetu nimio maximoq; furore dice
bant. Tolle: tolle canem: tolle blasphemū legis
nostræ: tolle derisorem mahometi. Et sic percu
tiētes uirum dei trahebāt per uicos. Et dum esset
iuxta habitationē mercatorū genuēsium habitū
cuculam uidelicet religionis suæ exuit: & illis tra
didit dicens. Neq; in aliquo habitus factus iste
errauit: sed ego tantūmodo. Ideo nolo ut contu
meliā patiat.

¶ Paragraphus octauus.

Tandem modicum extra portā ciuitatis flectens
 genua bubulcus quidā cucurrit: & sappa qua in
 uineam laborabat: uirum sanctum per mediam
 ceruicem solo ictu percussit. Et sicut animæ ele
 ctorum: sanctorūq; dei coronari solent. Sic etiā
 uiri huius animā electam & spetiosā triumphan
 ti martyrii sui palma inter agmina sancta spiri
 tum beatorū rex regū dominus Iesus in gremio
 diuine maiestatis suæ iucundissime suscepit.

¶ Paragraphus nonus.

At talē tātam corpori athlete sui gratiā submini
 strauit: q; postq̄ canes illi lapidibus adhuc mor
 tuum obruissent: ita ut aceruus non minimus la
 pidum in eum factus esset. Inde etiā extrahētes ī
 ignem uehementissimum proiecerūt corpus bea
 tissimi uiri: ut ibi penitus consumeret. Sed quū
 per duas quippe cōtinuas ī medio flammāz ho
 ras pseuerasset illesum: ita ut nec totius corporis
 pilus unus combureret omnino. Nimia īdigna
 tione uexati quasi ursi spumantes rapuerunt de
 medio ignis corpus sanctum: & totam circundā
 tes ciuitatē funibus per pedes trahebant: donec
 deniq; fessi effecti: in quādā piscinā extra mu
 ros ciuitatis proiecissent: ibiq; cadauera bestiarū
 p̄iitiebant. Vnde fetor maximus ibi aderat sēp.

¶ Paragraphus decimus.

42
Nocte autem illa luminaria uisa sunt iuxta sanctum corpus : a quo tam imensus odor suauissimusq; exibat; ut & ipsi gentiles pre suauitate cogebantur se se ad piscinam conducere: ac studio se claudi extra moenia permittebant : ut diutius odoris illius fragrantia frui ualuissent.

¶ Paragraphus undecimus .

Sed quum de hac re principes suæ legis aduertissent: timentes subuersionem fidei suæ : psuasos reddiderunt christianos mercatores: ut a rege prætio corpus illud cōcederet eis attemptaret. Genuenses uero mercatores cū & de patria sua fuisset sanctus uir: trecentorū aureorū mercati sunt . At lotum mundatū aqua mūdissima corpus illud nullam penitus in eum lesionē inuenerunt: nisi tantum in capite uulnus: & a fumo ignis aliquātulum obumbratus . Vnde dicere potest anima sancti uiri tanq̄ sponsa dei. Nigra sum p̄ lapsū: sed formosa per misericordiā. Et corpus eius asfari potest. Nolite considerare q̄ fuscum sim: q̄a decolorauit me passio & fumus ignis. Nunc porro deum multa fertur p̄ eum in eius corporis ueneratione in Genuēsi ciuitate exercere miracula.

¶ Paragraphus duodecimus.

Hæc porro omnia ab is referentibus didici: qui quidem propriis audisse auribus : oculisq; cōspexis

se ab initio usq; ad exitum huiusmodi passionis
& martyrii affirmabant.

Capitulum sextum de imbecillitate: & statu proprio: & de uita perfectorum.

Multa quippe multa cōmemoranda duximus charitatibus uestris. Non tamē ut dei freti misericordia ingenio uestro sanctorū illorū imitatores fieri præsumat. Quoniā uita sanctorum admiranda est: & uenerabiliter laudāda. nō tamen omnium imitanda. Verum. n. magis ut & cautiore efficiamini: & in euitandis demonū: malorūq; hominū seditiones. Et ut proprii status uestri ībecillitatē lucidius agnoscere ualeatis. At uero de casibus spiritualiū patrum: ac de cōtemplatiuorū excessibus. Neq; de diuersitate gratiarū eorum: & in quo spiritu bona malaue agāt nequacq; presumēt audeatis temere iudicare. Nisi quum uos aut in similibus expertissimos: non ex libris solum: sed magis in corde spetiali munere esse noueritis. Aut quum per intentū finē perfimū illorū: more Saulis: cognoueritis dei ultionem fuisse.

¶ Paragraphus primus.

Si uero post lapsum spiritualiū: renouationem gratiarū: & uirtutum in eis uberiorē ampliōrēq;

uidebitis: nō malitiæ cā fuisse sciatis. Sed magis
permissione dei. ad illorū & aliorum salutem: &
correptionem.

¶ Paragraphus secundus de similitudine lapsus perfectorum.

Sicut. n. militum imo principum exercituū cicatrices uulnerū: quāto excesserint numero: in laudem: atq; gloriam tanto longius habent ipsorū: quoniā in maxime arduis se se exposuisse militariis indicant prouintis. Si tamē deuictis supertisq; hostibus se una cum exercitu in pacē conducere ad castra ualuerunt.

¶ Paragraphus tertius explanatione.

Sic itaq; spirituales uiri: ac sancti: & contemplatiui homines erunt: si post iustificationē in pace: charitate. & feruore se suosq; deduxisse inuēti fuerint. Tunc omnes lapsus eorū tam præclare in eorū ueneratione habiti sunt: quanto mirabilius illorum deus patientiā: & humilitatē in exemplum nostræ correptionis experiri. ac probā uoluerit.

¶ Paragraphus quartus.

Igitur sūmopere aduertēdum est fratres mei ne de spiritualibus: expertis. cōtemplatiuisq; temerē iudicemus patribus. Et si tamen prælatis: præfidentibus: & antiquioribus deuotis: & canitiæ: se nectuteq; confectis in gestibus nouitiorū: iuuenum. & inexpertorū iudicare legitime ī charitate

liceat: non tamen in aliis quicquid agitur: utrum a bono: aut a malo spiritu fuerit iudicandum est: in confusione pacis: & deuotionum patrum supradictorum: quia detractio pessima appellatur. De qua Iacobus in canonica sua inquit. Nolite detrahere alterutrum fratres mei. Qui detrahit fratri: aut qui iudicat fratrem suum: detrahit legi: & iudicat legem.

Paragraphus quintus.

Tanto etenim seuius quis detrahere conspicitur quanto bona quae aguntur malo fieri spiritu arbitrat: ab his praesertim qui tum aetate: tum experientia: & fama diu spiritualem uitam duxisse nouerimus. Quid nam reprehensibilis quae in iunioribus religiosis inexpertissimis spiritualium diuinarumque rerum incircumcisa ceruice uitam: mores: & acta maiorum: patrumque suorum ignominiose perscrutari & in eorum faciem arguere: & reprehendere: atque corripere eos audere. Immo quod peius & truculentius est: non solum illis detrahere spiritualibus patribus: uerum etiam eos persequi non desistere: a quibus uitam corporis susceperint & animae. Iccirco Beatus inquit Hieronymus. Non est detrahere uerum dicere: caue ne aures: aut linguam habeas prurientes. ut nec ipse aliis detrahas: aut alios audias detrahentes. Multorum quoque solatium est bonos capere: dum peccatum multitudinem putant

minui peccata. ¶ Paragraphus sextus.
Offitium. n. uirorum bonorū est pro proximo-
rum reatibus: præfertī pro patribus & fratribus
lapsis ac peccatis diutius lugere: continuisq; deū
impulsare orationibus: donec ad uitam restaurē
tur æternam. ¶ Paragraphus septimus.

Ve ue is qui detractionibus more Cham uerēda
patrum denudant. Verenda inquā & quæ pudē
da sunt: ac in uituperationē sacre religionis pos-
sint deuenire. Vnde Isidorus. Non detrahes pec-
canti: sed condole. quod in alio detrahis in te po-
tius pertimesce. Quando aliis detrahis te diser-
ne: nunq̄ detrahes si te bene discernes. Vterq; si-
mile crimen impedit. Et quidem detrahentē au-
dit & qui detrahit. ¶ Paragraphus octauus.

Heu heu quā lōge horrendū est de his sapissime
a detractonibus malū facillime credere. De q̄bus
nisi bona: & laudabilia audiuimus: & uidimus.
Vnde oblitis bñficiis una cum detractonibus ad
illorū irrisiones: & uituperatiōes ora dilatātur &
linguæ. Dicitur. n. in uita patrum. Melius est co-
medere carnes & bibere uinū q̄ comedere in uitu-
perationē fratrem suū. Sicut susurrans serpens
Euam de paradiso excludit: sic q̄ detrahit fratri
suo: non solum suam sed etiā audientis animā
perdit. Monachus bilinguis cōturbat fratres. Et

illud eccle. Vir duplex animo inconstans est in omnibus uis suis. Item Salomon. Homo puer sus suscitatur lites. Et uir uerbosus sepat principes. Semper iurgia quærit malus; angelus aut crude lis mittet contra eum.

Capitulum septimū de mutua charitate fratrum.

Non .n. detractor est qui de quo loquitur ex nimia motus charitate non solum lachrymabiliter dolet; sed mori pro eius salute uellet. Nam ueram illum charitatem habere tenet Bernardus; qui pro fratribus mori paratus est.

Paraphus primus.

Ergo ante omnia charitatis iurium imitatores; sectatoresque esse toto corde curemus. Et quomodo de prelatibus; senionibus; aut spiritualibus; uel cuiuscunque conditionis; ac status malum audimus; nec fidem uerbis tribuere debemus; sed detrahentibus increpando suum iudicare errorem. Si uero charitate siue consilio gratia dicitur: ita ut ueraciter illi credi potest ex illius uitae cognitione; de quo manifestatur delictum; condolendum est summo opere & non detrahendum. Immo si conceditur: aut adeo attractibilis sit: ut mansueta admonitione erudiri possit; more euangelico illi quod scimus siue audiuis intimare tenemur. Denique si non audierit

orationibus: & lachrymis in nostro secreto cordis
pro illius pueritate: iure charitatis deo omnipo
tenti satisfacere accuratissime curemus: sicut pro
nobis ipsis fieri cupimus. Et sicut dominus Iesus fecit
usque ad mortem: mortem autem crucis. Iuxta illud Io
annis apostoli dicentis. In hoc apparebit chari
tas dei in nobis: quoniam sicut ille pro nobis
animam suam posuit: sic & nos debemus pro fra
tribus nostris animam nostram ponere. Et ideo Au
gustinus. Si per hanc uiam uere charitatis uolu
mus currere: ad æternam patriam feliciter possu
mus peruenire. ¶ Paragraphus secundus.
Sicut enim duo sunt uere charitatis præcepta: di
lectio .s. dei: & proximi. Sic due sunt in ecclesia
sancta catholica. uita. .s. actiua: & cõtemplatiua:
in quibus lex uere perficitur charitatis. Vita quippe
actiua est: quæ pro charitate dei in se & in proxi
mos bonam exercere opera: tum corporalia: tum ue
religiosa: atque catholica iuxta dei præcepta sacro
sanctæ ecclesiæ leges & mandata uniuersa tenet.
Cuius plane due uia sunt. Actualis. & Menta
lis. Actualis uia est: quæ misericordiæ opera tam
corporalia quam spiritualia docet exercenda. Menta
lis est quæ orationis: lectionis: atque meditationis
ad fructum professores deducet suos. Istarum pro
fecto duarum uiarum & opera & præcepta ab his

opari necesse est quātū liberi arbitrii sui cōpetāt
 uires: & aīæ potētīæ eorū naturales ualēt. Qui nō
 dum intentione disposita: aut opere: uel deside
 rio se se ad arcem peruēiendi exposuerint contē
 platiōis. Quibus per saluatoreū intimatur: sicut
 & illi qui ei dixerat. Domine quid faciam & uitā
 æternam possidebo. Et dominus respondit. Ser
 uā mandata. Quū autē ille ab ineunte ætate illa
 plenius perfecisse rettulisset. uitam uidelicet acti
 uam. Ad altioreū putans dominus q̄ cuperet per
 uenire: ait illi. Si uis perfectus esse in uitam. s. cō
 templatiuā. Vade & uende omnia quæ possides
 & sequere me.

¶ Paragraphus tertius.

Ecce ergo ex redemptoris definita sententia. Qui
 cunq; arbitrii sui uiribus: & animæ potentiis uti
 ualet præcepta omnia: tum diuina: tum ue com
 muniū legum seruare tenent. Qui autē ad perfe
 ctionem peruēiendi gratiā: aut ad cōtemplatio
 nis accedere curat arcē: ad duo tātum obligari co
 gnouimus. Omnia uidelicet postponere tempo
 ralia: christumq; passum: contumeliis irrisum:
 cruci cōfixum: ibiq; acerrima nece defunctū seq.
 At duo hæc in unum Paulum concupisse perce
 pimus quū diceret. Omniū uero quæ retro sunt
 obliuiscens: ad ea uero quæ priora sunt extendēs
 me: persequor ad desideratū brauium: quod est

dilectio & charitas dei .

C De uita contēplatiua paragraphus quartus .

Est igitur uita cōtemplatiua illa quæ circa dei dilectionem & uisionē eius: necnō omniū spirituum rerum cognitionē uersatur: gratia spetialissima attrahente: ac erudiēte: cuius uia una est tātum. s. Via spiritualis: quæ gaudia indicat mundi tanq̄ uinum crapulantē euitare: & sancta uerba operaq; solícite exercere. Iuxta Pauli erudimēta: ubi ait. Nolite inebriari uino: sed impleamini spiritu sancto: loquentes uobismet ipsis in hymnis & psalmis: & canticis spiritualibus: cantātes & psallentes in cordibus uestris domino. Ecce iā uitæ contemplatiue uia audistis spiritualem: et ea quæ exercenda sunt opera. Nunc autē attendite ad quæ & ad quāta uir contemplatiuus obligetur præcepta. Vnum est. n. & nullū aliud quod est omnē tantūmodo curam apponere ad diligēdum dominū Iesum christum: usq; dum diuina attrahente grā ad dei uisionē spiritualē: diuineq; trinitatis cognitionem latissimam ascendere mereatur.

C Paragraphus quintus .

Præceptum autem illud unicum est quod in cantica sponsus christus iesus ad sponsā rettulit di-

cens. Pone me ut signaculum super cor tuum :
 ut signaculum super bachiū . Quod est dilige
 dominū deum tuum ex toto corde tuo ; & ex to-
 ta uirtute tua. Quia fortis est ut mors dilectio :
 quia uincit & superat : & nunq̄ superat : nec uin-
 citur. Dura sicut infernus æmulatio : q̄a quod te-
 net nunq̄ dimittere patit̄. Lampades eius .f. dile-
 ctionis dei : lampades ignis atq; flammæ. Aquæ
 multæ temptationū : persecutionū : angustiarq;
 multarū : nō potuerunt extinguere charitatem .
 Multo minusq; p̄ obliuionē : aut ignoratiā emit-
 tuntur : aut operant̄. Quoniā neq; flumina erro-
 rum atq; reatus ocurentia uiatoribus .f. uiæ spi-
 ritualis obruent illā .f. charitatē dei : ut ex eis dā-
 nentur : sicut in Sanfon & Dauid factum est. Iō
 Paulus ¶ Paragraphus sextus.

Si enim secundū carnem in actiua uita uixeritis
 peccātes : uidelicet moriemini morte æternali .f.
 Si autē spiritu facta carnis mortificaueritis : oīa
 mundi gaudia renuntiādo : uiuetis in æternum .
 Quicumq; enim spiritu dei aguntur hi filii sunt
 dei. Non enim accepistis spiritum ī timore mul-
 torum præceptorum : iurium : legumq; diuerso-
 rū mandatorū. Sicut qui in actiuā laborantes ui-
 tā graui honerāt̄ iugo . Quia uos accepistis spm̄
 ✠

adoptionis filiorū ex ardenti dilectiōe in quo clamamus. Abba pater. Ipse. n. spiritus testimoniū reddit absq; legibus & sinodocis: & absq; līrarum erudiētis seculi huius: spiritui nostro q̄ sumus filii dei & heredes: æterne gloriæ: coheredes autē christi: cum quo ex unione dilectionis unum erimus in fruiōe superne diuinitatis. Iuxta dictū eiusdē Pauli. Qui adheret deo unus spiritus ē cū illo.

¶ Paragraphus septimus.

Tunc. n. uera acquirit̄ sapientia: nō philosophorum: sagatissimoꝝq; doctorum temporalium sciētiarum: sed simpliciū amatorum dei renuentiū astutias. & subtilitates legum attendere diuersarum. Sed solum ad inueniendū sapientiam dilectionis dei omnipotentis spirituali prudentia. De qua Salomon in prouerbiis inquit.

¶ Paragraphus octauus.

Si. n. sapientiā inueneris & inclinaueris cor tuū prudentiæ: dimittendo temporalia pro spiritua libus: & hūana pro diuinis. Si qua fieris eā quasi pecuniam: & sicut thesauros effoderis illā. Tūc intelliges timorē domini non in libris: sed in tabulis cordis. Et scientiā dei inuenies non in legum doctorum dictis: sed in intellectu tuo. Quia dominus dat sapientiā animabus dilectorū suorū. Et ex ore eius sciētiam uirtutum: & honestatem

morū: & honestatū custodit in rectorū amatorū
suorū salutem. Et proteget gradientes nō in sub
limitate sermonū: & cauilationū adinventionē:
sed simpliciter in dilectione dei: seruās semitam
iustitiæ: & uiam sanctorū custodiens. Tunc intel
liges iustitiā legum: & iudicium dei absq; doctri
na hominū. Sic & eqtatē: & omnē semitā bonā.

Paragraphus nonus.

Et ideo si intrauerit sapientia dilectionis cor tuū
Et scientia spiritualis animæ tuæ placuerit: confi
lium dei custodiet te: & non astutia litterarū. Sed
prudencia gratiæ seruabit te: ut eruaris a uia ma
la: & ab homine: q̄ peruersa loquit̄ ad simplices
capiendas laqueis diabolicis animas sub diuersa
rum legum & præceptorū astutiis: & subtilitati
bus uariis. Cum ad unum tantū præceptū teneā
tur omnes qui ad uitam trahunt cōtemplatiuā:
quod dei dilectio est. De quo quidē redemptor
noster dixerat Marthe.

Paragraphus deciūs.

Porro unum est necessariū ad optimā manie par
tem eligendū. Et hoc est præceptum quod Salo
mon in prouerbis in custodiā aniæ prædixerat.
Qui custodit mandatū. i. dilectiōis dei: custodit
animā suam. Qui negligit uias suas. i. uirtutum
& morum per obliuionē aut ignorantia mortifi
cabitur. Sicut Dauid in morte pueri: & p̄secutiōe

Abſalon filii ſui: ſed nō ad interitū damnatiōis.

C Paragraphus undecimus

Nempe talis tanta eſt coniūctio dei cum anima huiusmodi electorū: ut niſi ex naturæ fragilitate: aut permiſſione diuina per obliuionē: aut ignorātiā errare minime poſſint. Vnde nunq̄ a dei dilectione ualent ſeparari: ſed magis ad cōnubiū diuine maiestatis omnino uēturi ſunt. Vnde nūq̄ amplius a dei charitate in ſpirituales āplexus: & ofcula ac ſuauiſſimas conſolatioues diſſoluentur. Vnde Gregorius. Charitatem recte prædicator egregius uinculum p̄fectionis uocat: quia uirtutes quidem cætere p̄fectionē generant: ſed tamen eas charitas ita ligat: ut ab amantis mente diſſolui iā nequeāt. Ideo Paulus ad Romanos capitulo octauo. Diligentibus deum omnia cooperantur in bonū. Vnde Auguſtinus. Habeas charitatem & fac quid uis. Quid ſit charitas dei idē ait. Charitas eſt uirtus qua uidere deum: perfrui q̄ eo deſideramus. Charitas uero proximi. Si q̄s tantam habuerit charitatē ut paratus ſit etiā pro fratribus mori: perfecta eſt in illo charitas.

Capitulum octauum tertiæ partis primi libri: in exemplum euangelii declaratū per beatum Auguſtinū: q̄ uita actiua circa plura implicari oportet

teat. & contemplatiuæ unum sit necessarium .

VBi. n. quid actiua quid ue contemplatiua
 sit uita intinare studuerim dilucidissime.
 Auctoritate autem doctoris egregii aurelii Augu
 stini hic prope affirmare curauimus . Vbi p Ma
 rie & Marthe ambarū sororum similitudinē acti
 ue uitæ labores; & contemplatiuæ ociū distinctæ
 in homelia ascensionis Beatissime uirginis cona
 tus est idicare dicēs. ¶ Paragraphus primus.
 Videtis ergo charissimi & quantū arbitror iam ī
 tellexistis: in is duabus mulieribus quæ ambe fu
 erunt domino grate: ambe amabiles: ambe disci
 pule. Videtis ergo magnum aliquid intelligitis :
 quicunq; intelligitis: quid audire & scire debetis:
 etiam qui non intelligitis in his duabus mulieri
 bus duas uitas esse figuratas. Presentē: uidelicet
 actiuā laboriosam. Et quietem: uidelicet cōtem
 platiuam. Erunnosam: & beatam . Temporalē
 & æternam. Due sunt uitæ: de illis uos copiosius
 cogitate: cogitate quid habeat hæc uita: non dico
 mala: non iniqua: nō nefarria: nō luxuriosa: nō
 impia: sed laboriosa: erunnis plena: rumoribus
 fatigata: temprationibus sollicita. Hanc ipsam ī
 nocentē dico uitam: qualē decebat habere Martā
 Hæc ergo quantū potestis inspicite : & de hac ut

†

f 2

dixi copiosius q̄ loquimur cogitare. Vita ergo iniqua aberat ab illa domo: nec cū Marta erat: nec cum Maria. Et si aliquando fuit domino intrante fugit.

C Paragraphus secundus.

Remanserunt ergo in illa domo quæ susceperat dominū in duabus feminis due uitæ: ambe innocentes: ambe laudabiles. Vna laboriosa: altera ociosa: nulla facinorosa: nulla defidiosa. Ambe innocētes: ambe in quā laudabiles: sed una laboriosa: altera ociosa: nulla facinorosa: quā cauere debet laboriosa. Nulla defidiosa: quā cauere debet ociosa: minime diuersarū scientiarū litterarū uel studiis uacans.

C Paragraphus tertius.

Erant ergo ī illa domo iste due uitæ. Et ipse fons uitæ. In marta erat imago præsentiuū. i. actiuæ. In Maria futuroꝝ. i. contemplatiuæ. Quod agebat marta ibi sumus: dum actiuam gerimus uitam. Quod agebat maria hoc speramus dum oībus postpositis ad cōtemplatiuā uitā trahimur.

C Paragraphus quartus.

Hoc agamus bene: ut illud habeamus plene. Nā quid īde habemus: aut quantū habemus: Quādiu hic sumus dum uitam agimus actiuā. Quātum est quod inde habemus: Nam & modo īde aliquid agimus: remoti a negociis depositis familiaribus curis cōuenistis: statis: auditis: in quātū

42

hoc agitis Marie similes estis . Et facilius uos qđ
ægit maria: absq; uidelicet nimia litterarū: legūq;
diuersarū discussione agitis : q̄ ego qui prærogo
curis maximis .s. & plurimis sacrarū litterarū sub
tilitatibus . Vnde dicit̄. Beata rusticitas simplex
& recta & igne diuino succensa.

Capitulum nonum de sententia domini.

Ecce iam quid inter actiuam & contempla
tiuam intersit uitam: indicauit nobis egre
gius doctor . Audiamus insup quid per domini
sententiā idem Augustinus ostendat. Dum hæc
promouerit saluator Mathe uerba .

CParagraphus primus.

Marta marta sollicita es: & turbaris erga plurima
Maria autē optimā partem elegit . qnæ non au
feretur ab ea. Marta marta: repetitio nominis in
ditium est dilectionis: aut forte mouende inten
tionis: ut audiret attentius bis uocata est: Mar
ta marta audi. Tu circa multa es occupata: in o
bligatione uidelicet mandatō: legumq; diuersa
rum præceptō. Vnum autē est opus .i. unum ē
necessarium: quod est præceptū desiderandū di
lectiōis Iesu christi dei ueri: & ueri hominis. Nō
unum opus quasi singulare opus . Sed opus est

quod ad omnē spiritualium diuinorūq; affectio-
nem gustum & suauitatē se extēdit: hoc expedit
necessariū est ad dei & proximi ueram uendicare
& possidere charitatē: de qua Hieronymus ait .
Qui sine charitate est: sine deo est. Non dixerat
qui sine litterarum eruditione & legum.

¶ Paragraphus secundus.

Quod est unum hoc egerat maria . Vnū cogita-
te fratres mei: & uidete in ipsa multitudine spiri-
tualium & diuinorū affectionū . Si delectat nisi
unum . s. desiderium dilectionis & uisionis do-
mini nostri Iesu christi. Ecce deo propitio q̄ mul-
ti estis. Quis uos ferret nisi unū saperetis? in dei
& proximi charitate? Vnde in multis q̄ ista cō-
templatiōis: quasi dicat nec in multis præcepto-
rum obligatiōibus pacifica possidetur quies spiri-
tualis. Sed in unum dilectionis præceptū . Ideo
sequitur exemplū. Da unū & populus est. Tolle
unum & turba est . Quid est turba: nisi multitu-
do turbata : sed audite apostolum .

¶ Paragraphus tertius .

Obsecro at̄ uos fratres : multitudini dicebat: sed
omnes unum facere uolebat: persuadens ad con-
templationis requiē. Obsecro aut̄ uos fratres ut
id ipsum dicatis oēs . s. charitatē dei & proximi .
Et non sint in uobis sismata disputationū inter

tēporaliū legū cautelas: & spiritualiū: atq; diu-
norum munery affectionē. Scitis autem perfecti
in eodem sensu dilectionis dei: & in eadem scien-
tia charitatis.

¶ Paragraphus quartus.
Nam qui simpliciter manet cum Maria in dile-
ctione Iesu christi: & charitate eius: ī deo manet:
& deus in eo: quā dominus quidem excusauit di-
lectam suam corā legis peritis: phariseis. & epulā
tibus in conuiujs humane sapiētie: de erroribus
& peccatis iam p ignem dilectionis consūptis: &
anullatis illius. Sed magis īcrepat murmurantē
phariseum in persona prudentiū: & sapientiū se-
cū dum mundi doctrinā: qui in excessibus electo-
rum facillime scandalizant. non aduertentes ad
uim diuine dilectionis: quæ omnia delicta cōbu-
rit: sicut subcenditur ī ardētissima fornace palea
& stipula.

¶ Paragraphus quintus.
Ideo dixerat dominus phariseo: signa quæ erant
dilectionis in maria peccatrice: quæ non fuerant
ī eo. Vnde absoluit illa: & iste ex temeraria dam-
natur murmuratione. Et quod magis est: exēplo
tunc duorum debitorū propria sua ipsaq; huma-
na prudentia capitur propalata ex ore suo sentē-
tia. Quod ille plus diligit cui plus dimittit. Itaq;
nimio succensa desiderio remissionis multorū ob-
sarcinam reatum: immensoꝝq; facinorū suorū

quæ Maria cognoscebat: maioris dilectōis signa
intrinsicæ & extrinsicæ ostendit: q̄ phariseus qui
forte illius erat animi: quo alter ille phariseus de
quo in euangelio dominus commemorat: una
cū publicano q̄ dicebat. Ago tibi gr̄as: & cætera.

¶ Paragraphus sextus.

Sic iste nesciens proprios defectus signa dilectio
nis in domino non ostenderat. Sed mariā mur
murans condemnabat peccatricē: quæ mundior
erat illo. Nam ex dilectione sua ab omnibus suis
purificata peccatis remansit. Vnde digna fuit ex
cusatiōis apud scandalizatos. Lōge magis apud
fororē suam Martam excusari a dom̄o meruit:
dum secus pedes domini sedens diuina impleba
tur sapientia: in qua illud unum quod saluator
necessarium fore ostenderat: tanq̄ infans in gre
mio collocatur matris. Nam dilectio Iesu christi
& uisio eius nutritur & alitur a sapientia dei: nō
ex scientiæ dogmatū: sed ex charitate altissimi.
Quid autem sit sapiētia & uirtutes eius: ex libro
sapientiæ hic inferius intimabo.

¶ Capitulum decimū de sapientia contemplatiōis
quæ imbuitur ab his qui cum Maria ignara littera
rum simpliciter ad pedes domini in humilitate
petit: querit: & pulsat: orationibus: meditationi

bus: & austeritatibus donum dilectionis & uisionis Iesu christi.

S It enim Salomō. Omniū enim artifex docuit me sapientiā dei: uidelicet quā non nimio litterarū studio adipiscitur: sed solum diuina fauente gratia in electorum cordibus habitare delectatur.

¶ Paragraphus primus.

Est. n. ī illa spiritus ītelligentiā: sanctus: unicus: multiplex: subtilis: mobilis: disertus: incoīnquatus: certus: suauis: amans: bonus: acutus: q̄ nihil uetat bene facere: humanus: benignus: stabilis: certus: securus: omnē habens uirtutem: omnia p̄spiciens: & qui capit omnes spiritus ītelligibiles

Omnibus. n. mobilibus: mobilior est sapientia.

Attingit autem ubiq; propter suam mūditiā.

Vapor est enī uirtutis dei: & emanatio quādā ē

claritatis omnipotentis dei sincera: & ideo nihil ī

quinatum in illā incurrit. Candor est enim lucis

æterne: & speculū sine macula dei maiestatis: et

imago bonitatis illius. Et cum sit una omnia po-

test: & permanens in se omnia innouat: & p̄ na-

tiōes in animas sanctas se transfert. Amicos dei

& prophetas cōstituit.

¶ Paragraphus secūdus.

Neminem. n. diligit deus nisi eum q̄ cum sapiē-

tia inhabitat. Est enim speciosior sole: & super

omnem stellarum dispositionē. Luci comparata

iuuenitur prior. illi enim succedit nox. Sapientiā autē nō uincit malitia. ¶ Paragraphus tertius. Attingit ergo a fine usq; ad finē fortiter; & disponit omnia suauiter; hanc amaui & exquisiui a iuuentute mea. Et quæsiui sponsam eam mihi assumere; & amator factus sum forme illius. Generositatem illius glorificat: contuberniū habēs dei: sed omnium dominus dilexit illam.

¶ Paragraphus quartus.

Doctrina est enī discipline dei spiritualis. Electrix operum illius: diuinorū spetialiter maxieq;: & si diuitiā appetunt in uita: quid sapientia locupletius? que omnia operat̄ tam diuina q̄ humana. Si autē sensus operat̄: quis horū qui sunt magis q̄ illa ē artifex? Et si iusticiā quis diligit magnas habet uirtutes. ¶ Paragraphus quintus.

Sobrietatē enim & sapientiam docet: & iusticiā: & uirtutem: quibus utilius nihil est in uita hoībus. Et si multitudinē scientiā humanarū rerum & litterarū quis desiderat: scit præterita per reuelationē. & de futuris existimat per inspirationem diuinam. Scit uersutias sermonū per lumen intelligentiā spiritualis. Et solutiones: & dispositiōes argumentorū: per lumen intellectus a deo supra naturam illustratū. Signa & monstra scit anteq̄ fiant: & euentus temporū: & seculorū in appari

tionibus: aut uisiōibus angelorū sanctorum: aut ipsius Iesu christi.

¶ Paragraphus sextus. Propofui ergo hanc adducere mihi ad conuiuendum: sciens quoniam cōmunicabit mecū de bonis spiritualibus. Et erit alocutio cogitationis & tedii mei: scilētii: & solitudinis: diuini susurri. i. mentalis dei locutio electorū cum deo: & deus cū illis. Habeo propter hanc claritatē predicationū ad turbas: & honores apud seniores: deuotos uidelicet & spirituales: atq; electos: & factos uiros. Iuuenis & acutus uiribus & ingenio inueniar in iudicio: & in conspectu potentū amabilis ero: & facies principū mirabuntur me. Tacentē me sustinebunt. & loquentē me respicient: & sermocinante me plura: manum ori suo imponent.

¶ Paragraphus septimus.

Propterea habebō per hāc immortalitatē: & memoriam æternā is qui post me uenturi sunt relinquam. Disponā populos ī doctrinā dei in libris: & scriptis: & confessionibus. Et natiōes erunt mihi subiectæ: ex deuotione & fide. Timebunt me prædicante iudicia dei reges horrēdi. In multitudine deuotorū & spiritualium uidebor bonus. Et in bello temptationū & persecutionū fortis: ītrans in domū meam conscientia immaculate a consensu. Vnde conquiescam cū illa. s. sapiētia

absq; remorsu coinquinationis reatus .

¶ Paragraphus octauus.

Non. n. habet amaritudinē cōuersatio illius: nec tedium coniunctus illius: per donum cōtemplationis. Sed latitiam & gaudium spiritualē: atq; diuinum ī suauitate sensationū diuersarū. Hęc cogitans apud me: & cōmemorans in corde meo quoniam īmortalis est in cogitatione sapientia: & in amicitia illius dilectio bona spiritualis: et diuina. Et in operibus manuū illius honestas sine defectioe. Et in certamine aduersantiū et obloquentium loquela illius dilectionis diuine sapiē et præclaritas in cōmunicatiōe sermonū ipsius. Quoniā spiritus domini repleuit orbem terrarū i. utriusq; hominē. Et ideo hoc quod in eo continet omnē habet scientiā uocis: in pronuntiando archana dei quæ non licet homini loqui.

¶ Paragraphus nonus.

Circuibam quærēs ut mihi illam assumerē: uide licet in spōsam. Puer autem erā: ex simplicitate more pure colūbe: et īgeniosus: ex spūali prudentia: more serpētis. Et sortitus sū animā bonā: diuina electione & uocatione spetiali. Et ut essem magis bonus ueni ad corpus coinquinatū: ad iustificandum & corroborandū illud: tanq̄ aurum in fornace p̄ diuersas & inauditas temptationes

diaboli: ubi omnes animæ uirtutes & potentia i
 absentia sapientiæ debilitant; & mortificant sub
 ter humanas uires: ita ut necesse sit deficere: & i
 multis reprehensibilibus cõtaminari. Et ut sciui
 quoniã aliter nõ possum esse continēs nisi deus
 det: experiētia ductus: quia sic oportebat ut pro
 priam agnoscerē fragilitatē & miseriam. Nã & hoc
 ipsū erat sapientiæ opus necessariū .s. scire cuius
 esset hoc donum: quia donū dei est non uirtus
 hominū. More dicētis. Nemo castus nisi a deo.
 Iccirco adii dominū & deprecatus sum illum: et
 dixi ex totis præcordiis meis.

Paragraphus decimus ex. C. ix. sapientia.
 Deus patrum meorū et domine misericordie q
 fecisti oĩa uerbo tuo. Et sapientia tua cõstituiſti
 hominē ut dominaret creaturæ tuæ: quæ a te fa
 cta est ut disponat orbem terrarū in equitate: et
 iustitia: et directione cordis iudicium iudicet. Da
 mihi sedium tuarū assitricem sapientiã: et noli
 me reprobare a pueris tuis. Qui non litterarū eru
 ditione: sed spiritali doctrina sapiētissimi facti
 sunt a te. Quoniã ego seruus tuus sum: et filius
 ancille tue: homo ifirmus: et exigui temporis: et
 minor ad intellectū iudicii: et legum. Et si quis e
 rit cõsumatus inter filios hominū: si defuerit ab
 illo sapiētia tua: in nihilū computabit: et cetera.

¶ Paragraphus undecimus .

Mitte illam de celis sanctis tuis: & a sede magnitudinis tuæ: ut mecū sit: in bonis operibus exercēdis: humanis: diuinis: ac spiritualibus. Et mecum laboret: in patiēter: & humiliter: aduersa tollerādo. Quoniā hæc non in humanarū litterarū uiribus acquirunt: sed solum diuina sapientia tua p quam fac ut & sciam quid acceptū sit apud te. Quoniā multi fallunt ī iuditiis tuis. Nam abysus multa sūt. **¶** Paragraphus duodecimus. Scit. n. illa omnia: & intelligit: & deducet me in operibus meis sobrie: & custodiet me in sua potētia. Ita ut absq; scientiarū: diuersarūq; legum rudimentis. Erunt accepta opera mea in uinculo operata dei dilectionis & cetera .

¶ Paragraphus decimus tertius .

Quis enim hominū poterit scire consiliū dei: aut quis poterit cogitare quid nelit deus. Cogitationes enim mortaliū timide: & incerte prouidentia nostre & cetera. Sensum aut tuum quis sciet nisi tu dederis sapientiam: & miseris spiritū sanctum tuum de altissimis. Et sic sunt correcte semite eorū qui in terris sunt. In multis temptatōibus & āgustis ī tēpore iustificatōis. Et sic quæ tibi placēt didicerūt hoīes electi facere ī tēpore magnificatiōis. Nā p sapiētiā sanati sūt q̄cūq; pla

cuerint tibi domine a principio: eligere: uocare: iustificare. magnificare: in arcē tuæ contēplatiōis . Deniq; glorificasti eos in gloriā tuā sempiternā.

Capitulū .xi. tertiæ ptis libri primi: q̄ hęc sapiā i electiōe: & uocatōe suscipit i gaudio & uirtute. Deīde probat quos recipit : & iustificat crutiādo i tribulatiōe. Deniq; letificat. Ex libro ecclesiastico capitulo .iii.

ET in eā cōtēplatiuis uitam nisi unū neces-
sariū sit. s. amor Iesu christi q̄ generat: &
producit: nutritur & alit̄ solū in dei sapiā. Illam
hic prope i testimoniū: & i ppositi mei cōfirma-
tionē deducere decreui. Ne q̄s putet ad arcē cōtē-
plationis pueniendi modus sit litterarū studiū :
aut rerū hūanarū uires oportere. Cū nō sit uolē-
tis neq; currētis: sed dñi miserētis . dño attestāte
atq; dicēte. Nemo uēit ad me nisi p̄ me traxe-
rit eū. ad eū duxerī p̄ uia cōtēplatiōis. ¶ Paragra-
phus priūs d̄ uocatōe & iustificatiōe cōtēplatiōis.
Nūc at̄ quos deus p̄ sapiām ad p̄fectōem uocat
q̄ illos corrigat et iustificat; postreō letos reddat
Ex ecclesiastico ut supra dixiūs libro itim ar̄ utili-
mū eē putauī: ubi sic hētur. Sapiētia filiis suis ele-
ctis uidelicet et cōtēplatiuis: uitā īspirat dilectōis
de q̄ saluator ipse ait. Qui credit p̄ dilectū i me n̄

monietur in eternū. Sed pater meus diliget eum
et ad eum ueniemus: et mansionē apud eum fa-
ciemus. s. in hac uita per attractionē contempla-
tionis. In uita quidem eterna per plenā dei frui-
tionem & clarissimā uisionem.

¶ Paragraphus secundus .

Et ideo hęc sapientia suscipit exquirētes per uo-
cationem & dei electionē: & præbit ī uia iustitiæ
& qui illam diligit: diligit uitā. Vitam in quā cō-
templatiuā. Et qui uigilauerint ad illam comple-
ctentur placōnem eius. Qui tenuerint illam per
uirtutem continue orationis: & deuotionū assi-
duitatem: uitam hereditabunt redēptoris dicen-
tis. Ego sum uia: ueritas: & uita. unde. Et quo in-
troibit benedicet deus . Qui seruiunt ei obsequē-
tes erunt sancto filio suo . Et eos qui diligūt illā
diliget deus. qui audit illam ex ore saluatoris di-
centis. Qui audit me non confundet: sed iudicat
gētes actiue uitæ ī spūalibus & diuinis impitas .

¶ Paragraphus tertius .

Et qui intuet illam per imitationē Iesu christi di-
centis. Qui sequit me non ambulat in tenebris:
sed habebit lumen uitæ uere salutis. Et ideo per
manebit confidens. Si crediderit: ei in remunera-
tione patientiæ hereditabit illam . Et erunt in cō-
firmatiōe creaturæ illorū per exēplū humilitatis

& tollerantiæ in aduersis : quoniã in temptatiõe
ambulat cum eo tempore iustificationis .

¶ Paragraphus quartus.

Et in primis eligit eum ad iustificandũ . Vnde ti
morẽ: & metũ: & probationẽ inducet super illũ .
Et cruciabit illum in tribulatiõe doctrine suæ do
nec temptet illũ in cogitationibus eius: & credat
animæ illius: **¶** Paragraphus quintus.

Tandem in tempore magnificationis firmabit il
lum: & iter adducet directum ad illũ . Et letifica
bit eum i delitiis spiritualibus . Et denudabit do
minus Iesus absconsa sua mysteria: uisionemq;
diuinam illi electo suo . Et thesaurizat sup eum
scientiam rerum spiritualiũ: & intellectum iusti
tiæ ad obediendũ gratiæ . Si autẽ oberrauerit per
ignorantiam: fragilitatẽ: uel deceptionẽ: sapietia
& gratia dei derelinquet eum: & tradet eũ in ma
nus inimici: in correctionẽ: siue purgationẽ: q̄a
electus non potest damnari . Sed quos diligit cor
rigit: & castigat . Et omnem filiũ quem recipit fla
gellat . **¶** Paragraphus sextus.

Fili conserua tempus in uirtutibus et bonis opi
bus: et de uita a malo . Pro anima tua non confũ
daris dicere uerum . Est enim confusio adducens
peccatũ qui mala intentione & mala uoluntate
reatus perpetrant . Et est confusio adducens glo

12
riam & gratiā his qui diuina p̄missione tempore
iustificationis probant̄ in camino temptationū:
ut īde uere dei charitatis uoluntatē scire conseq̄:
& uendicare securius ualeant. Quā indicat bea-
tus Bernardus dicens .

Capitulum duodecimū de uera & bona dei uolū-
tate ad cognoscendū p̄ discussionē aīæ electorū.

Quod autem in totū uult. Primo considerā-
dum quid illud sit quod sic uelit . Deinde
quantū uelit: & quomodo uelit: Si quod in totū
uult: deus est. Discutiendū est ei quantū & quo
modo uelit: et utrū ipse in cōtemptū sui ipsius:
omniumq; quæ sunt et esse possunt: et hoc non
tantū ex iudicio ratiōis: sed etiam ex affectu mē-
tis: ut iam uoluntas plusq̄ uoluntas sit: ut amor
sit: ut dilectio sit: ut sit charitas: sit unitas spūs:
Sic enim diligendus est deus .

¶ Paragraphus primus.

Magna enim uoluntas ad deū amor est: dilectio
est: adhesio est: sui cōiunctio: charitatis fruitio .
Unitas uero cū deo spiritus hominis sursum co-
herentis proficiētis in deum uolūtatis ē p̄fectio .
Cū iam nō solūmodo uult quod deus uult: sed
sic est nō tantū affectus: sed in affectu p̄fectus:
ut nō possit uelle nisi qđ deus uult. Velle aut̄ qđ

deus uult: hoc est iam deo simile esse. Nō posse nisi quod deus uult: hoc est iam qđ deus est cui uelle: & eē id ipsū est. ¶ Paragraphus secūdus:

Vnde bene dicit qđ tūc plene uidebimus eū sicuti est: cū similes ei erimus: hoc est erimus qđ ille est. Quibus. n. potestas data ē filios dei fieri. Data est potestas: non quidē ut sint deus: sed sint tamen quod deus est. Scint sancti futuri plene beati. Quod est nec aliunde hic sancti: nec ibi futuri beati qđ ex deo qui eorū sanctitas & beatitudo est. Et iō huic perfectioni nutriēda est semper uoluntas: amor præparādus. uoluntas cohibenda ne in aliena discipet. ¶ Paragraphus tertius.

Ecce iam a beato Bernardo dilucide intellexistis fratres qđ omnibus qđ ad contēplatiuā trahunt diuinitus: uitam: uoluntas bona: intentio: & finis in conseruatiōe dilectionis: & amoris dei reputatur pro facto. Nunc autē ab eodē scribit uiris cōtēplatiuis de Monte dei: ordinis carthugiensis qđ tenent minime more actiuorū ad obligationē et seruitutē legū cōiūm. Sed in dilectione adherere deo iuxta mādata diuīe legis: præserti ad primū. Dilige dñm deum tuū: & cetera. Cum dicat apostolus. Si ducimini spiritu iā non estis sub lege.

Paragraphus quartus de uerbis beati Bernardi .
Nō est uestrū languere circa cōia præcepta: neq;
hoc solū attēdere quid præcipiat deus: sed quid
uelit: probantes quæ sit uoluntas dei bona: bene
placens & perfecta ad omnia mūdi gaudia post
ponendū. Et unum tantū præceptū dilectionis
Iesu christi amplectendū. Aliorū enī. s. actiuorū
est seruire deo ī cunctis singulisq; mādati: tam
diuinis q̄ ecclesiasticis. Vestrum est adherere spū
ac cordis feruore: iuxta illud. Da mihi cor tuū et
sufficit. Ad horū est deum credere: iuxta litterā:
scire secūdū leges: amare & reuereri iuxta cōia &
ecclesiastica mandata. Quibus dictū est a domi
no. Non quis dixerit uerbo tantū domine. d. sed
qui fecerit corporalia aut spūalia misericordiæ o
pera: intrabit regnum calorū. Vestrū autem est
sapere diuino gustu: intelligere diuina mysteria
cognoscere donorū gratiarūq; diuersitatē. Frui dei
diuinitate in unitate & trinitate perfecta .

C Paragraphus quintus .

Absit tamen fratres a consciētie uestræ extima
tione: a paruitate & humilitate uestra: & ab ore
uestro omnis altitudo scientiarū: sublimiūq; li
brorum: aut subtilitatē legum canonicarū & com
muniū. Quia altum sapere studio naturali litte
rarum: mors est. Et facile est se cōtinentē in altū

obstupescere: & de uita periclitari cōtemplatiua:
 & ad inferos in æternū demergi. Vnde apostolus
 Noli altum sapere: sed time. Non nomen aliud
 professioni uestræ imponite. Alium titulum opi
 uestro inscribite. Feras uos potius indomitas & ī
 caueatas bestias: quæ aliter & cōmuni hominū
 more domari non poterāt extimate & appellate.

Paragraphus sextus.

Sola est igitur a domino cōmendata dilectio ora
 tione & desiderio appetenda: ac solite inquiren
 da: de qua beatus Augustinus in sermone sic loq
 tur. Merito itaq; magister bonus dilectionem sic
 saepe cōmendat: tanq̄ sola præcipienda sit. Sine
 qua non possunt possideri contēplatiuis cætera
 bona. Sicuti sunt gaudiū: pax: longaminitas: bo
 nitas: benignitas: fides: māsuetudo: continētia.
 Quæ nō possunt haberi sine cæteris bonis donis
 s. spiritus sancti: in timore dei: pietate proximi:
 sciētia spiritaliū rerum: sapiētia diuinoꝝ my
 sterioꝝ: intellectu diuine uisionis: fortitudine ī
 omnibus aduersis.

Explicit liber primus dictus mitralis: cum de glo
 ria & dignitate in eo probetur uiroꝝ spiritaliū.
 Partes. n. tres habet: quarū ī prima tractat de ad
 monitione & correctione persequentiū: calumni
 antium: atq; temere impropertiū uiris exptis

senioribus deuotis: & contemplatiuis .
Secunda uero diuersa dei iudicia manifestat.
Tertia autem pars probat obligationē actiuorū
ad uniuersa fidei christianæ diuina cōmuniaq;
mandata p̄tinere. Et q̄ ad unum tantū teneātur
contēplatiui. s. dilectionis mandatū: a quo pen-
det omnis lex & præceptum .

Incipit liber secundus dictus uirga nuptialis: cū
de uirga angustiarū electorū in eo a diuersis san-
ctis doctōribus descripta posita sit . Ac tres p̄tes
habet . Quarū prima dicitur Iustificatiua: eo q̄
de tempore iustificationis electorum tractet. Ha-
betq; capitula decem & septem .

Primū de uerbis beati Bernardi ad carthugiēses.
Secundū de uerbis Vbertini de Casale.

Tertiū de uerbis boneuenturæ: ordinis minorū.
Quartum de uerbis Ioannis Iarsonis .

Quintū de eodē in libro de imitatione Christi.

Sextum de eodem libro. C. vi.

Septimum de eodem libro. C. vii.

Octauum de uerbis sanctissimi & peritissimi ui-
ri magni Gualterii .

Nonum de eodem opere libro secūdo. C. xxii.

Decimum de eodem libro & eodem capitulo .

Vndecimū de eodem libro in sequenti capitulo.

Duodecimū de eodem libro. xxviii. capitulo .
 Decimūtertiū de eodē libro & eodem capitulo .
 Decimūquartū de eodē libro. xlii. capitulo .
 Decimūquintū de eodē libro & eodē capitulo .
 Decimūsextū de eodē libro & eodem capitulo .
 Decimūseptimū de eodē libro & eodē capitulo .

Secunda pars dicitur temporalis: eo q̄ de diuersi-
 tate temporū electorū dinumerat. Et habet capi-
 tula undecim.

Capitulum primum de initio uocationis .
 Capitulum secundum de similitudine uitæ Iesu
 christi: incipiens a conceptiōe usq; ad resurrectio-
 nem: usq; ad capitulum undecimum .
 Capitulū undecimū de deceptione spūs sancti .

Tertia pars appellat̄ deceptiua: eo q̄ de deceptōe
 electorum in ea habetur. Et habet capitula. xvi.

Capitulū primū: secūdū: tertiu: & quartū de ser-
 mōe beati Bernardi de tribus tēponibus electorū.
 Capitulum quintum de uerbis Vgonis.
 Capitulum sextum: septimum: octauum: nonū
 de quodā opere spirituali: edito a quodā sancto
 uiro ordinis prædicatorum.
 Capitulū decimū d̄ uerbis Aug. Pauli: & Dauid.
 Capitulum undecimum de opere prædicto .

Capitulum duodecimum de uerbis Augustini
de uita christiana.

Capitulum decimumtertium quod electus nec
potest aliqd mala uoluntate agere dū iustificat̃.

Capitulū decimūquartū q̃ post tēpus magnifi-
cationis succedit tempus glorificationis in æter-
nam gloriam.

Capitulum decimumquintū & decimumsex-
tū de eadem materia.

Explicit tabula secundi libri.

Exordium secundi libri.

NE quis de his quæ nos ī primo libro
scripserimus inuocatione: iustifica-
tione: & magnificatione electorū fa-
bulas uoluisse figere putet. Diuerso-
rum sanctorū: doctorumq; ecclesiasticorū sentē-
tias suscipientes: aliquādo de sensu ad sensum:
aliquando de uerbo ad uerbum: aliquando capi-
tula. Deniq; in omnium supradictorū sanctorū
auctoritatibus dicta nostra curauimus affirmā.

Explicit exordium. Incipit
narratio primæ partis.

Innumeranda sunt flagella fratres mei quibus deus uexari permittit electos: a bonis & malis angelis: a bonis & malis hominibus. Et nonnunquam per se metipsum tempore iustificationis eorum: deferens eos ut probentur tanquam aurum in fornace in temptationibus: infirmitatibus: & persecutionibus multis: pro ut a uiris sanctissimis: eruditissimisque: qui in huiusmodi prouincia tanquam longe experti conscribere ausi sunt: fieri ualebitis certiores.

Capitulum primum: ex capitulo duodecimo beati Bernardi ad Carthugienses.

Qui enim pugnat contra concupiscentias patitur molestias: quia uincere adhuc non proualeat ad perfectum affectiones. Qui uero ad libertatem iam aspirat: excutere a se non potest imaginaciones affectionum: & noxias: uel occupatorias: uel ociosas: quæ ex inde passim oriuntur cogitationes. Hinc in tempore psalmodie: orationis ceterorum exercitiorum spiritualium in corde serui dei & nolentis: & reluctantis: imaginaciones reuoluuntur: & fantasmata cogitationum uersantur: a quibus uelut a uibus imundis insidentibus: & circumuolantibus sacrificium orationis: ac deuotionis: uel oratio rapitur de manu tenentis: uel sæpe polluitur usque ad lachrymas offerentis. Fitque miserabilis & misere anima.

iniqua spiritu & oratione: uoluntatē cordis & intentionē: & corporis promptū obsequiū sibi defendente. Animalī uero improbitate affectum sibi praripiente: & intellectū mēte sapius sine fructu remanente. Hinc infirmioribus animis incipientium: uidelicet & in quibus concupiscentiæ carnis & seculi nōdum mortificate sunt: passim uitia curiositatis ebulliunt. Hic solitudinis & scientiæ quærunt inordinatæ: & propositi inimice consolationes ī uia regia cōmuniū institutionū furtiua proprie uolūtatis diuerticula solitorum fastidium nouitatū præsumptio. Que quidem erigi animi pruritū & tedium quassī confabricādo uidetur ad horam lenire: sed calefaciunt: & accendunt: & ut postmodū nequius ferueant pruriant efficiunt. Hinc. n. fiunt cottidie noue occupationes: noue actionū & laborū adinuentiōes: lectiones diuerse: non ad ædificandū animū: sed ad fallendū tardantis diei tediū: ut cum damnauerit solitarius omnia uetera omnia solita: & deserint noua: non restet nisi odium celle & fuga matura.

Capitulū secundū de tribus crucibus perfectōꝝ qui trahuntur ad arcem contemplationis Vber

I tini de Casale.

Llos īperfectos incipiētes quos per pfectū

gratiæ. Diuina sapientia educere intendit ad perfectum: quæ omnino separat a phariseoꝝ supercilio. Sed in defectibus sæpe aliorū imperfectoꝝ ad sui eorum humiliationē finit inuolui. Cōiter tamen isti paulatine formātur & deducuntur ad participium uirtutū: quæ in cruce proficiētium describent: ut nunc unam: nunc aliā uirtutē faciat eos apprehēdere: & simpliciter ī similibus ruinis ariditatum defectibus: & alterationibus: nūc bonoꝝ: nunc maloꝝ eos exercere īcipit & cetera. De cruce proficientium paragrahus primus. Secunda crux est proficientiū: & cōsistit in hoc: q̄ aliqua principia status perfectiōis prægustat: & ad istum statum quādo deus præuenit aīam ī gustibus: tota mentis conatu anhelat. Quia uero multum a perfectione deficit: ideo quando diuinis priuatur gustibus: statim de sua infirmitate desperat: nec credit cum multa formidine & obscuritate q̄ deus eam multū tenere diligat: nec q̄ eam erigere uelit ad uias perfectionis: multū ista uacillat inter bonum & malū: modo uitam īmutat: & sibi regulas perfectionis format. Et quādo sentit modicum gustū: statim se credit ascendeꝝ super pennas uentorū. Et quia non est adhuc se ipsa uacua: ideo multū libenter gustat deum: ut se ipsum promouentē & consolātem & dotantē

uirtutibus. Et nisi caueat sibi superuentum proprie reputatiōis ponitur & alliditur ualde. Verū quia benedictus et pius deus eam ad perfectionē elegit: statim lumine claritatis sue illustrat: & in suum redigens nihilum ad horā amoris illius castigat uehemētiā: et eam se metipsa cruciat: ipsā in seipsam reintrare pmittit. Itaq; sibi misericorditer subtrahit sentimentum quod dedit: ob qđ talis anima portat seipsam ut clauum ī corde et cetera.

¶ Paragraphus secundus.

Permittit at̄ dñs ī his multas simplicitates: & crebro deceptōes: quas tñ & pia itētōis radice: & sua bōitate supportat: ad multarū expiētiarū utilitatē eueire tribuit. Hic status nō pōt seipsū profūdarī ī cogitatōe sue abyssalis malitiæ, q̄a cecitas sua sē p̄ uelam̄ excusatōis appōit: nec pōt plene ferri in rectā extimationē pximi: iō sape uiros perfectos pp̄ suā īexpiētiā de modico defectu: q̄ forte ē profectus iudicat, q̄a tñ ad profectū tēdit ī tali iudicio nō durat. Hic status cū dulcedine aīco fuit et cū brachiis strīgit corā deo. Et licet uelit ferri pp̄ dñi mādatū ad inimicorū amorē: tñ cum difficultate & cum modico sapore ptō ferri in eorū amorē & cetera: ut inferius.

¶ Paragraphus tertius.

Et q̄a bñdictus Iesus: ut pia mī amorese: & ut pius medicus p̄ medicīas efficaces hūc ad pfectiōnē

intendit adducere : ideo ipsum crebro ut eum in propria cogitatione expertū faciat tēptationibus subdit spiritualibus : et carnalibus : et noua uitia ī suis prioribus uanitatibus īexpta ī ipsa excitari pmittit. Gustus et delectatiōes subtrahit : imo & lumina quæ sibi dederat obscurat : et eū tā mēte q̄ carne sic tribulatōibus circuncingit : ut iste quasi se derelictum a deo reputare hēat : unde crebro cum multis lachrymis clamat. Quare oblitus es mei : et q̄re cōtristatus īcedo dum affligit me inimicus. Iō crebro prope despationē eum dimittit sic : ut lamētum Iob sibi deus uideat de nouo formare. Vnde se dānandum timens totaliter sæpe dicit. Pereat dies et cetera. Sed quia deus ad perfectionē adducit hic eum nō dimittit : nec quasi de sua damnatōe proprie cū dolore pmittit. Sed quia uidetur sibi quod a planta pedis usq; ad uerticē ipse totus intus et extra sit dei iniuria : ideo tanto odio exardescit cōtra se : q̄ si nō timeret deū offēdere se ipsum totū cōtereret : ut langulā figuli & cetera. ¶ Seq̄t̄ circa finē. Paragraphus quartus. Tunc eam mortuam sub pedibus suis sternit. In his enim tribulationibus est nexus coniunctiōis istroum duorū statuum. Et qui in his tribulationibus est : se ad hostium propinquare sciat quo in sponsi introducatur cubiculum.

¶ Paragraphus quintus .

Tertia crux est perfectōꝝ quæ est cōmixtio dolorum & gaudiōꝝ: quibus feruntur: replent: & agitantur animæ perfectōꝝ. Dolor est trāsfōrmatio cordis ipſorum in dolendo īmensitatē iniuriarū diuine maiestatis beatæ trinitatis. Et alius dolor quo ad humanā naturam cōpatiēdo in christo & cetera. Gaudiū uero est fruitio: & contēplatio gaudiosa: qua spiritus factus ī christo eos eleuat ut fruant: & gaudeant de illo gaudio quo credūt contēplant: & itelligunt illud gaudiū quo ī beata trinitate pſone diuine seipſis gaudēt: & infinites infinite fruunt. Secundū gaudiū est ī unitate christi dei uidelicet & hoīs: breuiter concludendo & cetera .

Sequunt: infinite abyſſales sue proprie malitiæ & malignitatis cognitiones quæ cā breuitatis omittimus: ut citius ad correctionē & finem sue crucis & perfectionis ueniamus.

¶ Paragraphus sextus .

Attēde autē q̄ quæ tales electi pmittunt: tēptari ppter cordis eorū supbias edomādas. Qui nō solū debēt se reputare ifirmos pp porcinas tēptatōes: uerū supbissimos demōes pp occultas & radicatas in eis supbias pp quas dei grā saluo suo ordine

non potuit in eis operari puritatem ne eis fieret in ruinam: ex qua humiliatione in nobis effugata superbia: & amore nostri a quibus oritur omne obstaculum gratia iam ex tunc expurgamur a fecibus concupiscentia: ut per hoc transportemur in statum crucis perfecte. Sic ergo uideri potest quod lapsus electorum ex diuino munere in eis cooperatur in bonum. Quomodo uero deus electos ducat per temptationes: & propriam nihilitate per eas ostendat: & eos cadentes super manum pietatis sue suscipiat: nec eos a culpa absorberi permittat: sed eos releuet in maiori gratia. Eleganter beatus Bernardus describit super qui habitat.

¶ Paragraphus septimus.

Attende autem quod pius Iesus precatur electis: dimittendo eis culpam: & non ex toto parcat: quia semper in uita infligit aliquam reatus penam. Ob quod patet quod nullum peccatum est impunitum in eo qui facit illud. Verum maxima charitas Iesu ipsas penas punitiuas preteritarum culparum in electis per uirtutem patientia consistit in maxima lucra meritorum. Unde & ipsas punitiones eisdem in bonum cooperari facit. Et licet aliquas penas ab electis requirat diuina iustitia: tamen post haec: penam soluens est piissimi Iesu penitentia pro nobis in sua passione assumpta.

¶ Paragraphus octauus.

Attende diligenter q̄ totus conatus istius status est mentē sub diuina obediētia plenissime stabili-
lire: & a seipsa totaliter deficere: ut trāsire ualeat in uirtuales operatiōes & perfectiones similitudi-
nis Iesu christi: & sue sanctissime matris. Vnde amicos & inimicos diligit. Et peccantibus & ruē-
tibus tanq̄ mater compatit̄: & cetera.

¶ Paragraphus nonus.

Quid ergo dicendū de his electis quorū quis fue-
rit specialissima gratia usq; ab utero matris suā
uocatus: & singularissima electiōe electus est ad
gustandum & uidendum deum in diuinitate: &
christum in carnē tangendū: & osculādum usq;
dum diuine: ac sacratissime trinitatis dilectionē
maximā: uisionēq; dilucidissimā habuerit spiri-
tualem. Si per ignorantiā zelo iustitiæ errauerit:
si in nimia solitudine in rebus tā spiritualibus
q̄ familiaribus zelo honoris dei: & religiōis ī his
se impedierit: quæ non licebat ei. Vel in nimia se
extenderit charitatis ostensione: ut inde dilectos
suos trahere ualeret ad contemplationis arcem:
cum arta sit uia eius: & pauci sint q̄ perambulēt
eā. Nonne ideo facilius: ultroq; remittit̄ peccatū
magnū huiusmodi electis p̄pter eius dilectionē?
Non sic peccatum minimū actiuis relaxat deus
nisi ad minimum quadrantē satisfaciant. Ita ut

rationem reddere teneantur usq; ad omnē uerbū ociosum: domino attestante ac dicēte. De uerbo ocioso quodcunq; dixerint homines rationē red diti sunt in nouissimo die.

Capitulum tertium . Bonauentura in libello de monte contemplatiōis. xl. capitulo de cogitatio nibus & temptationibus electorum quæ ad per fectum effectum perueninnt.

Profitit etiam cōtemptui habere tales cogi tationes: & earum īportunitatem irridere: & hostē qui eas īmittit quasi proterendo psonā: uel attonitā eam faciendo: uidelicet ut eā in pec cati lutum præcipitet. Aliquando per tales cogi tationes possunt contingere operatiōes ad extra. Quæ grandia essent peccata: præsertim si cōsen sus affuerit. Sed quo cōsensu male uoluntatis non est: tales operationes non habēt plus de pec cato q̄ ipse cogitationes inuite. Nec inde oportet fieri confessionē in speciali: nisi sacerdoti ī huius modi discreto: uel una uice ad totum bene decla randum ad finem: q̄ in posterꝫ confessor paucis uerbis ualeat intelligere factū. Et potest dici sic. Ego tales habui cogitationes inuite tam fortes q̄ talis secutus est effectus. Et accidit q̄ quanto q̄s conabitur fortius resistere: tanto citius cadit: q̄ tūc amplius de hoc cogitat: & fortificat imagina

h

tio: ex qua oritur talis effectus. Diligētia fieri de
beat de corrigēdo alium: sed q̄ hoc discrete fiat:
& q̄ credatur q̄ qui corrigit cōrectiōe bene uta
tur: & q̄ inde ostēsiōe melius eueniat. Aliter ta
ceri potest: & malum sola displicētia reprobari.
Quid cum his ergo contēplatiuis prælectis age
re tenent confessores: qui per obliuionē omisit
in cōfessione quod nullum fore putauerat pecca
tum. alioq̄n nullo pacto fecisset. Sic & quæ meri
toria esse charitatis credebat: quum humiliter &
deuote cognouerit culpam suam.

Paragraphus primus ex uigesimo octauo capitu
lo tertie partis de profectu religionis. De septem
affectibus mentis: ubi habet malum & peccatū
electorum quod conuertitur in bonum.

Quandoq; bonis cooperatur in bonū mala alie
na: uel etiam propria quædā post cōuersionē ut
ex eis magis humiliēt: & amplius inardescant ī
amorē dei: qui eos in talibus uitiis tollerauit. & a
talibus liberauit. Et iō Bonauētura ī suo stimu
lo amoris ait: ī nō reputādo se. ¶ Paragr. scds.
Ad hoc etiā cogitare potes q̄ qui sunt ab istis ex
terioribus abstracti: & soli deo uacant: ita feruen
ter mouent in ipsum q̄ propter nimiā intēsiōnē
mentis corpus ita ut dissolui uideat: & ad nimiā
redigat debilitatē. Et ideo ut uires resumant nec

penitus defitiant. Et ne etiam sua sanctitas ab aliis aduertatur se offerat ut sapius solatio proximorum: semper tamen ad honorem dei omnia facientes. Et ideo stultum est fratrem suum pro quolibet truffa iudicare: aut imperfectum reputare. Multo quidem minus in uiris spiritualibus: & expertis in uia dei: & in rectoribus: & prelatibus: in quibus primitias spiritus esse putandum est: semper dum spiritualiter in ceteris agant. ¶ Paragraphus tertius. Multi sunt honestissimi exterius qui parum proficiunt interius. Et multi sunt dissoluti in gestibus: qui in corde sunt sanctissimi & amicissimi dei. Aut quod peius est: aliqui sunt odoriferi hominibus: & coram deo sunt fedissimi: & sue exterioris sanctitatis iam suam receperunt mercedem. Et aliqui apparent hominibus peccatores: quorum interior conuersatio in celis est. Non tamen dico quoniam multotiens conuersatio exterior correspondeat interiori. Et quia hoc uelle etiam contrarium discernere non ualemus: omnes filios dei iudicemus: & non inferiores omnibus: nisi contrarium manifeste uideamus. scilicet sue male uoluntatis qua damnari solent peccatores. Nam de bonis proximi: & de sue excellentia sanctitatis incerti sumus: sed de multiplici nostra malitia certi sumus. ¶ Paragraphus quartus. Magna est. n. presumptio uelle erga proximum:

62
& multo peius erga spirituales prælatos : & præses
deuotos in eum limitare influentiã diuinæ boni
tatis. Quia omnes mores sui mihi non placent .
Et quid infanlius quã uelle diuinã complacentiã : se
cundum meam complacentiam regulare ? Hoc
tunc facio quãdo illud quod non placet mihi su
spicor non placere deo . Hinc multi errauerunt
non aduertentes quod iudicia dei abyssus multa .

Capitulum quartũ ex industria octaua mystice
theologie sollemnissimi doctoris sacre theologie :
& in dono cõtemplationis probatissimi uiri dñi
Ioannis Gersonis cancelarii Parisine ecclesiæ .

Nonnulli expertissimi uiri passiones diuer
sas annumerauerunt: siue affectiões: quæ
oriuntur ab extrinsecorũ obiectorum imutatiõe:
nunc ab intrinseca fantasia: uel imaginatiõe: nũc
autẽ a ratiõe negociante: uel spiritu diuino desu
per illustrante: nunc a bonis angelis: nunc a ma
lis: aduersus quos est nobis colluctatio magis quã
aduersus carnẽ & sanguinem. Adeo quod purissime
sanctificateq; animæ molestissimos aliquãdo sti
mulos blasphemiarũ sordidissimarũ spurritiarũ
pati cogant: etiam in senectute: & solitudine sua
quales nesciebant ipsimet dum in mundi cõuer

satione inter medias tēptationes carnis : & mūdī
adolescētiōes uersabāt.

Sequitur in eadem industria cur deus hęc per
mittat aut faciat. ¶ Paragraphus primus .

Quia deus tanq̄ obiectum sūme conueniēs præ
sentatur aīā per cognitionē: subsequit̄ gaudium
de eius præsentia. Et si absit: tristitia: spes uel me
tus: oriūtur. Ceterum de numero passionū mul
ti multa tradiderunt. Vt Aristotiles in rhetoricis
Verbo in tractatu de oratiōe. Gulielmus parisiē
sis in suo penitentiali . Et alii quidā nunc plures
nunc pauciores numerant. Meminimus eas alio
loco usq; uigenarium extendisse . Vgo nouena
rio contentus est: q̄uis eas innumerabiles esse nō
ambigat. Cū dicat Ambrosius. Per tribulationē
crescit spiritus.

Capitulum quintū ex libro de imitatiōe Christi
& contemptu mundi. C. xiii.

Nemo tam sanctus & perfectus est qui non
habeat aliquando temptationes : & plene
eis carere non possumus. Sunt. n. temptationes
hominū ualde utiles: licet moleste sint & graues
quia ī is homo humiliat̄: purgatur: & eruditur .
Omnes sancti per multas tribulationes: & tēpta
tiones transierunt: & perfecerunt. Non est aliq̄s
ordo tam sanctus: & locus tam secretus ubi non

12
sint temptationes: uel aduersitates: ut in ecclesia
stico. xxvi. Vasa figuli probat fornax: & homines
iustos temptatio tribulationis.

Capitulū sextū. De eodem libro in antecedenti
capitulo dixerat.

Bonum est quod patiamur quandoque contra
ditiones: & male: & imperfecte de nobis sen
tiatur: etiam si bene agimus: & intendamus. Ista
sape iuuant ad infirmitatem: & a uana gloria nos
defendunt. Tunc melius est: quia interiorē testē
deum querimus: quando foris uilipendimur ab
hominibus: & non bene de nobis creditur. Iuxta
uerbum domini dicētis. Beati eritis quum male
dixerint uobis homines: & persecuti uos fuerint:
& dixerint omne malū aduersum uos: mētientes
propter me. Gaudete in illa hora & exultate & cetera.

Capitulum septimum de eodem libro .C. vi.

Gloria boni hominis testimoniū bone con
scientiæ. Habe bonam cōscientiā: & semp
habebis letitiam: bona conscientia ualde multa
pōt portare: & ualde leta est inter aduersa. Mala
conscientia semper timida & inquieta. Suauiter
requiesces si te cor tuum non reprehenderit. Un
de dictum est. Quicquid agāt homines intentio
iudicat omnes. Et dominus in euangelio. Beati

mundo corde quoniam ipsi deum uidebunt. Et ideo Augustinus de interna locutione .

Capitulum octauum.

IN omnibus aduersitatibus non inueni tã efficax remediũ q̄ uulnera iesu christi. In illis dormio securus: & requiesco intrepidus. Christus mortuus est pro nobis: nil tam ad mortem nobis q̄ morte christi non sanat: tota spes mea ẽ i morte domini mei. Mors eius: meritũ meum: refugium meũ: salus uita & resurrectio mea: meritum meũ miseratio domini. Non sum meriti inops q̄ diu ille miserationũ dñs non defuerit. Et si misericordie domini multe multus sum ego i meritiã. Quanto ille potentior ad saluandũ: tanto ego securior. Peccaui peccatũ grãde: & multorum sum mihi conscius delictor: nec sic despero quoniã ubi abundauit delictũ: ibi abundauit et gratia .

Capitulum nonum ex libro ut supra. C. vii.

Qui est cum Iesu firmabitur in eũ: illum dilige & amicum tene: qui omnibus recedentibus te nõ relinquet: nec patiet in fine te perire. Ab omnibus oportet te aliquando separare: siue uelis. siue nolis: tene te apud Iesum uiuẽs: & moriens: & illius fidelitati te cõmitte: qui omnibus deficientibus potest iuuare solus. Dilectus tuus

talis est nature ut alienū nō uelit admittere: sed
solus uult cor tuum habere: & tanq̄ rex in trono
sedere. Si scires te ab om̄i creatura uacuare Iesus
uellet libenter tecum habitare: quoniā & ipse di-
xerat. Qui non relinquerit patrem: aut matrem:
aut fratres: aut sorores: adhuc & animā suam pp̄
me: non pōt meus esse discipulus. Iccirco electos
per ecclesiasticū uocat dicens. Venite ad me oēs
qui cōcupiscitis me: & a generationibns meis im-
plemini. Spiritus enim meus super mel dulcis:
& hereditas mea sup mel & fauū: memoria mea
in generatione seculorum.

Capitulum decimū ex libro de nobilitate animæ
magni Gualterii uitonienſis parafius in sacra pa-
gīa laureati magni ſāctiſſimiq; uiri: ad cuius tū-
bam multa fiunt miracula. C. xxxvi. primi libri.
De tempore iuſtificationis electorum.

O Portet tamen hominē ſufferre primo mul-
tas temptationes: & iſte temptationes acci-
dunt frequenter quibusdam uiris & mulieribus
poſtq̄ conſolatio fuerit ſubtracta diuerſis modis
ex malitia inimici. Nam quomodo diabolus per-
cipit deuotionē multum ſubtractā: ita q̄ anima
quaſi nuda pro tempore relinquit. Tunc imittit
quaſdam temptationes luxurie; uel gule tā fer-

uentes & ardentes: q̄ reputant se nūq̄ prius exp̄
 tos tam graues toto tēpore uiræ sue quando erāt
 maxime dediti peccatis: in tantū q̄ credunt eis ī
 possib. le diu stare: & sufferre quin incidāt neces
 sario in temptationes. Sic de discredulitate sacri
 altaris de desperatione: de blasphemia dei & san
 ctorum: de tedio uitæ proprie: amaritudinis tri
 stitiæ. Timore de seipsis ī horrores & timores agi
 tantes. Apparentes eis uel in imaginatōe: uel cor
 porali effigie: uel dormiendo: uel uigilando: plu
 ribusq; modis q̄ dicere scio. In cōclusiōe ait. Sed
 qui noluerit expectār paulisper: & pati penā mo
 dicam: manus dei ualde prope est: & cito iuuat.
 Ipse secure eos custodit: & ipsi nesciūt qualiter:
 nec percipiūt: sicut dixit Dauid propheta. Cum
 ipso sum in tribulatione: enpiam eum: & glori
 cabo eum. Ideo Augustinus. ix. iul. Quia in ista
 humana miseria peior hostis est cauēda supbia.
 Ideo nimirū si nō penitus extinguit̄ in carne san
 ctorum continentiu ista concupiscētia: ut de pu
 gna nata aduersus eam periculorū suorum aīus
 admoueat: nec securus existat in nobis ipsis sola
 infirmitas causa pugnandi: & rursus infirmitas
 admonitio est nō superbiendi: pro inde ut uirtus
 qua hic superbiri potest: si superbiatur ī infirmi
 tate non perficitur.

Capitulum undecimū capitulo, xxii. secūdi libri
de impedimētis a spritualibus inimicis: & ab ho
minibus psequētibus: & a propria cōcupiscētia.

DIxerat. n. in præcedēti capitulo libri huius
secundi. Quod quicumq; ad profectum cu
piebat contēplatiōis peruenire; habitus formeq;
peregrini ad sanctam ciuitatē Hierusalem tendē
tis similitudinē gestare deberet. Erit quidē hic pe
regrinus desiderium electarū animarū cupientiū
peruenire ad sanctam ciuitatē uisiōis & dilectio
nis domini nostri Iesu christi. Via autem est pa
tientia uera: cum tollerantia; atq; fortitudine in
aduersis: & temptationibus uendicāda. Refectio
nes uie huius opera sunt agenda tam corporalia
q̄ spiritualia bona: ac optima. Dietas indicat esse
abitum charitatis: & humilitatis. He nanq; uir
tutes in huiusmodi uerba ualēt exerceri. dicēdo.
Nihil sum: nihil habeo: nihil nisi unum cōcupi
sco. Tunc uero renuere a corde & animo in quan
tum potest tenetur: omnia mundi gaudia; & oīa
uitare quæ secularia sunt.

Capitulū duodecimū. Tandem in capitulo præ
allegato. xxii. in principio ait.

NVnc es in uia & scis qualiter ire debes: caue
as modo de inimicis q̄ solliciti sunt īpedire

te & cetera. Nam post multas tribulationes īsur-
gent tres inimici: uidelicet, Carnis concupiscētia.
Timor proprie imbecilitatis. Et spiritus īmundi
conantes te de uia patientiæ tuum deducere desi-
derium: & ad cōmune mundi gaudiū redire face-
re: subtilitatibus: cautelis: atq; deceptiōibus suis
dicentes q̄ non es cōfessus bene: uel aliquod pec-
catum antiquū in corde tuo est occultatū qđ nō
cognoscis: & de quo non fuisti confessus: & ideo
te oportet desiderium tuum dimittere: ac melius
confiteri: noli credere huic dicto quia falsum est
secure confidas q̄ es in uia: nec indignes maiori
discussione per confessionē pro illo quod prater-
ritum est: constanter teneas uiam tuā: solícite co-
gita de domino Iesu christo. Cōsimiliter si dicāt
q̄ nō es dignus habere dilectionē dei: non credas
eis. Tūc partim timore: partim minis: partim a-
dulatione: & falsa complacētia. Deinde q̄ cades
ī infirmitatē: in fantasias: uel frenesim: uel ī pau-
pertatem: & miserā corporalē. Et q̄ nullus te ui-
debit. & incidēs in temptationē diaboli. Et si eos
non audieris. Incipient spoliare: & uerberare te:
& facere tibi uerecundiā in quantū possunt: hoc
est quādo facient omnia opera tua: quantūcūq;
bene fiant peruersa ab aliis iudicare: in partē pe-
ioremq; mutari: ita q̄ quicquid facere uelles pro

utilitate corporis: uel anime per alios impediret:
uel Postponeret: sicq; a proposito tuo frustrabe-
ris in omnibus quæ rationabiliter cõcupiscis. Et
totum istud faciūt: ut per melancoliã & malam
uoluntatē ad iram cõtra proximos exciteris. Sed
cõtra istas molestias: & alias quæ accidere possūt
accipe Iesum in memoria tua: sed recordare q; ni-
hil potes: nihil habes unde nihil de mūdo pdes.
Capitulum decimumtertiū de huiusmodi tribu-
lationibus.

IN sequēti capitulo continuat dicēs. Postq̃
inimici tui uident q; non sis tristis: nec ira-
tus: incipient adulatione & complacentia opera
tua bona ad mentē reuocare. Et talia impedimē-
ta senties: uel cõsimilia: partim ex carne: partim
ex mundo: partim ex diabolo: & plura alia q̃ nō
sufficio nunc enarrare. Talia, n. læto patientibus
animo dicet dominus. Venite ad me omnes qui
laboratis: & honerati estis: & ego refitiam uos. Ic-
circo Io. criso. super Matheū. In primis grauis
& insupportabilis impetus diaboli: q; si quis for-
ti animo substinuerit eum in seculo iuenit eum
infirmiorem. Quanto, n. plus p̃cussus fuerit ma-
gis refrigescet & deficit.

Capitulum decimūquartum capitulo .xxix. se-
cundi libri de quattuor temporibus perfectionū

ubi sic habetur circa principium de uerbis Pauli.

Quos deus præsciuit cōformes fieri imagini filii sui hos uocauit: quos uocauit: hos iustificauit: & quos iustificauit: hos magificauit: & quos magnificauit: hos & glorificauit. Possūt hęc uerba magis spiritualiter intelligi de animabus quæ in sensatiōe reformant: quibus deus dat magnā gratiæ abundantia: & multo maiorē circa eos habet solitudinē: quia filii sui sunt spiritualiter: qui portant plenam imaginē & similitudinē filii sui Iesu christi. In quibus beatus Paulus diuidit operationē domini nostri in quattuor tempora. Vnum est tempus uocatiōis animæ a mundi uanitate. Et illud tempus est frequenter quietū: & confortatiuū: quia in principio talis homo q̄ ad magnā gratiam est dispositus: uiuaciter & sensibilibiter est inspiratus. Et frequenter sentit tantam dulcedinem in deuotione: & tot habet lacrymas in conpunctione: q̄ apparet sibi aliquādo: q̄ quasi dimidie est in celo: sed hęc suauitas postea transit pro modico tempore. Et accidit secundum .s. tempus iustificationis.

Capitulum decimum quintum.

Quodq; est laboriosum: quia quando incipit potenter procedere ī uia iustitiæ: & uo-

luntatem suam apponere ad resistendū om̄ibus
peccatis interius: et exterius. et desiderium extēderi
ad uirtutes: et amorē Iesu christi. Tūc sentit im/
pedimentū tam intrinsecus ex duntia uolūtatis
sue: q̄ extrinsecus ex temptationibus inimici: q̄
frequenter multū torquetur. Nec est mirū quia
ita diu icuruatus fuit ad falsam mundi dilectio/
nem. Et hoc nno uidet: q̄ non potest rectificari
sine calefactione: et in partem altera deflecti:
sicut baculus curuus: et adhuc uiridis nō potest
rectificari: nisi ī igne p̄iectus sit: et calefactus. Iō
dñs noster iesus christus sciens bñ qd est distorte
aīe expediēs: et opportunū: p̄mittit illā sic uexari
et turbari uariis tēptatiōibus: et bene examinari
uariis tribulationibus spiritualibus: quousq; to/
ta rubigo immunditiæ ab ea per ignem sit euacu/
ata: et combusta. Et hoc fiet intrinsecus per actus
dubitationes: & prolixitates: q̄ erit quasi ī despe/
ratione: quia apparebit quasi derelicta a deo: &
totaliter posita in manibus inimici: excepta mo/
dica fiducia: quam habet de dei misericordia: et
bonitate: quia hanc fidutiam ocultam dominus
noster Iesus christus in tali anima dimittit: quā
tuncunq; se elongauerit ab eadem: per quam a/
nima semper a desperatione eleuatur. Et a sp̄iri

tualibus miseriis conseruatur . Hoc etiam sit extrinsecus: seu extra se: quia ita mortificabitur: & in sensualitate punietur: uel per diuersas infirmitates: per sensibilem uexationem diaboli: uel per occultam potentiam dei: sicq; anima sentiendo: & ferendo corpus miserum punietur . Nec sciet qualiter uel ubi pati non possit in corpore: nisi dominus noster Iesus christus illam in corde conseruaret . Hæc oia autē sunt causa probationis more Ioannis crisostomi super Matheum dicenti: Qui murmurat de periculo temptationis murmurat de præmio probatoris . In illo enī nescio potest requies inueniri nisi præcesserit labor . Quanto magis in spiritualibus rebus nisi præcesserit temptatio: non potest esse probatio .

Capitulum decimum sextū. ex Capitulo quadragagesimo secundo eiusdem libri secundi. Qualiter gratia contemplationis in perficiētibus subtrahitur . Et remanet anima ceca & nesciens aliquod bonum. Dicens.

O Stende ergo mihi animam quæ p̄ inspirationem gratiæ habet oculum spiritualem

apertum in considerationē Iesu christi: & quæ se
paratur: & abstrahitur a dilectione mūdi in tan-
tum q̄ habet puritatē: & paupertatē spiritus: spi-
rituale internum silentiū: & pacem in consciētia
Celsitudinē cogitationis: solitudinē: & secretū
cordis: uigilē dormitionē sponsæ. Et quæ perdi-
dit delectationē: dilectionē: & gaudiū huius mū-
di. Et rapitur ex delectatione celestis saporis: &
semper sitit: ueraciterq; suspirat ad beatā præse-
ntiam Iesu christi. Et secure dicere quæso q̄ hæc a-
nima ardet totaliter in amorē: & resplendet spiri-
tualium lumine. Et digna est ad nomen sponsæ: et
honorem similiter peruenire: quia reformata est
pro illo tempore in sensatione uirtutum omniū
prædictarum.

Capitulum decimūseptimū de subtractiōe græ.

F Requenter tamen accidit q̄ gratia in parte
subtrahitur: propter corruptiōem humā-
nitatis sicut prius fuit. Et tunc est anima in pena
et dolore: quia ceca est: et insipida: et nescit aliq̄d
bonum. Est etiam debilis: et impotens: oppressa
corpore: et oībus sensibus corporalibus. Et qua-
rit: et desiderat faciē Iesu iterū uidere: et nō ipsū
potest inuenire. Quia scriptura sacra de deo sic
dicit. Postq̄ uultū abscondent nō est qui cōtēplet

eam. Quando ostendit se nō potest eum anima non uidere. quia lux est. Et quando abscondit se non potest eū uidere: quia ipsa anima est obscura. Ocultatio sua non est nisi subtilis probatio animæ. Et ostensio sua est mirabilis animæ cōfortatio .

De confortatione absentia. Ca. xviii. Ca. xxiiii.

Non mireris licet sensatio gratiæ quandoq; subtrahatur a dilectione Iesu christi: quia sacra scriptura idem dicit de sponsa. Et quod de ipsa accidit consimiliter. Quæsiui & non inueni illum: uocaui & non respōdit mihi. Ac si diceret Quando in fragilitatem cado tunc gratia subtrahitur: casus meus: causa est subtractionis gratiæ dei: non fuga ipsius dei. Sed tunc sentiam penā misericordie meæ in absentia. Et quæsiui eum p̄ subtilitatē cogitationis: ubi prius eum habui: et non inueni: uocaui eum per magnū cordis desiderium: & responsum sensibile non dedit mihi. Et tunc clamaui ex toto corde. Reuertere dilecte mi: & ut apparet non audiuit me penalis sensatio mea: & immissio carnalium delectationū: et timorum: & in hoc tempore. Et carentia fortitudinis meæ spiritualium est cōtinuus clamor aiæ meæ ad dominū Iesum christum. Et tamen dñs modico tempore facit se extraneū: nec uenit: nec

accedit: quantuncunq; fortiter clamauero : quia
satis securus de dilectore suo est : q̄ nō uult ad a
morem seculi totaliter reuerti: quia nō potest sa
porem illius gustare. Et ideo dñs tardat diutius:
& expectat .

Capitulum decimūnonū de reuersione gratiæ .

Tandem quum uoluerit reddit plenus gr̄a:
& ueritate. Et uisitat animā: quia languet
in desiderio per suspiria dilectionis ad præsentia
suam: & tangit illam: ac ungit eam ualde leniter
oleo exultatiōis. Et eam ab omni pena subito fa
cit sanam. Et tunc aīa clamat ad Iesum . Oleum
effusum nomen tuum & cetera.

ExPLICIT pars prima secundi libri .
INCIPIT pars secunda secundi libri .

Quod autem perfectiones electorū incipi
ant a lætitia: & gaudio spirituali profici
ant in penis: & perficiāt in gratia: & uir
tutibus: & donis spiritualibus more superius cō
scripto. Beatus Gregorius sic inq̄t in moralibus.
Tres sunt modi conuersorū. Inchoatio: medietas:
atq; perfectio. In inchoatione autem inueniunt
blandimenta dulcedinis. In medio quoq; tempo
re certamina temptationis. Ad extremū uero per

fectionem plenitudinis. Reperi. n. in libro sūme
 deuotiōis sancti uiri Vgonis pancere siue lorice :
 quia lorica[m] super nudo detulisse fertur. Quali
 ter dominus Iesus conuersatur cū electis anima
 bus in uia uitæ mortalis huius ī decem capitula:
 in quibus per similitudinem uitæ & mortis: & re
 surrectiōis domini nostri Iesu christi . Status inci
 pientium: proficientiū: & perfectorū distinguit:
 incipiens a conceptione domini in utero beatissi
 me uirginis clausi & conclusi. Et hoc in primo a
 scribitur capitulo: ex quo sūme breuitatis substā
 tiam colligere decreui. ut incipientiū exordia co
 gnoscamus dilucidius: & sic prosequi iam statui
 donec ad tempus iustificationis illoꝝ: & penarū
 perueniamus: usq; ad resurrectionē ipsoꝝ. Nec
 non de proficientiū: & perfectorū initio: medio:
 & gloriosissimo fine eorū silentio transire uolui .

Incipit capitulum primū de initio uocationis ele
 ctorum: de quo dicitur per prophetā de persona
 christi: uice dei omnipotētis. **C**apitulū primū
 secunde partis secundi libri.

Filius meus es tu hodie genui te. Hac etenī
 prima īfusiōe græ talis: tātaq; cōtritio pec
 catoris esse potuit: q̄ in duplū recipit gratiam ul
 tra q̄ sue saluti expediat . Vnde Hieremias ait .

Dimissa est iniquitas illius : suscepit duplita pro
omnibus peccatis suis. Quapropter qualitatibus
concepti Iesu hic in sua consideratiōe clausus re
manet: ac circumdatus in utero uere humilitatis.
Vnde sese inciēs debilem: & omnino uelut cæ
cum in spiritualibus esse cognoscit.

Capitulum secundū secunde ptis secundi libri.
Capitulo secundo de tempore natiuitatis. Vnde
Isaias ait.

Paruulus datus est nobis: & filius natus est
nobis. Hac autem uera similitudine Iesu
christi: gratia dei a mētis obscuritate: & operum
bonorum debilitate ad lucem & fortitudinē ele
ctum suum oriri facit. Verūtamen more paruuli
christi nascentis: nudum: uagiētem: patientem:
loco pecudum: & inter bouem & asinum. Et in
præsepe mansuetum iacentē: & collocatum se re
pit. Quapropter iuxta psalmi uerba merito ait.
Vermis sum: & nō homo: opprobriū hominū:
& abiecto plebis. At sicut christus a Virgine glo
riosa: & a Ioseph pauperibus inuoluitur Pānis:
sic tempore isto gloriosa trinitas: & dominus Ie
sus modico: & paruo amoris indumēto electorū
corda implet.

Capitulo tertio, Capitulum tertium de profe
ctu electorum

TEmpore quidem quo Christus ad tempus annorū peruenerat duodecim: societate gerebat matris: & Ioseph. Et sicut proficiebat uirtute: & sapientia: sic nulli dubium consilium in omnibus præbere debebat parentibus. Sic itaq; in hoc uocationis tempore electi in dei magna dilectione roborant: ita deo coniunguntur amore ut tanq; sodalis: & socius: familiariter ad inuicem cōsentiunt: tam electus in obedientia diuinæ uolū ratis: q̄ & ipse deus in exaudiēdo omne desiderium cordis dilecti sui. Quapropter ad tantā gratiarū donorumq; spiritualiū crismatū peruenit sublimitatem: ut dicere audeat euangelii: & Mathei proferre uerba. Manus dñi erat mecum cōfortās me. Et illud sapientiæ. Qui creauit me requieuit in tabernaculo meo. Nec nō & more apostoli dari potest. Gratia dei sum quod sum: & gratia dei in me uacua non fuit. Quoniā quicquid petit accipit: & pulsanti illico tanq; sibi ualde unito socio aperitur: & ad libitum sese deus illi cōcedit: atq; donat: permanendo secum in mentis eleuatione gustuq; spiritualium deliciarū. Vnde secure proferre ualet uerba Ioannis: Qui me misit mecum est: & non reliquit me solum: quia ego quæ placita sunt ei facio semper.

Capitulum quartū secunde partis secundi libri.

Capitulo quarto de tēpore probatiōis ĩcipiētū .

HOc quidem quarto tempore euētus: & occurſus tribulationum & anguſtiarum eſt: quomō dñs Ieſus p tres dies: & tribus noctibus occultus in templo remanſit: uſq; ad quartū diē: qui figurā gerit quarti ſtatus gratiæ: quo cantus gaudium omne: omniſq; laticia amittit. At dolorum omniū uerba replent. Quoniā pene huic addite ſunt: & dei dolentes ſagitte pectori ĩmiſſe ſunt. iuxta uerba beati Iob dicentis . Verba mea dolore ſunt plena: quia ſagitte domini ĩ me ſūt. Eo q̄ dñs: ut perfectius cum hoc dilector ſuo ſtrictius uniri ualeat occultat ſe ab eo: in figura quatuor dierum: & trium noctiū: quibus in templo remanſerat a matre: & Ioseph abſconſus: & occultus permittens eū ſupra modū fatigari. Sic itaq; electos ſuos uexari dimittit ĩ his ſeptem perſecutionibus: quas quattuor ſunt corporales: & tres ſpirituales. **C**De corporalibus anguſtiis . Prima perſecutio eſt amiſſio rerum temporalium: ſicut officia: dignitatem: famam: & diuitias. Secunda perſecutio eſt membrorū infirmitas per diuerſas: uariuſq; egritudines. Tertia eſt mentis uagatio: perturbatioq; ĩ malis prorfus cogitationibus . Quarta eſt cōſolationum ſpiritualium

afflicta priuatio **D**e spiritualibus doloribus :
 Primus dolor est memoria alienatio ab omnibus
 pene bonis operibus: & in prauis, pessimisq; co-
 gitationibus scelera: horrendaq; facinora mente
 pertractando. Secundus dolor: intellectus praeva-
 ricatio est: ut non recto iudicio: neq; in se: neq; in
 aliis uti ualeat: sed saepe decipiat. Et in speculatioe
 scelerum diuersarū: & spurciarum plurimarū in-
 uoluitur **T**ertius dolor est bone uoluntatis cor-
 ruptio: ita ut inuitus cogat electus etiam has so-
 lummodo peroptat: & uelle nequitias: quae mortis
 causa sunt: & amissionis gratiae. Qua de re una
 cum psalmigrapho ululare: ac dicere potest: Affli-
 ctus sum: & humiliatus sum nimis. Sicut itaq; &
 ipse electus dolens ait. Humiliatus sum nimis.
 Rugiebam a gemitu cordis mei. Et illud Macha-
 beorum. Sanctificatio eius desolata est sicut soli-
 tudo: dies festi eius conuersi sunt in luctum. Tandem
 praeseruat a desperatione oculata dei prouidentia:
 donec inuenso lumine ad dilectum suum redeat in
 maiori lumine gratiae quam prius fuisset: Vnde Ber-
 nardus in probatione electorum: & de confusione
 peruersotum ait. Sicut sanctis & electis tribulatio
 operatur patientiam: patientia probationem: proba-
 tio spem. Spes autem non confundit. Sic damnatis:
 & reprobis tribulatio parit e contrario pusilla

minitatem: pusillaminitas perturbationē: perturbatione desperationē: & illa interimit. Sic itaq; perfectorum permissiones ab imperfectorū lapsu operibus is cognoscunt dilucidissime. Quia electi post tenebras sperant eis lucē uenturā. More prophético. Habitantibus in regione umbre mortis lux orta est eis. Non sic impiis: non sic: sed tanq̄ puluis quem proiicit uētus a facie terrā: ideo nō resurgent impii in iudicio: neq; peccatores in consilio iustorū. Quoniā nouit dominus uiam iustorum. Et iter impiorū peribit.

Sequitur modo de resurrectione uirtutum: donorum: & gratiarum spiritualiū in statu proficientium. Capitulo quinto de quinto statu gratiæ.

Capitulum quintū secunde partis libri secundi.

Quinto nanq; statu gratiæ ostendit se deus animabus: & corporibus dilectorū suorū: ita præsto: & obediens: ut quicquid in bonis agere operibus uoluerint perficere ualeant. Ultroq; cōcedit electo ut tanq̄ dominator sui possidere diuine gratiæ sceptrum. Sedere eum quoq; ī trono suo facit: cum quo & ipse dominus in unitate dilectionis confedit: sicut in ecclesiastico legitur. Sedens super tronū illius & dominans deus ipse creauit eam spiritu sancto.

De capitulo sexto de sexto statu gratiæ .

Capitulum sextum secunde partis libri secundi.

Sexto equidem tempore: status proficiendi fuit in domino Iesu: quomodo a decimo octauo anno: usq; ad. xxx. oculauerat sue diuinitatis sapientiã: uirtutem: atq; potētiam. Et eo eo tempore baptizatus est a Ioanne. Petiitq; solitudinem ut opera penitentiæ perageret: & ut cōmodius diuinitatis sue sūme contemplationi uacare posset. Sic quoq; in hoc statu electus iã spiritus sancti baptisinate mūdatus operari optat penitentiæ meritū. Quare ab hominū conuersatione alienari quærīt: ut diuine sanctæq; trinitatis uisione iam & gustu superno summis in delitiis abundantius frui ualeat. Quam quidē grām quum obtinuisse nouerit: stupore non minimo: non mirari non poterit. Iuxta Isaie uaticinium. Tunc uidebis: & afflues: & mirabitur: & dilatabitur cor tuum. Et ideo magis magisq; solitudinē appetit: ut iude sibi eueniat quod de solitario pronuntiat Ieremias: dum ait. Sedebit solitarius et tacebit: quia eleuabit se super se. At huiusmodi spiritu degustato: gaudiū cordis assumit: lingua iubilat: corpore quiescit. More psalmi. Letatum est cor meū: & exultauit lingua mea: iſup et caro

mea requiescet in spe.

De capitulo septimo de septimo statu gratiæ .

Capitulum septimum.

Septimum porro tēpus: status gratiæ proficientium in domino Iesu perficit: quū diuine sapientiæ sue opera indicabat in sanando egrotos: demoniacos liberādo: & signa magna exercēdo. Sic itaq; electus: tunc diuina infusione gratiæ supra humanā considerationē scientiā intellectum: & sapientiā acquirit in cognitōe sacrarum litterarū: & intelligentia rerum spiritualium in gustu: & maxima suauitate spiritus s̄cti. Vnde in sapientia dicitur. In medio ecclesiæ aperuit os eius: & impleuit eum deus spiritu sapientiæ & intellectus. Et apostolus ad Corinthios. In oībus diuites facti estis in illo in omni uerbo: & in omni scientia: sicut testimoniū christi cōfirmatum est in nobis. Tādē ad tantū electi profectum pueniunt hoc in statu septimo: ut & miracula operari possint. Et ab omni corruptione omnes sensus sentiant alienos: ita q̄ non nisi ad uirtutū actus morigeratosq; conuertere gestus possunt. Itaq; tempus hoc: tēpus benedictū est: sicut in genesi dicit. Benedixit deus diei septimo: & s̄ctificauit illum: eo q̄ tempus innocētiae est. Vnde Ambrosius de officiis fari ausus est. Beatam uitam: uitā

67
inquā efficiunt tranquillitas conscientia: & secu-
ritas innocentia.

Capitulum octauum de octauo statu gratia.

Capitulum octauū secundæ partis secūdi libri.

Hoc in octauo statu: tempus passiuū fuit :
atq; mortale: quo christus ī mēte: anima:
& corpore: āgustias acerrimas: durissima quoq;
uerba: impropria: nec nō deniq; horrēdā mortē
passus est: adeo ut a glorioso corpore prætiosam
animam suam separare uoluit. Sic itaq; deus in
dilectis suis ut imitatores sui sint eueire pmittit.
Vnde post signa: opera : & uirtutes eorum spiri-
tuales: atq; diuinas in ara sæuissime crucis tanq̄
aurum in fornace purificatos ad seipsum electos
trahere uolens tutius: mori definit. Nā illos hor-
ribili spiritaliq; obire morte ex priuatione & se-
paratione tā animæ q̄ corporis ab omni cōstātia
& stabilitate uirtutum: gratia: atq; diuinoꝝ do-
norum disponit dominus: ut totius humæ fra-
gilitatis calamitatē: miseriāq; in mente: in anīa :
atq; corpore sūmo sentiant cruciatu: & pena hor-
ribili: ita ut tunc omnis talis electus in baratrum
se deputatū inferni putet penitus. Iuxta quod in
parabolis dicitur. Inclinata est enim ad mortem
domus eius: & ad īferos semita illius. Tūc qppe

totius humane conditionis abiectiões exurgūt:
& omnes actitudines peccandi in potentiis aīā:
& in corporis sensus excitant: & præter uelle in a
ctus reprehensibiles: ac infectos tam in mente q̄
in corpore ducitur hic cultor christi: qui & ī se di
lucidissime cognoscit abominabiles cadauerū na
turali morte defunctorū conditiones habere. Nā
tanq̄ mortuus impotens est ad bona exercēdum
opera. Corruptibilis efficitur. tendensq; usq; ad
pulueris nihilationē: uirtutū: & gratiarū. Deniq;
putet: atq; fetet in sui ipsius consideratiões scele
stissimas. Vñ ait Isaias. Erit p̄ suauī odorī fetor.
Patitur ifœlix iste ī se (q̄q̄ apud deū felicissimus
sit) actiuas cadauerū similitudines: & uiuorū pas
siuas mœstias: ītensoq; dolores. More diuitū:
& opulētū: quum per mortē a suauitate delitia
rum se oportere separari cognoscunt: & ī infero
rum baratro sepeliri cernunt dilucidissime. Sic e
lectis suis mentalibus: corporeisq; nefandis opi
bus mereri putat. Vt in Lucae habetur euāgelio.
Mortuus est diues spintualiū gratiarū: & sepul
tus est in inferno per nimiam sue ipsius abiectio
nis humilitatē. Quapropter a deo sese pēitus de
relictū credit homo ille: q̄q̄ occulto tamen modo
in ulnas strictius: dulciusq; amplectat dominus
eum. Nam quanto seuerus agere in dilectorem

suum uidetur: tãto gloriosius p̄ abiecte illius humilitatis cognitionē: in dilectiōe diuine trinitatis habetur: & eleuatur. Nam confusio huius electi non sicut cæterorū adducit peccatum. Verum lōge magis: magisq; gloriam uēdicat: & honorem illi. Iuxta illud ecclesiastici. Est confusio adducēs peccatum: & est confusio adducens gloriam: et gratiam. Vnde apostolus. Vbi autem abūdauit peccatū superabundauit & gratia: ut sicut regnauit peccatum in mortē: ita & gratia regnet per iusticiam in uitam æternam.

De capitulo nono de nono statu gratiæ.

Capitulum nonum secunde partis secundi libri.

HOc nanq; nono statu spiritualis gratiæ: oculate īmortalitatis domini: similitudinem electorū animæ una tenent cū anima domini nostri Iesu christi: qui a iudeis pditus iam putabat̄ defunctus: penitusq; extinctus. Ipsius autem immortalis anima diuina roborata uirtute inferorum claustra frangens de limbi obscuritate sanctos patres potēter liberauit: & in ameno deliciarum paradiso foeliciter collocauit. Sic itaq; spūs prædictorum electorū ab horribili prælibata morte liberatur: ac uiuificatur diuina uirtute palmā salutis: uictoriamq; suscipiēs de martyrio præce-

denti: ubi assumpserit potestatem omnia subiugandi quæ illi nocuerant mala. Prout legitur in psalmo. Omnia subiecit sub pedibus eius. Resumens insuper mirabiles & triumphales sensationes. At oïa quasi excessiua dona: & copiosa munerata: quæ apponunt realem excellentiã: in rationalem spiritum suscitât. At etiã ita excellẽter illa apparent q̄ i eorũ essentia tunc unũ quodq; uidet̄ glorificatum. Quapropter queq; sensualis uoluptas: & aptitudo peccandi tam in mente q̄ in sensibus mortificate penitus: & omnino remanent sopite. Sic etiam ab omni obscuritate: uirtutes omnes in hoc sunt statu liberate: & apertũ habent ostium ad exercendũ sese libere: & expedite in ipsorum actibus uirtuosissimis: ita q; a nullo amplius impediri possint impedimẽto uitioso. Vñ in Apocalipsi dictum est. Ecce dedi coram te hostium apertum: quod nemo potest claudere. O anima benedicta ab omni uinculo soluta: quæ summã ac sanctam libertatẽ adepta est: quæ per inconsiderabilem cognitionem in abyssum profunde humilitatis speculando ducit se. Et in altitudinem superne: increateq; sapiẽtiæ sublimiter contemplãdo eleuatur. Vnde fiducialiter uerbis uti electus potest regis Dauid. Quoniã non derelinques animam meam in inferno: nec dabis

sanctum tuum uidere corruptionem. Notas mihi fecisti uias uitæ; adimplebis me lætitia cū uultu tuo; delectationes in dextera tua usq; in finē. Et ideo Isaias ait. Non uocaberis ultra derelicta; & terra tua non uocabitur amplius desolata; sed uocaberis uoluntas mea ī ea. Nempe homo hoc in statu possessorem se reperit diuine consolationis: quam nunq̄ degustauerat. At totum suum esse humanum in conspectu dei resuscitat pericundum. Et a numero mortalium peccatorū recedit omnino: & in gratia firmatus est. Itaq; nunq̄ amplius spiritualiter mori poterit: neq; huiusmodi mors dominabitur illi. Quoniam more Pauli ad Romanos. Exurgens ex mortuis iam non moritur: mors illi ultra non dominabitur. Dicente propheta. Quum sanctificatus fuero in uobis: congregabo uos de uniuersis terris tribulationum: uidelicet & angustiarum. Et effundam super uos aquam mundam: & mundabimini ab omnibus inquinamentis uestris. Et dabo uobis spiritum nouum & cetera.

Capitulum decimū secunde partis secundi libri.

Capitulo decimo de decimo statu gratiæ secundi libri.

Decimum ultimū ue tempus fuit beatitudi
nis dum humāitas christi glorificata remā
ferat sese miraculose suis ostendēdo discipulis .
Et sic in mundo stetit usq; ad ascensionis diem .
Sic itaq; hoc tēpore status decimus gratiæ figura
tur. Qui quidē tāte extitit dignitatis: ut q̄q̄ mū/
do conuersari uideret: cœlestis paradisi possidebat
gloriam. Sic electus infusione gratiæ: qua nulla
porro creatura impedimentū ministrare potest:
nec suam auferre gloriam. At actu: habituq; iam
glorificato in uia uitæ huius dormiens quasi cō/
tinue: atq; uigilans: omēs semper uirtutes supra
humanā existimationē obtinet: diuino succensa
amore. Quare homo ille una cum Hieremia fari
compellitur: atq; dicere cogitur. De excelsis misit
ignem deus in ossibus meis . Adeo insuper tunc
uirtutes fortificant̄ q; quasi diuine uidentur esse
in potentia: ita ut nullo actu corporeo p̄ aliquā
penam corporalē euacuari potest huiuscemodi
beatitudo. Neq; actu possunt prolixius debilita
ri . He septem autē uirtutes principales theolo/
gice. s. & cardinales: necnō spūs sancti munera:
atq; octo beatitudinū uires ab omnipotenti deo
donantur robore: & firmitate fulcite ī hoc statu.
Quāobrem si homo iste uideret tam seipsum q̄
filiorum suorum corpora: penis seuissimis: aut

corporali relaxari morte nequaquam sensuali merore turbari posset. Quoniam quod in aliis hominibus sensualis efficeretur dolor: factum est in illo diuino nutu in uirtutem, adeo ut de hoc homine dici possit quod in Ioane habetur. Ecce uere israelita in quo dolus non est. In principio namque huius excellentissimi status degustantur omni mirabili diuinaque dulcedine excessiui feruores: & amene lachryme: atque languores suauissimi: necnon inconsiderabiles raptus: inuestigabiles alterationes: secretæ reuelationes: superne uisiones: & beatissime indicationes. Quæ quidem omnia hæc prolixius in sua sunt perfectione consummata. Vnde anima fit quasi inuariabilis in uatica substantiali gloria. Atque ita in deo omnipotenti transformatur ob experientiam gratiarum supradictarum. Beatissimum inquam statum istum: & gloriosum: in quo homo mortalis diuinus totus efficitur: adeo consecratum dicimus ut habetur in cantico. Dominus mortificat: & uiuificat. Deducit ad inferos: & reducit. Dominus pauperem facit: & ditat. humiliat: & subleuat. Suscitatur de puluere egenum: & de stercore eleuat pauperem. ut sedeat cum principibus: & solium glorie teneat.

Capitulum undecimum. Idem uir sanctus in eodem libello capitulo de spirituali amore creaturarum

habentiū ad iuicem . Circa finem ponit qualiter
spiritus sanctus decipit perfectos: ubi ait .

Quanq̄ animæ perfectorū uirorū erubescāt
inter se se & deum aliquā creaturā in amo
rem interponere: aut in huiusmodi persistere co
gitatione. Verū tamen cōsistit inordinate in mē
talem solitudinē pro negociis necessariis: & nō
necessariis: quibus amor manifestatur in opere .
Deceptiones quidē istarum excellentissimarū aīa
rum siue creaturarū: nō sunt uelut cōmuniū ho
minū periculose: neq; spiritualis mortis occasio.
Sed deus hoc permittit ad illorum humilitatē: &
ut inde discant cauere se a similibus. Et ut erudi
tiores fiant: monet: & instruit deus scrimire: per
mittens ex reuelatione in primā: & secundam: &
tertiam personā decipi a spiritu sancto sub uela
mine spiritus prophetiæ. Nostro tamen defectu
non intelligendo in reuelatiōibus quod sanctus
spiritus intendebat intelligi posse. Multū enim ī
terest inter deceptiōes cōmuniū personarū: & ele
ctorum spūalium. Nam cōmuniū in deceptiōes
duo manifestant̄. Videlicet modicus amor dece
ptoris: & dānū decepti. Sed in deceptiōibus facti
spūs duo omnino cōtraria . Videlicet magnus a
mor eius q̄ decipit, et ualde fructuosa utilitas illi

us q̄ deceptus remanet. Si uero deceptus a s̄cto spiritu tantā habet gr̄am q̄ nisi semel sese d̄cipi pmittat ex quacūque istarum personarū trium: neque in huiusmodi deceptiōibus flectere pmittat. Si uellem possem fane iuramēto absque peccato affirmare: q̄ deceptiōes in prima: in secūda: & tertia p̄sona per sp̄m sanctū operate uelamine suprascripto ī electis filiis suis: hoc in præsēti statu sunt omni excellēti creaturæ necessaria. Et ideo q̄ deceptus est custodiat & caueat. Et qui nō est a sp̄u sancto deceptus cognoscat se insufficiētem ad huiusmodi deceptiōes. Quano brē deceptos nequaquā damnet: sed magis reuerenter deceptiōes excuset: & deceptos sumopere ueneret.

ExPLICIT secunda pars secundi libri.
 Incipit tertia pars tertii libri.

IVxta. n. huiusmodi spiritus sancti deceptiōnum formā in quodam sermone de doctrina nouitiōis spiritualiū: ad culmē contemplatiōis peruenire querentiū beatus Bernardus sic ait. Incipiens a consolatione eorum q̄ experti sunt in principio sue uocationis. Deinde minus in sua iustificatione expertis: tanquā de incipientibus & proficientibus dicit,

Capitulum primū de primo tempore uocatiōis.

Q Vis. n. exptus ignitos affectus: āplexus ca-
stos: factaq; colloqa mutua dteger ualeat.
Tunc cunctus seruilis timor: & omnis pramedi-
tata locutio lōge fit: prout sugerit amor: sponso
fatur sponsa. Et si qua adulteria se imiscuerit di-
cta: uel gesta quadā prospicua: & illuminata di-
cretōis manu abigunt a sponsa: ne tanti solatio
sponsi elatione priuetur.

Capitulum secundum de secundo tempore iusti-
ficationis.

O Quotiens quæ minus in amoris arte erudi-
ta est decipitur: deprædatur: prosternitur.
O quotiens euolat sponsus: atq; ab aspectibus e-
uanescit dilectæ. Repente quippe ut supra se ina-
niter erigitur anima fugit. Spiritus humilis: hu-
mitem diligit. Elatam uero tanq̄ indignā repudi-
at & repellit. Hæc nanq; aspernatio: & hic spon-
si discessus: miro incredibiliq; modo cruiat dili-
gentem. Prudentē tamen efficit ad discernendū
spirituum discretionē. Ad hanc nempe cognitio-
nem per assiduam orationē: per casus: mœrorē:
& per spirituale & oculatū magisterium facile per-
uenitur. Sed ante q̄ sapientia imbuat aīa prius q̄
dei uerbo amoris uinculō cōfederet saepe labitur

errorem pro ueritate suscipiens.

74

Capitulum tertium.

Plerunq; tamen permittete sponso ut sibi ardentius dilectam copulet: aut ad altiora prouehat: aut prudentiore efficiat Sathanas in lucis angelum transformat: atq; illo tam sancto contubernio admiscetur. Quem quum anima adhuc celestium ignara uisitationum: erroris admisit spiritum. Et ueluti domino se illi substrauerit: sine mora sponsus secedit. Et illico succedunt tenebre: & quaedam opaca mentis ebetudo continuo obdurefcit animus. Et propria confusione contunditur: atq; ex his quae patitur perspicue intelligit spiritum quem suscepit inimicum fore. Mox lachrymarum fluunt imbres: & gemitus emittunt moeroris inditia: ingeminant praeces mentis: proponunt custodia: & cordis omnimoda uigilantia de cetero statuit.

Capitulum quartum.

Talibus itaq; prouocatus singultibus: talibusq; promotus spiritualibus studiis: aduenit sponsus: & placito se ostentat aspectu. Nam diu sibi dilectam affligi non patitur. In isto uero secundo aduentu: quis sermo: quae facundia: quod ue humanum ingenium capere ualet: quanta exuberent dilectionis solatia. Ibi intellectus excluditur: sopitur cogitatio. Et solus amor testis est & cetera.

Capitulum quintum .

Idem ante dictus uir sanctus Vgo in quodam capitulo de admonitōe siue doctrina indiscreti amoris spūalis: sic substantialiter ait . Arma quibus secure cōseruatur & regitur amor bonus: sunt in tribus reformationibus animarū electarū . **P**rima reformatio est quæ disponit animam ad dei uoluntatē exercendā . Vnde opera Christi perficere conat̄ . Que quidem reformatio incipientiū esse potest . Cum dicat non esse sufficientem ad uerū amorem regendū . **S**ecūda reformatio est quum aīa unita cum deo remanet ualde gustans de deo: habensq; īmensas spirituales delitias: Et dici possunt uerba: & cogitari ī huiusmodi feruore . Quāobrem ad bonū satis sufficiens est amorē regendū . Duntaxat incipientiū passa sit ruinā ī iustificationē . **T**ertia uero trāsfformatio quādo anima per unionem optime reformata est in deū: & deus similiter ī ea . Sentiēs: fruensq; rebus dei: quæ nec dici possunt: neq; cogitari . More apostoli dicētis . Audiui archana dei quæ non licet homini loqui . De quibus puto sit connubiū aīæ perfectē cum deo consumatū indicibiliter . Itaq; talis: tantaq; in hac aīa gratia infusa est: q̄ perfectē regere ualet dei: & proximi amorē . Ea uidelicet grauitate: & sapiētia: q̄bus sensus

corporales corrigunt. Et ita soporantur ex ebrietate delictorum spiritualium. Quod anima his omnibus quæ in optimo amore dei: & proximi concepit perficit feliciter operando. Iuxta illud Pauli ad romanos. Iustificati ergo ex fide pacem habeamus ad deum per dominum nostrum Iesum christum: per quem & accessum habemus per fidem in gratiam istam: uidelicet huius reformationis in qua stamus: & gloriamur in spe gloriæ filiorum dei. Non solum autem: sed & gloriamur in tribulationibus: sciens quia tribulatio patientiam operatur: patientia autem probationem: probatio uero spem. spes autem non confundit: quia charitas dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum qui datus est nobis.

Capitulum sextum.

EX quodam libro qui intitulatur de beatitudine edito a quodam sancto uiro sancti Dominici ordinis prædicatorum. Diuersis interrogationibus & diffinitionibus electorum: unitorumque: uidelicet utrum unitus possit irasci. Quid agit unitus utrum omnes potentie anime unitæ semper unitæ remaneant. Aut aliquando aliqua earum in parte disiungitur. & his similibus. In hoc autem capitulo tertie interrogationis utrum omnes tres potentie huiusmodi unitæ anime sint semper replete de dei unitate. Ex multis uerbis substantialiter loquendo in

hanc perficit diffinitionē. Respondit. Cū deus sit operator liber & nō necessarius potest aliquarum potentiarū unitæ anime partē: aut in totū n̄ nunq̄: imo p̄sæpe solet: & suspēdere in uno uidelicet actu suo: & nō in aliis: & sic in duos & nō in ceteros. At ut ita dicā: in omnibus dimittēdo cadere unitum etiā sine damno sui: siue sine culpa corā deo. Nam alius cadit ī dubitationē sicut gloriosa Virgo & mater domini: quæ dubitans amisisse filiū: quærebat eum inter cognatos & notos: dolēdo plurimū. Alius in timore: uelud beatus Ioānes baptista timēs sese nō posse in seculo custodiri: unde heremū petiit. Alius sicut Petrus in opinione circūcisionis errās. Alius in cōmotione animi sicut Paulus quū blasphemasset pontificem dicēs. Percutiet te paries dealbata. Alius ī discessione: sicut Barnabas discedēs ab apostolo. Quoniā nolebat secū ducere Marcū: eo q̄ dimiserat eos a Dalmatia. Alius sicut Dauid in dubitationē diuini amoris: dum diceret. Ego dixi in excessu mētis mee: pietus sū a facie oculorū tuorū. Nam nec doluisset nisi dilexisset.

Capitulum septimum.

DEniq; sequitur ibi p̄pe. Puta deum patrem: diligentēq; inspectorem seculorū: futurarūq; rerum non nunq̄ transulare secum

dilectis suis: dimittens illos in cœno: & luto cadere: subtrahendo actum illoꝝ: & non maculāt se. David attestante: qui ait. Beatus uir cui non imputauit dñs peccatum: nec est in spiritu eius dolus. Quā ob rem nonnulli electoꝝ inueniunt facientes acta peccatoꝝ: & non imputant illis ad peccatum. Et hoc quia in eoꝝ spiritu non est mala uoluntas: nec aduertunt q̄ sit peccatū: neq; huiusmodi ignauiē in causa sunt. Nam si aduerterent non peccarent. Errant autē per ignorantia inuincibilem absque eorum culpa. Vnde dicitur. Permittit deus ut homo cadat: ut fortior resurgat. Et ideo Augustinus in libro tertio de libero arbitrio. Si tāta fallacia est ut caueri oīno nō possit: si ita est nulla peccata sūt. Quis. n. peccat i eo qđ nullo mō caueri pōt. De peccatis p ignorantia. Et etiam per ignorantia facta quædā improbantur: & corrigenda indicant: sicut in diuinis auctoribus legimus. Ait. n. apostolus. Misericordia cōsecutus sum: quia ignorās feci. Ait & propheta. Delicta iuuentutis mee: & ignorantias meas ne memineris. Sunt etiā necessitate facta improbanda. Vbi uult homo recte facere & non pōt. Nam unde sunt ille uoces. Non. n. quod uolo facio bonum: sed quod nolo malum hoc ago. & illud uelle adiacet mihi: perficere autē bonū nō inuenio.

Et illud. Caro cōcupiscit aduersus spiritū: & spiritus aduersus carnē. Hęc. n. inuicem aduersantur ut non ea quę uultis faciatis.

Capitulum octauum.

Quod autē hęc: & his similia: quę in charitate dei: & fide reformantur in sensatione nō imputantur in peccatum: aut remittuntur illico: per huiusmodi Pauli præfati uerba cognoscuntur: dū ait. Cōmendat autem suam charitatē deus in nobis. Quoniā cū adhuc peccatores essemus: Christus pro nobis mortuus est. Multo igitur magis iustificati. i. in sensatione reformati: & per charitatis gratiam in eum uniti. Nunc in sanguine ipsius: per continuas: deuotasq; meditatioes passionis sue: salui sumus nos ab ira. i. culpa: per ipsū i. diuinā p dilectionē ipsius. Vnde Augustinus ī libro de prædestinatione sanctorū inquit: hac utēs sententia. Nunq̄ rem agere pōt prædestinatus: q̄ deum offendere pōt. Itaque puto ait autor iste: q̄ Dauid in peccato suo totus a mēte abstractus fuisset nec dilucide aduerteret. Cum quāprimū prophetā audisset: quasi de somno surgēs dixit culpam suam. Et Augustinus ī libro de uita christiana: idem de illo ait. Sed ī isto uiro imoderate huius libidinis nō permansio: sed transitus fuit. Propterea ille illicitus appetitus: ab arguente pro

pheta hospes uocatus est. Deniq; concludens auctor iste ait. Caue tu qui legis ne dicas. Ergo licet peccare ex necessitate absit: quoniã esset in spũ tuo malitia. Et esset tibi peccatum uoluntariũ in maxima damnatiõẽ animæ tuæ.

Capitulum nonum.

INde ad. xii. capitulũ idem auctor in dilucidationẽ supradicte opinionis suæ inq;: circa mediũ. Quid si dauid post peccatũ ad maiore peruenisset uirtutẽ: Iuxta beati Gregorii sententiam. Cum sitiret: aquam bibere negauit: quæ in periculo ausa fuit animæ. sed deo effudens libauit. Quid si dixero: Multos ex cõsecutã illius misericordie exemplo conuersos: & saluatos eẽ. Aut more Augustini i libro de uita christiana. Et hoc ut nemo d sua iustitia præsumẽ audeat dicẽdo.

Capitulum decimum.

SI qua uero peccata magnorũ uirorũ legerit quis: tãetsi eis aliquã figuram reũ futurarum animaduertere: atq; indagare potuerit. Rei tamen geste proprietatẽ ad hũc usum assumat. Ut si nequaquã recte factis suis hĩc iactare audeat: et præ sua iustitia nõ ceteros tanquã peccatores cõtemnat: cum uideat tantorũ uirorũ: & cauendas tempestates: & flenda naufragia. Ad hæc. n. etiã peccata eorũ hominũ scripta sunt: ut apostolica

illa sententia ubiq; tremēda sit: quū ait. Quapp
qui uidetur stare uideat ne cadat. Nulla. n. pagi
na fere est sanctorū librorū in qua non sonet: q̄
deus supbis resistit: humilibus aut dat gratiam.
Iccirco deus oēm filiū quē recipit flagellat. Qua
de re David nō sibi: sed deo peccasse uidet: sicut
ipse attestat dicens. Tibi soli peccaui: & malū co
ram te feci: ut iustificeris in sermonibus tuis: et
uincas cū iudicaris. Vnde Paulus. Si aut iniquitas
nostra iustitiā dei cōmēdat: qd dicemus? Nūqd
iniquus est deus qui infert irā sicut hominē dico
absit.

Capitulum undecimum.

Concludendo deniq; auctor iste ait. Volu
it enim deus in omni statu pro gloria sua
q̄ inueniant lapsi quos absq; damnatōe: praefer
tim unitos aleuat: & iustos facit. Dicente aposto
lo. Iustitia autē dei est per fidem Iesu christi in o
mnes: & super omnes. Videlicet unitos & refor
mados in sensatione: qui credūt in eū: per nimiā
dilectionē: & per experiētiā suauitatū: & reuela
tionum suarū. Non est enī distinctio inter refor
mationē fidei: & sensationē. Omnes enī peccau
erunt: & egent gloria dei. Iustificati gratis. Sunt
uniti per gratiam ipsius dei: cui die noctuq; assi
stunt per redemptionem quæ est in christo Iesu.
His uidelicet qui ī eum per attractionē maxime

dilectionis rapiunt: & uere charitatis. De qua ad differentiam cognoscendam cupiditatis: & male uoluntatis & inique. Beatus augustinus in libro tertio de uita christiana ita locutus est.

Capitulum duodecimum.

Charitatē autē uoco motum animi ad fruendum deo propter ipsum: & se & proximo propter deum. Cupiditatē autē motū animi dico ad fruendum se: & proximo: & quolibet corporis: non propter deum. Quod agit charitas quo sibi proffit utilitas est. **D**e bñficio proximi. Quod autē agit proximo ut proffit bñficia nominatur. Quanto. n. magis regnū cupiditatis destruit: tāto charitatis auget. Quasi dicat oīa & quaecunq; fiunt aīo: & intentione liberandi se uel proximū ab omni tēptatione: obstinatione: odio: & periculo. uel pp iustitiā custodiēdā: ī dei laudē: et honore: necnō & proximi ī charitatē & salutē uendicādam. destruunt cupiditatē male intentiōis: & regnum uere charitatis uendicāt. Quicquid ergo asperum: quicquid obscenū facto dictuq; in sanctis scripturis legit: ex persona dei: uel sanctorū eius ad cupiditatis regnum destruendum ualet. Quod si perspicue sonat non est ad aliud referendum q̄ si figurate dictum sit. Sicuti illud apostoli: Qui autē Iesu christi sunt: carnē suam crucifi

xerunt cū uitis: & concupiscētis. Quæ quasi flagitiosa ipentis uidentur: siue tantum dicta: siue etiā facta sunt: uel ex dei persona: uel ex hominū quoꝝ nobis sanctitas cōmēdat̄ tota figurata sūt. Neq; ullo modo quisq; sobrius crediderit deū pedes ita unguento prætioso a muliere perfusos: ut luxuriosos: & nequam hominū solēt: quorum talia conuiuia detestant̄. Odor enī bonus fama bona est: quā quisquis bone uitæ operibus habuerit: dum uestigia christi sequit̄ quasi pedes eius prætiosissimo odore pfundit. Quoniā om̄is christi actio nostra est instructio. Ita q̄ i aliis psonis non in sensatione reformatis plerunq; flagitiū ē in diuina: uel prophetica psona magne cuiusdā rei signū est. Alia quippe in perditis moribus: alia in Osee prophete uaticinationē cōiunctio meretricis. Nec si flagitiose in conuiuuis temulentorum: & lasciuorū nudantur corpora. Propterea i balneis nudum esse flagitiosum est.

Capitulum decimumtercium.

Sicitaq; in unitis: & reformatis animabus i sensatione censendū est: quod nequaq; aliquid male uoluntatis operari queāt: nisi sponso Christo domino permittente agere quædam sub uelamine: præsertim iustitiæ: charitatis: sollicitu

dinis: & cure humilitatis & obedientiæ in excedēdo plus q̄ oporteat. Et hoc ut ad tempus durius a deo: uel ab hominibus increpati: atque correpti humiliores & cautiores efficiantur: ne ex sp̄tiali dono munereq; contēplationis: more luciferi coequari sese deo præsumant. Verū magis ex lapsu suo sub pedibus omniū cupiant cōculcari. Et ab oibus sp̄ni: ac cruciari: nec unquā a lachrymis se ualeāt abstinere: & a gemitu oīum peccatorū suorum. In sup̄ cōmemoratōe sui erroris proximorū delictis cōpatiēdo tanq̄ sua propria lugeŕ conet̄. Et lapsos dulciter monere: erigere: & consolare. De his ergo optime loquit̄ uir sanctus magnus Valterius doctor parisiensis: ordinis beati Augustini.

Capitulum decimumquartum.

IN fine. xxix. capituli secundi libri de nobilitate animæ ubi enarrauit effectus temporum: uidelicet: uocationis: iustificationis: magnificationis: & glorificationis. In sp̄m summe cōsolationis illorū: uidelicet qui tempore iustificationis sue substinuerunt temptationes uiolētas usq; ad peccatum. uel peccati similitudinē. Unde ait. Deniq; aut̄ tēporibus iustificatiōis: & magnificatiōis succedit quartū tēpus glorificatiōis. Et hoc est quando anima plene reformabitur

in cœlesti beatitudine. Quia animæ ille quæ sic a peccato sunt uocate: & sic sũt iustificate: uel alio modo consimili. Sicut uidelicet dictũ est p̄ diuersam examinationẽ: tam per ignẽ q̄ per aquã. Et postea sunt sic magnificate: uel erũt glorificate. Quia dominus dabit tunc eis plene quod hic cupiebant: & plus q̄ nouerant cõcupiscere: quia eleuabit eas supra oēs electas aĩas ad equalitatẽ cherubin & seraphin: eo q̄ oēs alias aĩas trãscēderũt in cogitatione dei: & dilectiõẽ similiter in hac uirtute. Finito uidelicet tẽpore iustificationis: tunc resurgunt in pacẽ mentis: in charitatẽ dei: & proximi: cum cõpunctiõẽ lachrymarũ. contritiõẽ in confessione. attritiõẽ in penitentia austeritatis. Confidentia in misericordia dei: cum spe in dilectione: uisione spirituali dei. Et corporalis apparitiõẽ domini nostri Iesu christi in largitudine numerum spiritus sancti: nec non & omniũ beatitudinum: cum magna spiritus libertate. Vnde magis gaudet in tribulatione: & persecutiõibus: q̄ in honoribus: & delitiis mundi huius: quoniã tunc magis sentit suauitatem bonitatis dei: & magis gustat. Et ideo uir sanctus sequitur: & ait.

Capitulum decimum quintum.

Qui ergo peruenire ad hanc uult magnificationem: non timeat iustificationẽ: quia illa est uia

Dicit. n. dominus per prophetam magne conso-
 latiōis uerbū cunctis talibus aīabus . Puer meus
 noli timere: si transieris per ignē flāma non noce-
 bit tibi. Mundabit animā tuam ab omī carnali ī
 munditia. Et stabilem eam faciet ad recipiēdum
 ignem spiritualē dilectionis dei . Et hęc oportet
 primo fieri: quia ut prius dixi nō potest in sensa-
 tiōe aliter aīa reformari. Dicēte propheta. In no-
 uissimis diebus iustificationis circūcidet dñs cor
 tuū: & emūdabit te: qm̄ iniquitates nostras ipse
 portabit: & peccata nostra ipse tulit. Item Effun-
 dam sup̄ uos quum sanctificatus fuero in uobis
 aquam mundā: & mundabimini ab omnibus in-
 quinamētis uestris: & ab uniuersis idolis uestris:
 uanarū diuersarūq; temptationū mūdabo uos.
 Et dabo uobis cor carneū: & spiritum nouū po-
 nam in medio uestri . Et auferā cor lapideum de
 carne uestra: & dabo uobis cor carneū: & spiritū
 meum ponā in medio uestri. Et faciam ut in prae-
 ceptis meis ambuletis: & iudicia mea custodiatis
 & operemini . Ergo una cū Paulo apostolo dica-
 mus. Scimus autem quoniā quacunq; lex his q̄
 in lege sunt reformati loquitur: ut omne os ob-
 struatur a sua gloria. Et subditus fiat omnis mū-
 dus deo. Quoniā ex opibus legis non iustificabit̄
 omnis caro coram illo. Qui intima uidet utrum

ex amore iusticiæ quid agat: uel timore pene: quod non uiderent homines. Et ideo scriptura dicit. Credidit Aabraham deo: & reputatum est illi ad iusticiam. Ei uero qui non operatur in lege: credenti autem in eum qui iustificat impium: reputatur fides eius ad iusticiam: secundum propositum gratiæ dei: sicut & Dauid dicit. Beatitudinem hominis cui deus accepto fert iusticiam sine operibus. Beati quoque remisse sunt iniquitates: & quoque tecta sunt peccata. Beatus uir cui non imputauit dominus peccatum.

Capitulum decimum sextum.

Dicamus igitur qui sunt isti & laudabimus eos. Electi sunt diu iustificati: uniti: & reformati in deum per spirituale: & singulare electionem gratiæ diuine: ita ut pro dei gloria: & honore: non solum sicut Aabraham uellent filios suos tam carnales: & temporales: quam spirituales imolari. Immo pro eius amore seipsum milies in die uellent posse in cinerem: & puluerem conuertere: atque in uentum proiicere. Nec non pro salute inimicorum suorum cencies in die mori parati sunt. Nec miremini patres mei: quoniam praeventi sunt a spiritu sancto superueniente in illos: quos obumbravit diuina dei uirtus: tali tantaque spirituali suauitate: & gustu: tum in dilectione: tumque in uisione ipsius dei & domini nostri Iesu christi. Quod nonnunquam si

diutius duraret delictarū illarum feruor: uiscera eorum penitus erūperent: & deficerent. More ut fertur beatæ Ursuline de Parma: & Iacoponi ordinis minorū. Nunquid tales mala unq̄ uoluntate: aut iniqua intentiōe: uel malo spiritu ad peccandum cōtra gloriā dei deduci possunt. In tempore iustificationis sue: quum eos præsertim ad tempus peruenisse magnificatiōis nouerimus p̄ illa saltem exteriora indicia quæ cerni possunt et uideri. Quāq̄ eorum ītrinfeca diuina gaudia: nec cernere: neq; gustare ualeamus: quæ quidem longe lucidiora sunt ualde iudicia ueritatis.

Ecce iam trium partiū libri secundi diffuse & expedite materia afflictionū: & angustiarū electorū in tempore sue iustificationis: prout in parte prima de tempore præfate iustificationis habetur.

Secūda de diuersitate temporū uocationis: iustificationis: & magnificationis: scriptum est.

Tertia de deceptionibus a deo permissis uidetur.

ExPLICIT liber secundus dictus uirga nuptialis.
 Incipit tabula tertii libri.

Tres sunt enī partes libri huius: more aliorum. Prima dicitur indicatiua: eo q̄ in dicitia renouationis electorū: & contemplatiuorū

innotescit. Et habet capitula triginta .

Secūda dicitur purgatiua : eo q̄ de modo purgā
di animas electoꝝ ex fortitudine animi in aduer
sitatibus spiritualibus : simul & temporalibus .
Et habet capitula decem .

Tertia dicitur exemplaris: eo q̄ ab exemplo Chri
sti nostri saluatoris ex uerbis prophetis uiam e
lectorum conatur temere iudicantibus indicare.
Et habet capitula septem.

Incipit plogus in opus libri tertii nūcupati Mo
nile sponfarū. Cum de excellentissimarū anima
rum in plenitudine gratiarum diuinarum reno
uatione in eo pertractetur.

IVraimus fratres mei de his ī primo li
bro rebus ptractare: quæ ad eruditionē
amicorū pertinere uident: ne in temera
ria laberent iudicia aduersus exptos: spirituales:
atq; cōtemplatiuos patres: tam religiosos q̄ secu
lares. Siue clericus: siue quidē laicus fuerit. Quo
niam sapientia huius mundi stultitia est apud
deum. Ideo omnes homines quocūq; se se statu
reperierint : suam humiliter : ac deuote salutem
exponant uendicare: dimissa proximi: maiorum
præsertim: tū officio: tum ue atate: detractioe:
& murmuratione. ¶ Secundo quidem libro qd

huiusmodi electis in uocatione: quid in iustificatione: quid ue his magnificationis tempore eueniat: enarrandum duximus dilucidissime.

Hoc autē tertio: ultimoq; libello ordinem resurgēdi ex limbo: & umbra mortis: ubi absētia gr̃a spiritualis obscuritate prostrati iacuerāt ī cœno. Diuina tamen permissione perueniēdi ad maiorem sui gratiam: atq; gloriam.

ExPLICIT EXORDIŪ. INCIPIT NARRATIO PRIMÆ PARTIS.

NE forte rudibus: & imperitis uerba mea odiosa appareant. Quum tam pie: tamq; benigne eternum patrē pmerita passionis sui gloriosissimi filii cum electis habere audierint: remittendo illis omnium reatuū suorum culpā. Penam uero in penitentia austeritate: in aduersis patientiā: atq; lachrymarū contritiōē compensat. Si tamen cā humiliationis sacramentū uere cōfessionis uenerentur: & quarant: dum tempus: modusq; affuerit. Sin autē: dominus Iesus confessor erit eoz. Pater quoq; æternus remittit & absoluit eos. Auctoritatibus quidē sacre matris ecclesiæ doctorū: quæ dixerimus probanda ducere instituimus. ut infra patet.

Capitulum primū q̄ aduersa contritis a deo: uel
ab homine immiffa ad correptionē: patiēter tol
lerata remiffionē donent ab omni culpa:& pena
æterne damnationis. Si tamē ulterius non addit̄
ad peccandū:iuxta beatiffimi Hieronymi sentē
tiam dicentis. Distinctione. xxiii. De crimine.

Quid ergo ait contra dñm cogitatis? Ipse q̄
creauit mundum:& confumationē eius fa
ciet. Quid si uobis uidetur crudelis:& rigidus:&
cruentus. Quod iam ī diluuiō genū deleuit hu
manū. Super sodomā & gomorā ignē pluit.
Egyptios submersit fluctibus. Israhelitarū cada
uera prostrauit in heremo. Scitote ideo ad præ
sens reddidisse supplicia: ne in æternū puniret.
Certe aut uera sūt quæ prophete loquūt̄: aut fal
sa. Si uera sunt: quid de seueritate eius uidet̄ di
cere? Ipsi dixerunt. Non iudicabit dominus bis ī
idipsum in tribulatione. Sin aut falsum est hoc
quod dicitur: q̄ non cōsurget duplex tribulatio:
falsa est ergo & crudelitas quæ in lege scripta est.
Quod si uerū est:& negare non poterūt. Dicen
te propheta q̄ nō iudicabit deus bis in idipsum
ī tribulatōe. Ergo q̄ puniti sūt postea inde nō pu
nientur. Sin autē postea punient̄: scriprura men
titur: quod dicere nephas est. Receperunt ergo &

qui in diluuiio perierunt: & sodomite: & egyptii:
 & israhelite in solitudine mala sua in uita sua.
 Quarat ergo hic aliquis: si fidelis deprehensus i
 adulterio decole: quid de eo postea fiat. Aut eni
 punietur: & falsum est hoc quod dicitur. No iu
 dicabit bis in aternu in tribulatione: aut non pu
 nietur: & optandu est adulteris ut i praesentiaru
 breui & cita pena cruciatus frustent. i. finientur
 aternos. Ad quod respondebimus deum ut & o
 mnium rerum: ita supplitoru: & queq; scire me
 suram: & no punire sententia iudicis. Nec illi ta
 li. f. sententia in peccatore exercede: dehinc pene
 auferri potestatē: & magnu peccatu: magnis: di
 urnisq; lui cruciatibus. Si quis autē punitus sit:
 ut ille in lege qui israhelita maledixerat: & qui i
 sabbato ligna collegerat: tales postea no puniri.
 qa culpa leuis praesenti supplio copesanda sit.
 Quid ergo de his qui ex ignorantia errauerunt:
 aut simplicitate: aut obliuione: & dure puniunt.

Capitulū secundū: q; per correctionē: & peniten
 tiam deus remittit peccatoꝝ culpas. quas & ipse
 sine correctioē corporali per compunctionē cor
 dis dimittere solet. Sicut i Petro apostolo aucto
 ritate Gregorii & augustini. xxiii. distinctione de
 cretaliū.

Sicut non est ab oratiōe cessandum pro his quos corrigi uolumus. Etiā si nullo hominum orante pro Petro dominus respexit eū: & fecit eum suū deflere peccatū. Ita non est negligenda correctio: quāuis deus quos uoluerit non correctos faciat esse correctos. Tunc autē ex correctiōe proficit homo: quāuis deus misereatur: atque adiuuet. Qui facit quos uoluerit: etiā sine correctiōe proficere. Quid ergo in contrictis & confessis.

Capitulū tertiū. ibidē de eadē materia Gregorius in dialogo. Capitulū tertiū ex uerbis. b. Gregorii.

Optineri nequaquam possunt quæ prædestinata non sunt. Sed ea quæ sancti uiri orando efficiunt: ita prædestinata sunt ut precibus obtineantur. Tam ipsa perennis regni prædestinatio ita est ab omnipotēte deo disposita: ut ad hoc electi ex labore proueniāt quatinus postulando mereantur accipere: quod eis omnipotēs deus ante secula disposuit donare. Quid ergo in eo qui ieiuniis: abstinentiis: in cinere: & cilicio: die noctuque sua deflere: & proximi: & inimicorum adhuc peccata non cessat.

Capitulum quartū. Ibidem Augustinus: quod per penitentiam: & compunctionē peccata remittuntur. Exemplo Nabuchodonosor: & Pharaonis. In qui

64
bus penitentiū: præmia & ueniam: & perseuerā
tium in obstinatione ruinā apertissime cōprehe
duntur.

NAbuchodonosor penitētiā meruit fructuo
sam. Nonne post innumeras impietates fla
gellatus penituit: & regnum qđ pdiderat rursus
accepit: Pharaos ipse ē flagellis durior effectus: &
perit. Hic mihi rationē reddat: qui diuinum cō
silium nimium alte sapiēti corde diiudicat. Cur
medicamentū unius medici efficitur alteri ad in
teritum: alteri ualuerit ad salutē? Nisi quia chri
stus bonus odor: aliis est odor uitæ in uitā: aliis ē
mortis in mortē. Quantū ad naturam erant am
bo homines. Sicut nunc inter lapsus actiuorū: &
lapsus contemplatiuorū: & omniū electorū. Am
bo homines quantū ad naturū: actiuus pariter &
cōtemplatiuus: siue electus. Quantū ad dignita
tem ambo reges. Sic quantū ad dignitatē ambo
religiosi. Quantū ad causam ambo captiuū dei
populum possiderant. Sic quātum ad reatū am
bo lapsi sunt. Quantū ad penā ambo flagellati:
clemēter admōiti. Sic ad ipropia: correctiōes: &
aduersa: abo a deo castigati p̄ d̄ictis. Quid ergo
fines eorū fecit esse diuersos: nisi q̄ unus eorū ma
num dei sustinēs in recordatōe proprie iniquitatis
īgemuit. Alter libero cōtra dei misericordissimā

ueritatē pugnavit arbitrio. Ita inter electos & nō electos. Nam electi humiliter: & patienter correctiones: & aduersa tā pro peccatis propriis: q̄ pro alienis: & pro amore conditoris tollerāt. Non electi uero ad hoc pro tunc cognoscunt: praesertim in ultimo supplitiū si resistūt ipetuose correctiōibus: & aduersatibus studeāt ipugnari iordinate.

Capitulū quintū de comparatione.

Quid ergo de his cēsendum qui quidē ultro pro Christi nomine: & errorū suorū demeritis: correctiones poposcūt: q̄q̄ resistendi: & impugnandi facultatē haberent. At insuper calumniam: & impropria: lato: iucundoq; suscipiant animo. Orantes: diuq; cū lachrymis peccata sua & persequentium delicta: deumq; depracātes accuratissime. Et quod magis est: ultra suae correctōis sententiā per mēses multos iam sicco tantū nauarum pane: & solum alternati aqua utentes macerauerint in cinere: & cinere: & cilitio ī terrā prostrati corpus & carnē cotidie. Disponētes & instanter inquirentes durissime subiicere austeritati totam uitā suam. At perpetuo silentio: & solitudine continuata cupientes cellula claudi pane solūmodo & aqua perficere dies eorum. Ne forte uerba quae sequuntur beati augustini ex praecedenti capitulo aduersari uideantur libertati omnipotētia

dei æterni: iuxta illud qđ effectu operasse cernit.
Id plane indicare disposui: quod magis credēdū
dicere uoluisse putauerim.

Capitulum sextum: in dilucidatione opinionis
beati Augustini: non presumptione: sed magis
simplici & recta conseruanda fide: ubi ait.

Vires itaq; obediētia nō ideo subtraxit cuiq;
quia eum nō prædestinauit: quia eū deceſ
surum ab ipsa obediētia esse præsciuit. Prædesti
natio quoq; dei semper in bono est: quæ peccatū
hominis sola uoluntate cōmissum: aut remitten
dum nouit: cum laude misericordia: aut plecten
dum cū laude iustitiæ. Sane credendū est qđ neq;
praescientia dei: neq; prædestinatio eius necessi
tatem inducat recedendi a deo: tanq̄ a bono incō
mutabili: ut bonum possideat cōmutabile: cum
ingenium: ratio: & intellectus: bonū discernat a
malo. Quapropter nemo potest se excusare: cū li
berum habeant in anima arbitriū: per uolūtate
nunq̄ uelle aduersionē a bono recedendi icōmu
tabili eligeri: & desiderio saltē & animo: si corpori
non potest diuinis cupere obedire mandatis. O
ptime itaq; beatus uir iquit: cum ait. Vires itaq;
obediētia & cetera: usq; ibi. Prædestinatio dei
semper in bono est. Quasi dicat illos prædestia

ros dicimus quoque peccata : aut per misericordiam dei remittuntur sine corporali penitentia : sicut in Petro : cui sola contritio suum remissum est peccatum : quoniam auersio non fuit in corde : sed in ore ex timore corporali. Aut per penitentiam & austeritatem correctionis exterioris & interioris. Sicut in peccato Dauid. Quoniam non ex odio dei facinus suum perpetravit. Sed sensuali delectatione obsecatus in foueam cecidit offensionis dei : quam dilucide non aduertit . Sic ergo intelligenda sunt uerba praefati Augustini in praedestinati. i. electis. Non autem sicut in praescitis . Praesciti autem sunt qui tam corde : & uoluntate : quam opere auertunt se a deo tanquam a bono incommutabili ad bonum commutabile uirtute liberi arbitrii sui . Unde reprobati facti sunt sicut lucifer : & Iudas .

Signa autem quibus cognosci potest quod deus non imputauit peccatum in iustificatione electorum suorum ad mortem : cum ipse permiserit ita fieri .

Capitulum septimum.

Quoniam more Gregorii in moralibus . Si mentis innocentia custoditur : & si qua foris infirma sunt quandoque roborantur .

Primum quidem signum est quum purgat eos in angustiis : aut in persecutionibus : aut infirmitatibus . Sicut factum est in Dauid : & rege Ezechia .

Quae humiliter ac patienter tollerantur. **S**:
 cundum uero signū. Dat eis deus gratiā exercen
 di se in operibus misericordiae tam corporalibus
 q̄ spiritualibus ī proximis. **T**ertium profecto
 in austeritate seuerissimi fiūt. **Q**uartū: in ora
 tionibus: & deuotōibus sollicitissimi. **Q**uintus
 solitarii sunt quaerentes: ac peroptantes omniū
 hominū: creaturarūue cōuersationē fugere & ui
 tare. **S**extum: compunctio lachrymarū. **S**e
 ptimum: fidutia & confidētia magna in dei prae
 sidio: misericordia: & pietate. nihil mundi peten
 tes: sed magis seculi cunctam gloriam spernunt
 & negligūt. **O**ctauū: semp laeti sūt & cōsolati.
Signa autem spiritualia quae ab intrinseco:
 quae ex his exterioribus sequuntur sunt haec.
 Pax mentis: quā inspicientes non capiunt. Dicē
 te scriptura sacra. Iustorum animae in manu dei
 sunt: & non tanget illos tormentū mortis. **N**isi
 sunt oculis insipientiū mori illi autem sunt ī pa
 ce. Quia pax multa diligentibus deum. **C**hari
 tas dei de qua beatus Augustinus ait. Caritas ē
 ut mihi uidetur: Recta uoluntas ab omnibus ter
 renis: ac presentibus prorsus aduersa. Iūcta deo
 īseparabiliter. Et ignita igne quodam spiritus a
 quo est: & ad quem fertur incensa. Inquinamen
 ti omnis extranea corrumpi nescia. Nullo uitio

mutabilitatis obnoxia: super omnia quæ carnaliter disiungunt. Excelsa affectionum: omnium potentissima. Diuinæ contemplationis auida. In omnibus semp̄ est inuicta: summa actionum bonorum: salus mor̄: fons cœlestium præceptorū: mors criminū: uita uirtutū: uirtus pugnatium: palma uictorū: sanctorum mentium arma: causa meritorū bonorum. præmiū perfectorū. Sine quā nullus deo placuit: cum qua nullus potuit peccare: nec poterit. Fructuosa in penitentibus. Victoriosa in martyribus. Operosa in omnibus omnino fidelibus. Ex qua quicquid est boni opis uiuet.

Capitulū octauū. Quod charitas proximi est de qua, b. Bernardus ait.

SI quis tām habuerit charitatē ut paratus sit etiam pro fratribus mori: perfecta est in illo charitas. Hinc feruor sequitur: de quo dicere intendebat idē Bernardus. Qui huiusmodi gustu charitatis iebriatus fuerit: ad oē opus bonū ilare scit. Laborat & nō laceffit. Dendit & nō aduertit. De apparitione domini nostri Iesu christi quibus apparet per uerba cognoscitur dicentis. Diligite iustitiam. i. iustificationē: qui iudicatis terram in uanitatibus suis. Sentite de domino

in bonitate. Et ī simplicitate cordis quærite illū.
Quoniam inuenitur ab his: qui nō tentant illū
in præsumptione & superbia: in perfequēdo dile
ctos Christi: & amatores eius. Et apparet eis qui
fidem habent in illū. Iactantes omnē cogitatum
& omnē curam in eum.

Si autē uera diuinaq; apparitio fuerit Iesu christi
he beatitudines cōsequunt. **C**apitulū nonū .

Nonum lachrymarū habetur ad cuncta pec
cata delenda: & sua: & pro quibuscunq; lu
gere pēitētibus curabit. Vñ facilis ad lachrymas
fit pro inimicorū salute obtinēda: ac pro aīcis: in
passiōe Iesu christi: p absētia spūs dñi. Et ī uisio
ne illius gemitus suauissimos emittit. De quo ue
ro luctu cōpūctiōis. b. Bernardus ita loq̄t. O la
chryma hūilis tua ē potētia: tuū est regnū: tuū ē
īpiū. Tu nosti uiā: & semitā padisi. Tibi cœlestis
patrie aperiunt̄ hostia cūcta. Tu secure ītras cho
ros angelorū: & archangelorum. Nullum p̄time
scis: omnes tibi exurgunt. Nō cessas nec quiescis
donec ueneris usque in conspectum altissimi. Et
tamen non recedis donec negocium tibi cōmissū
pficis. Vincis iuincibilē. Ligas oīpotētē. Et ipsū
ligatū ī medio familiaꝝ deducis, uñ Ambrosius.

Lachryme quæ nō solum possunt lauare nostrū delictum: sed etiam uerbi cœlestis rigar uestigiū: ut ingressus eius in nobis exuberent. O bone lachryme in quibus nō solū redemptio peccatorū: sed etiam iustorū refectio. Idē. Lachryme lauant delictum: qđ ore pudor est confiteri. Et Augustinus. Vbi lachryme abūdāt ibi sordide cogitationes non appropinquant. Iterū Bernardus. Fœlices lachryme quas deus manibus suis absterget: nō solū oculis: sed quasi oībus mēbris Christus fluisset: ut totū corpus eius qđ ē ecclesia ī eius corporis lachrymis rigaretur. Idē. Religiosa tristitia: aut alienū: aut propriū luget peccatū. Et beati quorū luctus in hac temptatione uersat.

C Capitulū decimū de secūda beatitudīe. s.

Desiderium iustitiæ: de quo dicit. Primum quærite regnum dei: & iustitiā eius. Regnum. n. dei quidnam aliud est q̄ præcepta eius quæ die noctuque indefinenter seruanda sunt? Quæ quidē nobis data sunt in obseruantiam & austeritatē sacre nostræ religionis: in uera solitudine & scilento. De solitudine Bernardus ait in epistola. Cū quo deus est nunq̄ minus est solus q̄ quum solus est. Tunc. n. liber fruitur gaudio suo: tunc ipse suus est: ibi ad fruendū deo in se: & se deo. Tunc in luce ueritatis: & ī sereno mūdi

cordis ẽ. Vltro patet sibi pura cõscientia: & liber
 se infundit de dei memoria: uel illuminatur itel/
 lectus: & bono suo trahit affectus: uel liber seip/
 sũ deflet hũane fragilitatis d̃fectus. De scilẽtio:
 Quid dulcius: quid suauius: quid ue utilius: san
 ctiusq;: q̃ scilentiũ optime custodire. Hinc quip
 pe anima a passionibus custodit: hinc mens a co
 gitatiõibus uanis: & iniqs. Cor ab amore: timor:
 nec nõ & dolore præseruat innoxium: nec lingua
 fallit: nec cõsciẽtia rodit: nunq̃ scribit: neq; iudi
 cari potest in malũ uerbũ qđ ore non profert. Si
 diu tacebis: nulli nocebis. Qm̃ ueritas odiũ pit.

Capitulum undecimum de desiderio iusticiã.

Iusticia. n. est redder̃ unicuiq; quod suum
 est: iuxta sententiã Saluatoris dicẽtis. Red
 dite quod est Cæsaris cæsari: & quod dei est deo.
 Quasi dicat corpus corporali subiitias regularis
 obedientiã in uilitate. parcitate: & sobrietate: in
 moribus: ac uirtutibus educandis. Vnde Grego/
 rius in moralibus. Obedientia non seruili metu:
 sed charitatis affectu seruãda est: non timore pe
 ne: sed amore iusticiã. Reddere aut̃ deo quod dei
 est: nihil aliud censendũ est q̃ creatori suo animã
 constituendã peroptare: ex uere contemplatiõis

eius affectu. De qua quidē contemplatione Gregorius super Ezechielē īquit. Cōtemplatiua uita est charitatē quidem dei & proximi tota mēte retinere: & ab exteriori actione quiescere. Soli desiderio conditoris inherere: ut nihil iam aliud agē libeat: sed calcās curis omnibus ad uidendā faciē sui creatoris animus īardescat: ita ut iam nouerit carnis corruptibilis pondus cum merore portarī: sed desiderans appetere imaginē iudicis. Angelorū choris īteresse. Admisceri cœlestibus ciuibus. De æterna spe in conspectu dei: & incorruptione gaudere. Huiusmodi. n. contemplatiōis gradus primus est ut mens ad se colligat. Secundus: ut uideat qualis est collecta. Tertius: ut supius ipsa surgat: ac se contemplationi auctoris inuisibilis ītendēdo subiiciat. Sed se ad se nullo modo colligit: nisi prius didicerit terrenarū: atq; cœlestium fantasmata ab oculis mentis cōpescere. Quicquid de uisu: quicquid de auditu: quicquid de odoratu: quicquid de tactu: & gustu corporeo cogitamus eius occurerit respuere: atq; calcare. Et se talē quærat ītus q̄lis sine istis ē. Et sic optatū pficit iusticiæ.

Capitulū duodecimū de tertia beatitudīe cōcupiscendi penitentiā. De qua beatus Hieronymus lato animo loquit̄ dicens.

O Penitētia rutilātor auro: splēdidior sole.
 Penitētia respuit auaritiā: horret luxuriā:
 fugit furorē: firmat amorē: odit malitiā. Vnde
 Gregorius. O penitētia misericordiæ mater: ma-
 gistra uirtutū. Lapsos releuans: recreans despera-
 tos. Iam a deo potest mereri quod petit. At Isido-
 rus. Abstinētia uiuificat aīam: & occidit corpora
 a carnalibus. Ieiuniū non solum est ablutio pec-
 catorū: sed exprobratio uitioꝝ. Non solum obti-
 net ueniā. sed meretur gratiā. Non solum delet
 peccata præterita quæ cōmisimus: sed etiā repel-
 lit futura quæ cōmittere poteramus.

Capitulum decimum tertium de quarta beatitu-
 dine mansuetudinis. De qua ait Ambrosius sub
 cognomine modestie.

IN modestia maxime trāquilitalis animi:
 studiū mansuetudinis: moderationis grā:
 honestatis cura: decoris cōsideratio spectatur, &
 quæritur. Tanq̄ si diceret. Ille porro mansuetus
 dici potest quem nulla animi uoluptas honoris:
 aut cupiditatis perturbat. Odium: & zelum: ac ī-
 uidie liuorē præmit. Mansuetudo. n. moderatio
 nis gratia sensibus om̄ibus pacem præstat: ita ut
 nec solatio quærant recreari humano: nec homi-
 num aspectus: siue creaturarū appetant conuer-
 sationē sensualē: imo ab his fugā: separationēq;

arripere concupiscant. Zelator honestatū est & morū ueraciter mansuetus. Vnde pro delinquē-
tibus orat: accuratissimeq; cum lachrymis nō de-
sinit depræcari. Continua deniq; consideratione
spectat: quærit quoq; dei decorē: & gloriā: & mē-
tis sue puritatē: nec nō & cordis patientiā: & leni-
tatem. Iuxta uerboꝝ sentētiā egregii sanctiq; do-
ctoris Isidoris dicentis. Mansuetum diligit dñs.
Sicut. n. lucifer in cœlo: & sicut lux in paradiso :
sic anima mitis: & mens pura. Quantū. n. quis ī
lenitate: ac patientia cordis fuerit edotatus: tāto
in corporis puritate proficiet .

Capitulum decimūquartum de quinta beatitu-
dine munditiæ cordis .

NEmpe hic mūditiā cordis ueraciter habet:
qui pacem illam mētis possidere nouerit :
quā Augustinus de uerbis domini dilucide mani-
festat inquiring. Pax est serenitas mentis: trāquili-
tas animi: simplicitas cordis: uinculum amoris:
confortiū charitatis. Idē. Pax est placita cunctis:
non quærit alienū: nihil deputat suum. Docet a-
mare: quæ odio se nō nouit. Nescit extolli: nescit
inflari. Hanc ergo qui accipit teneat. Et sic cordis
munditiam optime possidebit .

Capitulum decimumquintum de sexta beati-
tudine spiritus paupertatis .

E St. n. paupertas spiritus nihil aliud quidē nisi q̄ peroptato aīo humanā: uanā: ac secularem corporis & animæ paupertatē appetere: humilitatē cum despectu inquirere. Patientiam in contumeliis alacriter sufferre. Sūma denique carnis maceratione castitatē possidere: ita ut nec mundi quicq̄ diligit phastus: sicut honor: & pōpa. Nec non fama quæq; siue utilitas huius mū despiciat omnino. Tūnc equidē illi appropriabitur præciosa: præclaraq; paupertas illa: de cuius Bernardus paupibus christi cōmemorat hereditatē dicens. O præclara hereditas pauperū: o beata possessio nihil habentiū. Non solum omniū sufficiētiā nobis ministras: sed ad omniū gloriā abundas: ad omniū læticiam redundas. Idē in cōclusionē ait. Qui nihil mundi habet: nihil est in mundo qđ pertimescat.

Capitulum decimum sextum de septima beatitudine orādi pro inimicis: ex corde: & nō simulate.

Pro inimicis uero orate & dimittere tanta ē apud deum gratissima uirtus: ut ita Cæsar uir sanctus dicendo audeat cōmendare eandem. Qui. n. in se peccantibus clemēter indulserit: nullū peccati uestigiū in illius anima remābit. Quanto ergo longe magis uirtuosum esse di

cemus: quum die noctuq; lugere: plangere: & la-
chrymari pro salute inimicorū non desinit quis .
Nulli quippe dubiū si rubra forent illius quasi
cocinum peccata: uelut nix anima eius dealbabi-
tur. Sūma etenī uirtutū dicēda est dignitas: qua
dei amore aduersarioꝝ tela imbris extingueret
lachrimarū potest. Christo domino persuadēte:
atq; dicēte. Orate pro inimicis uestris: & bñfacite
his qui uos oderunt.

Capitulū decimumseptimū de octaua & ultima
beatitudine aduersa tolerandi .

BEatus equidē dici homo ille potest: iuxta
dei sententiā: siue in terra: siue in celis: qui
sponte: ultro: aīoq; iucundo: minas: opprobria:
īproperia: damna: aduersaq; duxerit tollerāda .
Attestante dño Iesu christo ī huiusmodi uerba .
Beati eritis quū maledixerint uobis homines: &
exprobrauerint: & abiecerint nomen uestrū tanq̄
malū: mentiētes propter me. Gaudete in illa ho-
ra: & exultate: quoniā merces uestra multa est in
cœlo. Vnde Paulus. Per multas tribulationes: &
angustias oportet nos intrare in regnum dei. In
omnibus tribulationē patimur: sed nō angustiamur.
Appropriamur: sed non deicimur. Persecu-
tionem patimur: sed non derelinquimur. Deici-
mur: sed non perimus . Semper mortificationē

90

Iesu in corpore nostro circūferētes : ut & ita Iesu
in corporibus nostris manifestet. At hæc omnia
tanto libentius tolerantur ab electis: quāto durius
loquitur. Augustinus dum ait. Qui in hoc mūdo
flagellari non merebitur: in inferno torquetur. Quū
n. a dño flagellamur si patiēter excipimus: & hu
militer gratias agimus. si mali fuerimus peccato
rum indulgentiā accipiemus. si autē boni æternā
beatitudinē consequemur. Ecce iā diximus quæ
signa: quæ opera: quæ nanq; beatitudines uerā in
dicant apparitionē dñi nostri Iesu christi. Quāq;
his etiā sequuntur & munera sancti spiritus.

Capitulū decimū octauum de donis spūs sancti
quorum primum est donū timoris.

Timor q̄ est non seruilis: neq; mercenarius:
sed totus simplex: purus: & filialis: siue
sponsalis: & fidelis ē. Ille quo dilecta spōsa chri
sti suum charissimū amatorē nequacq; utilitate
admittēda: uel consequēda pena timet sponsū.
Immo dilectissimū & amātissimū dominū Iesū
in timore & tremore causa dilectionis amittende
summopere ueret: ne aliqua offensione ab ea di
scederet: & suū iam ab illa amorē: uisionē: & cō
solationē auferret. Qua de re milies magis in die
cruciari: & mori uellet: q̄ dilecto suo unq; in ali

quo penitus offédere errore. Propterea ueri ama-
tores Iesu christi dum hoc peregrinant' seculo ti-
ment: affectant dolores: substinet & gratulant'.
Iuxta uerba beati Augustini dicentis. Apud nos
iuxta scripturas: sanamq; doctrinā ciues sanctæ
ciuitatis dei in huius uitæ peregrinatione: secun-
dum deū uiuentes: metuunt: cupiuntq;: dolent:
gaudentq;. Et quia rectus est amor eorū: istas oēs
affectiones rectas habent. **¶** De dono pietatis.
Pietas illa uera ē quæ proximo cōpatiēs: exēplo:
oratione: & exhortatione: ac etiā illi si ualet ope
non desinit uiam idicare salutis: ac utilitatis hu-
mane. More Gregorii dicentis. Offerre quod enī
dolorē excipit ī alia necessitate crucē portat in mē-
te. Neq; .n. aliter redemptoris nostri membra ef-
ficimur: nisi iherendo deo: & cōpatiēdo proxi-
mo. Duobus .n. modis crux tollit'. Quomō aut
per abstinentiā affligitur corpus: aut per cōpassio-
nem proximi affligitur animus.

¶ Capitulū decimūnonū de dono consilii.
Consiliū quippe optimū est: quod & sibi ip-
si quisq; tradit: sicut & proximo in uitis e-
uitandis. In educādis moribus: & læto aduersa
animo tollerando. Hoc .n. consiliū dei ueraciter
dici potest: cuius meritū permanet in seculum se-
culi. More dauitico. Consilū autē domini manet

92

in æternum. Et hoc est quod Isidorus in hæc uerba disponit dicēs in sūma. Nulla te securitas deceptum blandiat. Nulla te securitas penitētie in temptatione suspēdat. Incessanter in corde tuo spes & fortitudo consistat.

Capitulum uigesimum de dono scientiæ.

Scire nanq; potes omniū scientiæ experientiam apprehendisse: uēdicasseq; opulēter omnē: qui equanimiter: & se in prosperis nō erigendo: & in aduersis non deitiendo. Bonos: malosq; una in deū nouerit charitate tolleraŕ: quos siue uerbo: siue exemplo: in moribus: & disciplina uoluerit edocere. Ait enī Origenes. Ille offert sacrificiū laudis p cuius uerbū: & mores: & disciplinam laudat: & benedicit deus. Non tam alios docentes q̄ nos instructi & rationabiles esse debemus. More ambrosii dicentis. Quod. n. locū sciētie prædicationis suscipit mala inferre nō debet: sed sustinere: ut ex ipsa amaritudine irā seuiētū mitiget: & peccatorū uulnera in aliis ipse afflictionibus uulneratus sanet. Hæc est uera scientia & disciplina salutis.

Capitulum uigesimum primum de dono sapientiæ.

Sapientia uera profecto dicitur quæ in diuīs
& supercelestibus uersat. Ex quibus quæ o
culus non uidit: nec auris audiuit: nec in cor hoīs
ascendit: quæ deus præparauit diligētibus se: ac
spirituali eruditioē a domino erogatur. Iuxta Isi
doris uerba. Omnis homo qui secundum deū sa
piens est: beatus est. Beata uita cognita diuinita
tis: uirtus: operis boni est. Virtus boni operis fru
ctus aternitatis est. Vnde Cypriāus. Quomodo
n. sapiens: uel patiens esse potest: qui nec sapien
tiam: nec patientiā habet. Sapiens ille est qui est
patiens & mitis.

Capitulum uigesimum secundum de dono intel
lectus.

Intellectum sic spirituali more capimus:
ut illius oculis diuinitus illuminatis inuifi
bilia dei penetraū ualeamus. De quo deus per os
Dauid electis dicere intendebat: quādo dicebat.
Intellectū tibi dabo ad inuisibilia intuendū: sine
quo nihil ualidū: nihil sanctum. Et instruam te
in uia spirituali in qua gradieris ad arcem contē
plationis. Et firmabo stabiliendo super te oculos
meos. i. uisionē diuinitatis meæ ostendam tibi.
Capitulum uigesimū tertium de septimo dono
fortitudinis.

Fortitudinis donū spiritualibus a deo elar
 girur ad eorum constantiā in contēplatōis
 labores: & angustias sufferendas fouendū : atq;
 fauendū ei. Quāq; & omnibus præstaſ fidelibus
 præsidium nō definat accumulatiſſime. Verūtñ
 ſicut p̄pinq̄oribus ſpiritibus cherubī: & ſeraphī
 qui magis ſplendent: & ardent in conſpectu dei
 q̄ ceteri ſpiritus uirtus & dignitas opulentiſ
 dita eſt. Sic ſpetialiter electis ad ſūme contēpla
 tionis arcem uberius elargit̄ de fortitudinis mūe
 re: ad hoc ut pondera ſpūs honeroſa: atq; ſupra
 modum grauiffima facilius tolerāda ſint. Quæ
 ſunt abſentia ſpiritus: ſubtractio diuine uiſiōis:
 guſtus ſimul & ſuauitatis rerū ſpiritualiū amiſ
 ſio. Vnde tali: tantaq; afflictioē: & anguſtia cru
 ciantur ſponſi Ieſu chriſti: ſuiq; patris æterni: q̄
 niſi oculca ſpiritus ſancti fortitudiē conſolarent̄
 pre triſtitia penitus deficerent: anteq̄ ſol iuſtitia
 in eorū oriſſetur iterum cordibus. De qua quidē
 abſentia Bernardus aperto ore loquitur dicens.
 Non ſine cauſa inuaſit me langor animi: & men
 tis hebetudo: inſolita quadā inertia ſpūs. Curre
 bam bene: ſed ecce offenſionis lapis in uia impe
 gi: & corruī. Superbia inuenta eſt in me: & dñs
 declinauit in uia a ſeruo ſuo. Hinc illa ſterilitas
 anime meæ: & deuotionis inopia quā patior: nec

71.
pungi ad lachrymas queo: tanta est durities cor-
dis. Non sapit psalmus: non legere libet: nō oraī
delectat. Meditationes solitas non inuenio: ideo
ad opus manuū piger: ad uigilias somnolentus:
ad iram preceps: ad odium pertinax. Lingue: &
gule indulgentior: obtusiorq; ad prædicationē.
Nam aliū quidē intueor singularis abstinentiæ:
aliū uero patientiæ admirande. Aliū autem
sūme humilitatis & mansuetudinis. Aliū multe
misericordiæ & pietatis. Illum in contēplatione
frequenter excedere. Hunc pulsare: & penetrare
cœlos orationū instantia & cetera.

Capitulū uigesimūqntū primæ ptis tertii libri.

S Ecūda uero opportunitas fortitudinis spi-
ritualis est ob multarū aduersitatū ab extrī
secorū temporalium incursiones uarias: acerbissi-
masq; atq; insupportabiles oīno: nisi porro illis
deus prouideret & concederet. Fortitudinē spūs
libertatis ab inimicorū insidiis absorberent calū-
niantes: & persequētes eos usq; ad mortē. Sicut
plurimis in psalmis Flens luctu amarissimo san-
ctus cecinerat Dauid dicēs. Et priō absētia spūs.
Deus deus meus respice in me: quare me dereliq-
sti. longe a salute mea uerba delictorū meorum.
Deus meus clamabo p̄ diem: & non exaudies: &

94

nocte: & non ad insipientiā mihi. Tu autem in
sancto habitas laus israhel. In te sperauerūt pa
tres nostri & liberaſti eos & cetera.

Capitulum uigefimūſextum de humana pſecu
tione electorum pro conſeruatiōe uirtutum &
gratiatum. Idem gemens ait.

S Aluum me fac deus: quoniā intrauerunt a
quæ uſq; ad animā meam. Infixus ſum in
limo profundi: & non eſt ſubſtantia. Veni in al
titudine maris: & tempeſtas demerſit me. Labo
rabam clamans: & rauce factæ ſunt fauces meæ.
Defecerunt oculi mei dum ſpero in deum meū.
Multiplicati ſunt ſuper capillos capitis mei: qui
oderunt me gratis. Confortati ſunt q̄ perſequūt̄
me inimici mei iniuſte: quæ non rapui tunc exo
luebam. Deus tu ſcis inſipientiā meā: & delicta
mea a te n̄ ſūt abſcōdita. Nō erubeſcāt & cetera.
Non confundant̄ ſuper me qui quærūt te deus
israhel. Quoniā p̄pter te ſubſtinui opprobriū: o
peruit cōfuſio faciē meam. Extraneus factus ſū
fratribus meis: & peregrinus filiis matris mee.
Quoniā zelus domus tue comedit me: & oppro
bria exprobrantiū tibi ceciderunt ſup me. Et ope
rui in ieiunio animā meam: & factū eſt in oppro
brium mihi. Et poſui ueſtimētum meū cilitiū:
& factus ſum illis in parabolam. Aduerſum me

loquebant^r qui sedebāt in porta monasterii & ce-
tera. Ego uero orationē meam ad te domine tem-
pus beneplaciti deus . In multitudine misericor-
diæ tue: exaudi me in ueritate salutis tue . Eripe
me de luto & non infingar. libera me ab his qui
oderunt me & de profundis aquarū. Non me de-
mergat tempestas aquarū: neq; absorbeat me pro-
fundum: neq; urgeat super me puteus ossuum.
Animaduertite charissimi quia ad huiusmodi p-
secutiones & angustias corporeas: spiritualesq; :
tum quidē a deo: tum a spiritibus malis: tū a bo-
nis. At etiam tam a bonis q̄ a malis hominibus ī-
missas. More Hieronymi: & Athanasii: & aliorū
sanctorū uirorum in huiusmodi prouintiis exp-
tissimi. Sic itaq; & uos si speciali eritis electōe uo-
cati peruenire oportet omnino. Verūtamen ma-
nus domini pteget uos donec iustificauerit uos.
Postremo ī fortitudine sūmaq; cōstantia spūm
libertatis concedet uobis in aminiculū : suffragi-
umq; uestrū . Itaq; & uos una cum sanctissimo
psalmographo psalmum hūc confidēter canere
ualebitis. dicendo .

Capitulum trigesimum de confidentia Dauid .

Dominus illuminatio mea: & salus mea quē
timebo. Dñs protector uitæ meæ a quo tre

pidabo. Dum apropiant super me nocentes ut edant carnes meas. Qui tribulāt me inimici mei ipsi infirmati sunt & ceciderunt. Si consistāt aduersum me castra: non timebit cor meū. Si exurgat aduersū me praeliū: in hoc ego sperabo. Vnā petii a domino hanc requirā: ut inhabitē ī domo domini omnibus diebus uite meæ. Vt uideā uoluntatem domini: & uisitem templum eius. Et reliqua usq; in finem. Vbi sic concluditur. Expecta dominum: uiriliter age: & confortetur cor tuum: & sustine dominū. Vnde Salomon in pro uerbiis. Habe fidutiam in domino ex toto corde: & ne initaris prudentiæ tue. In omnibus uis tuis cogita illum. Ipse diriget gressus tuos. Idem decimoquinto capitulo. Cor hominis disponet uiam suam: sed domini est dirigere gressus suos. Idem paulus ad Romāos capitulo quinto. Qui cunque spiritu dei aguntur hi filii dei sunt. Idē insuper. Si deus ergo pro nobis: quis cōtra nos. Tunc igitur fidutialiter in obsequio Christi domini nostri: & dei nostri agendum est. Dicente propheta. Qui confidit in domino sicut mons sion non commouebitur in aeternum.

Secunda pars tertii libri.

SI quis autem his qui reformati fuerint: & optime iustificati: ubi iam hæc & maiora quæ dici non possunt signa: imo ut uerius loquar diuinitus euenisse uiderit sanctitatis inditia. Et quod alio spiritu quam dei omnipotentis hæc fieri iudicabit. Et crimen induxerit: ac suspiciens de gestis tempore iustificationis occurris imponere in familiam uoluerit: eo quod non permissione dei credat. Verum magis eorum pessimis operibus peracta sint. legat: intelligat: & scileat. Hæc Christi & Augustini uerba.

Capitulum primum secunde partis tertii libri.

Estote misericordes: sicut & pater uester misericors est. Nolite iudicare: & non iudicabimini. Nolite condemnare: & non condemnabimini. Dimittite: & dimittetur uobis. date: & dabitur uobis. Mensuram bonam: & confertam: & coagitatam: et supereffluentem dabitur in sinum uestrum. Eadem quippe mensura qua messi fueritis remetietur uobis. Dicebat autem illis similitudinem. Nunquid potest cæcus cæcum ducere: nonne ambo in foueam cadunt. Non est discipulus super magistrum perfectus: aut omnis erit: si sit sicut magister eius. Quid autem uides festucam in oculo fratris tui? Trabem autem qui in oculo tuo est non uides. Ipocrita eice primum trabem de oculo tuo. Tunc perspicies ut

eitias festucā de oculo fratris tui. Hinc igitur beatus Augustinus in homelya admonens ait.

Capitulum secundum de suspicionone

Non ergo reprehēdamus ea quæ nescimus : quo animo fiant. Neq; ita reprehēdamus quæ manifesta sunt: ut desperemus sanitatē : & uitabimus iudiciū: de quo nunc dicit. Nolite iudicare: ne iudicet de uobis. Potest aut mouere qd ait. In quo. n. iudicio iudicaueritis: iudicabit de uobis. Et in qua mensura messi fueritis: in ea metietur & uobis. Nunquid. n. si nos ī iudicio temerario iudicaueritis: temerē etiā de uobis deus iudicabit? Aut nunqd si mensura iniqua messi fuerimus: etiā apud deum iniqua mensura est unde nobis remetiet? Nam & mēsure nomine ipsum iuditiū significatum arbitror. Nullo modo deus uel temere iudicat: uel iniqua mēsure cuiq̄ reprehendit. Sed hoc dictū est: qm̄ temeritas qua punis aliū: eadē ipsa te puniat necesse est. Nisi forte arbitrandū est q̄ iniquitas ei noceat aliqd in quē procedit. Ei aut nihil a quo procedit: imo uero sepe nihil nocet ei q̄ patitur iniuriā. Ei autē qui facit necesse est & noceat. Quod. n. nocuit martyribus iniquitas persequentiu: ipsis autē persecutoribus plurimū: quia & si aliqui eoz correcti sūt: eo tamen tempore: quo persequēbantur; exceca

bat illos malitia illoꝝ. Sic & temerariū iudicium
plerunq; nihil nocet ei de quo temere iudicat. Ei
autē qui temere iudicat ipsa temeritas necesse est
ut noceat. Ista regula etiā illud dictum arbitror.
Omnis q̄ p̄cussit gladio: gladio moriet̄. Quā
multi. n. gladio p̄cutiunt: nec tamen gladio mo-
riuntur. sicut nec ipse Petrus. Sed ne istū uenia
peccatoꝝ talem penā euasisse quis putet. Quāq̄
nihil absurdius q̄ ut maiore putet gladii penam
esse potuisse quā Petro non accidit: q̄ crucis quā
accidit. Quid ergo aliud dictū est. Omnis. n. qui
gladio percussit: gladio moriet̄: nisi q̄a in ipso
peccato anima moriet̄ quodcunq; commiserit.

Confutatio temerarii iudicii in uiros electos. Ca-
pitulum tertium.

SI forte quis diceret euidētia quadā diuinā
ultionē in quodā magne sanctitatis famā
uiro euentā apparentēq; dilucide uidere uideor.
Eo q̄ ut a regali quasi folio ad profunda lati ruis-
se ab extrinseco uideat̄. Non ne illius uiri nequi-
tia: & scelerē euenisse arbitrandū est: Sicut & Pha-
raoni. Sauli. necnō Iude. Et aliis q̄ pluribus pessi-
mis uiris accidit: atq; nefariis. Ad quorum quidē
exēplum: & īpropriū pp̄ peccata ueniūt aduersa
scriptum est.

Capitulum quartum.

97

Responsio. duplex est. n. iudiciū. Verū uide
licet; & temerariū. Verum autē iudiciū ne
mo putet habere: nisi expertus in his quæ supra
diximus. Et eruditus a deo; & a natura: ab opere:
& officio sūm opere sit. Nec minus sūme charita
tis: pietatis: & clementie cognoscat præcinctus:
& ornatus. Tūc uero talis (ut puto) uerax iudex:
de quo nō uiderit: nec audierit: nec opere nisi bo
num consumatū nouerit. Nullo pacto illius rui
ne: aut de eo maledicentibus credere præsumet;
neq; illis aliquā præstare fidē uoluerit. Quanq̄
etiā ab extrinseco fuerit aduersatus: uel d̄pulsus.
Præsertim quū eum uiderit in patientia: constā
tia: & humilitate roboratū remanere. Sicut Iob
uir factus. Tobias: & alii multi: q̄ a superbis præ
sumptuosiss: ipocritis: malisq; hominibus: q̄ ali
quando odii causa: liuore: & iuidia ducti fuerāt
ad temere iudicandū de eis. Iudicare autē in ma
lum tunc nō erit quū in damnationē: destructio
nem: & dei: & sacre fidei irrisionem quis finierit:
uel errore ueraciter diuulgato ī quo aliquē peris
se: & inordinate uitā finisse cognoscit: si iudicat
non est temerariū iudicium: sed ratōabile dictū.
Verūtamen quoniā iudicia dei abyssus multa:
nequacq̄ adhuc totaliter confirmādum est. Sed
pie: more Augustini dicentis. Male uiuere. & bñ

mori pium est credere : sed non affirmare.

Capitulum quintū de malo iudicio.

Malum uero iudiciū: & omnino temerariū
est: quum qđ nescimus: nec uidimus a ma
ledicētibus tam fortiter corde sigilamus: ut oēm
charitatē: humanitatē: & pietatē: a pectore peni
tus expellimus: & animo. Ve ue talibus: qđ agūt
quod deus Magdalene: quod adultere: quod ue
latroni: quorū ei peccata manifesta fuerant nō fe
cit: nec exacerbare eos uoluit: sed magis saluare:
& consolari: illisq; succurrere proposuit. Nos at
persequimur: & detestamur. Immo quod peius:
peius nimis est. Quia nonunq̄ fratres fratres: filii
patres ob temerarium iudiciū crudeliter infecun
tur. Quū tamen in opere & uerbo: nisi oīa bona
optimaq; exercuisse nouerint. Verūtamen tam
maliuolorū detractionibus firmā prābent fidē:
qđ non solum omniū beneficiorū se se ingratiſſi
mos efficiunt: sed omnē dissoluunt beniuolētiā:
charitatē dilaniāt. Et ab omni se penitus huma
nitate: & pietate alienant. Ita ut more leonū rugi
entium non desinunt ubiq; in proximū: & bene
factorem suum: & eorū salutis optimū dilectorē:
detrahendo: murmurandoq; seuire. Hęc autem
iustitię gratia agere dicūt. Quā quidē neq; sciūt
neq; nouerūt eā unq̄: qđ iustitia uera est reddere

46
pro malo bonū: non aut̄ pro bono malū. Sed dicunt aduersitas: & multoꝝ emuloꝝ detractiones indicāt nobis rei huius ueritatē. Heu ceci: heu duces cecoꝝ: ignari q̄ estis sanctarū scripturarū. Animaduertite miseri: & uidete quidnam per os prophete dicat deus ī retributiōibus christi sui: suiq; primogeniti in multis fratribus: qui uiam uestigiumq; illius secuturi sunt. In gaudiū primo. In ruinam postmodū. Demū in resurrectionē diuine contēplationis. Ait. n. deus omnipotēs ore dauitico: qui & prophetauit dicens domino.

Capitulum sextum de promissiōe Christi sui facta a deo ad sanctum Dauid.

Tunc locutus es in uisione sanctis tuis: & dixisti. Posui adiutoriū in potente: & exaltaui electū d̄ plebe mea. Inueni dauid seruū meū: oleo sancto meo unxi eum. Manus. n. mea auxiliabitur ei: & brachium meum cōfirmabit eum. Nihil proficiet inimicus in eo: & filius iniquitatis non apponet nocere ei. Et cōcidam a facie ipsius inimicos eius: & odientes eum in fugā conuertā. Et ueritas mea: & misericordia mea cū ipso: & in nomine meo exaltabit cornu eius. Et ponam in mari manū eius. & cetera. Magne dignitatis: honoris: salutis: & gloriæ. Veraciter gratias: donaq;

promittens: distincte: aperte quoq; dinumerat: usq; dū ait. Et tronus eius sicut sol in conspectu meo: & sicut luna perfecta in æternum: & testis i cœlo fidelis.

Capitulum septimum.

HEdem remuneratiōes pollicite sunt electis omnibus animabus. His maxime q̄ speciali uocatione diuinitus ad diligendū deū in reformationē sensationis: diuineq; contēplationis uocati & electi sunt. Quibus una cum Christo suo post uocationis & electionis gloriā: hæc inferius enarranda deus euenire pmittit: tempore iustificationis: in maiorē quidē donum & gratiā consequendam. Quanq̄ hæc quæ audietis perfecta iā in Christo completa sint: & in omnibus sanctis. Sic itaq; & consumenda sunt in præsentibus: & futuris electis & unitis. Sequit̄ ergo sanctus propheta Dauid dicens. Tu uero repulisti: & despexisti: distulisti christum tuū. Auertisti testamentum serui tui: prophanasti in terram sanctuariū eius. Destruixisti om̄es sepes eius: posuisti firmamentū formidinē. Diripuerunt eum omnes trās euntes uiam. factus est oppropriū uicinis suis. Exaltaſti dexterā deprimētū eum: lætificaſti oēs inimicos eius. Auertisti adiutoriū gladii eius: & n̄ es auxiliatus ei in bello. Destruixisti eū ab emū

99

datione: & sedem eius in terrā collixisti. Minora
sti dies temporis eius: perfudisti eū confusione.
Vsq; quo dñe auertis ī finē: exardescet sicut ignis
ira tua. & cetera. Vsq; dum cognita huiusmodi
ruine saluberrima utilitate oīno necessaria con-
cludēs. Et deum benedixit: & postulauit Christi
aduentū dicens. Benedictus dñs in æternū: fiat:
fiat. s. quod a deo decretum est: & futurum.

N Capitulum octauum.

Nunc uero ex uerbis octuagesiminoni psal-
mi sequentis: gaudiū in compunctione renoua-
tionis christicoli: electisq; & unitis ostendit dilu-
cidissime. Nam quasi ore: & christi: & fratry suo-
rum dilectorū: dauid sāctus post ruinā cecinerat
dicens. Domine refugiū factus es nobis a genera-
tione in generationē. Deinde ex correctiōe: iusti-
ficatione: & pietatis Iesu christi experiētia: & dei
æterni potentiā: & humane fragilitatis inopiam
narrat. Donec salutifere resurrectionis electorū ī
renouatione spiritus sancti paracliti exultationē
protulit: dicens. Repleti sumus mane misericor-
dia tua: & exultauimus: & delectati sumus in oī-
bus diebus nostris. Lætati sumus pro diebus qui-
bus nos humiliasti: ānis quibus uidimus mala.
Orat de futuro dicens. Respice in seruos tuos: &
ī opera tua iam optime iustificata. sic etiā dirige

filios eorū. i. discipulos: & deuotos eorū iustifica
torū. Et sit splēdor domini dei nostri super nos:
& opera manuū nostrarū dirige in gaudiū & salu
tem: & in præceptis & mandatis tuis .

Capitulum nonum de spirituali reformatione .

DEinde in sequenti psalmo indicat signa &
dona reformationis: incipiens a confidētia
& securitate. Quas post correptionē iustificatio
nis electi suscipiūt a deo q̄ hūiliauerat eos: īq̄s.
Qui habitat ī adiutorio altissimi: tēpore magni
ficationis. in protectione dei cœli cōmorabit̄. pre
securitatis: & sancte spei constantiā: & fortitudi
nem. Vnde dicet dño ex feruore dilectiōis. Susce
ptor meus es tu: ob demonū insidiis. Et refugiū
meū: ab inimicis meis inanibus . Et qm̄ deus me
us est fortis: & potēs: & multus ad ignoscendū:
sperabo in eū. Quoniā ipse liberabit me ā modo
a laqueo uenantiū. diuersarū præteritarum tem
ptationum demonū. Et a uerbo aspo. Imprope
rantium: detrahentiumq; hominum. Nuncaūt
formā & ordinem dei auxilii: diuineq; protectio
nis sue indicat propheta electo: & unito: dicens.

¶ Paragraphus primus de modo renouatōis .
Scapulis suis. misericordix: & pietatis: quibus es

rores: & defectus electorū suorum tollerat: & sup-
portat. Obumbrabit tibi. Nullum tibi ad mortē
īputādo peccatū: imo uenia: & remissiōe obum-
bratus. Quia uetus error abiit: gaudiū iōq; exul-
tabit confidentiā. Eo q; sub pēnis eius sperabis: ī
austera. s. corporis penitentia: & cōpunctione in
dilectione dei: & in charitate proximi. Ita ut etiā
pro inimicis ipse mori paratus eris. His equidē
penis christū ad coelos: cum electis patribus euo-
lasse nouimus. Paulo attestante dum ait. Sic o-
portuit christū pati: & intrare in gloriam suam.
Paragraphus secundus de uera fide: & credulitate

Cripturarum.

Deinde scuto fidei: sine qua īpossibile est placē
deo. ueritas eius: altissimi. circundabit te: in intel-
ligentiā: & credulitatē scripturarū: mandatorūq;
dei: & sacratissime matris ecclesiā militantis. Quā
obrem. Nō timebis a timore nocturno: ex obscu-
ra dubitatiōe damnationis tue: propter absentia
solis: & lumīnī diuini amoris. Vnde a deo tuo de-
relictum alias penitus te putabas. Sed nunc non
uocaberis ultra derelicta aīma. E terra tua tui. s.
corporis sensus bonis: optimisq; penitētiā: ac de-
uotiōis opibus simul & uirtutibus īhabitabunt
foeliciter exercendo.

Paragraphus tertius de confidentia aduersus

impugnationes superborum.

Tunc nempe nec timebis a sagitta uolāte in die:
malignorū hominum: superborū : & ipocritarū
dicentiū in aperta persecutione. Te fore omnino
deceptum: quia complacuit dominus in te. Ideo
nec etiā timebis a negotio perambulante in tene
bris. Ex hostibus qui dicunt in oculis tuis pecca
ta occultasse: quibus nec dum confessus: neq; ab
solutus es: ut hinc sūmopere cōfundaris. Tu ue
ro qui tui cordis munditiā: & puritatē ex uera cō
titione & confessione (deo cooperāte) noueris ha
bere dealbatā. Nullam quippe curā facies de his
qui cogitauerunt iniquitates in corde suo. Qui
cogitauerunt subplantare gressus tuos: & qui ab
sconderunt superbe laqueum tibi.

Paragraphus q̄rtus de securitate dei ī cōfusiōe.
Sed neq; timebis ab incurſu subite confusionis
ita ut quæcunq; bona quæ feceris in malū ab oī
bus arbitrent. Nec propterea timebis a demonio
meridiano. Imponenti tibi crimen: calumniasq;
diuerſas multis illuminatas euidentis iniquitatis
Tu autem gaudens gaudebis in domino: & exul
tabit anima tua in deo tuo. Quia induit te uesti
mento salutis: & indumento iustitiæ circūdedit
te. Et quasi sponſum Iesu christi decoratū corōa
dilectionis: diuiniq; amoris implebit cor tuum.

Et quasi sponsam exornabit animā tuam moni-
libus suis diuersarū suauitatum spiritaliū: re-
uelationum: diuinorumq; susurium .

Paragraphus quintus de dispersiōe detrahētiū.
Quasobres cadent a latere bonoꝝ operum tuo-
rum corporaliū, mille detractores. Et a dextris: o-
ptimarū uirtutum potentiārū anime tuæ. Cadēt
decem milia: demones terentes: & sugerētes tibi
malum. Ad te autē nec unus eorū appropinqua-
bit: ad nocendum tibi . Immo sicut .n. terra pro-
fert germē suū. Et sicut ortus semē suū germiat.
Sic dñs deus germinabit iusticiā ; & laudem tuā
corā uniuersis gentibus. Veruntamē oculis tuis.
proprie humilitatis tue nihilū tuū considerabis:
& exaltationē tuam in gloriā dei uidebis: in retri-
butionem peccatorū hominum : peccatorumq;
tuorū: qui iniuste iniquitatē fecerunt in te . Ideo
caput circuitus eorum labor labiorum ipsorū o-
periet eos. Cadent sup eos carbones: in ignē deus
deitiet eos in miseris non subsistent. Quia uir
lingosus non diriget in terra . Virum iniustum
mala capient in interitu. Tunc itaq; dices: cogno-
ui qa fecit dominus iudicium inopis: & uindictā
pauperum. Verūtamen iusti diuq; iustificati cō-
fitebuntur nomini tuo domine . Et habitabunt
recti cum uultu tuo .

Paragraphus sextus de spe diuina in deo ponēda
in angustiis & tribulationibus.

Quāobrem tu es dñe spes mea: in angustiis: ī in
firmitatibus: & in persecutionibus. quas purga
tionis gratia mihi omnibusq; electis tuis euenire
permittis sūma tamen patiētia: & eq̄tate. Eo ma
gis. Qm̄ posuisti altissimum refugium tuum:
mihi in exercēdo læto animo absq; uana curiosi
tate. Opa cuncta misericordie corporalia: simul
& spiritualia pro remissione peccatorum: et grā
rum acq̄sitione. Ideo non accedet ad me malum
quod suspicant̄ inimici mei me. s. in frenesim ca
surum: aut in mētis uacilatione: aut ī incurabilē
egrotationē. Sic nec flagellū: heresū. a prop̄qua
bit: tabernaculo cordis mei: qđ ē camera oīpoten
tis regis. Camera inquā dilectōis Iesu christi dei
ueri: ueriq; hoīs. Qui cōceptus d̄ spū sctō: natus
de uirgīe: mortuus et sepultus p̄ hūani gn̄is redē
ptōe. resurrexit deīq; tertia die: ad cœlos ascēdit:
et uēturus ē iudicaf̄ uiuos et mortuos. Quisquis
hūc diligit: in hūc et s̄c̄e credit: neq̄q̄ īde heretica
ualebit nece p̄r. christo attestāte. Qui credit ī me
& si mortuus fuerit uiuet. Sic uiues et tu ait pro
pheta. ¶ Paragraphus. vii. de angelica p̄tectōe.

Quoniam angelis suis mandauit deus
eruere te de manibus calumniantium

te: ut custodiant te in omnibus uis tuis. Tam ī
 corporis austeritate: scilento: & solitudine: q̄ in
 nimia lachrymarū infusione p̄ tuis & amicorū:
 inimicorūq; peccatis. Nec nō pro cunctoꝝ fideli
 um infideliūq; conuersiōe: atq; salute. Hi etenī
 angeli in manibus diuine gratiæ auxiliis suis por
 tabunt te: ita ut nihil penitus tibi honeris eē pos
 sit: neq; graue: aut molestū quicq;. Quoniā deus
 tunc locutus est in uisione sanctis suis & cetera.
 Iccirco. Ne forte tuū offendas pedē: affectionū
 tuarū spiritualiū. ad lapidē: dubitationis: uel cō
 tradictionis. More Moisi diffidentis de dei auxi
 lio. custodient te: in fidutia: & confidentia dei sū
 ma cum humilitate. Quia inueni Dauid seruum
 meum & cetera: oleo s̄cto meo unxi eū. Vnde ī
 spiritu libertatis: in cordis læticia: animi iucundi
 tate: & consolatiōe mentis. Ambulabis sup̄ aspi
 dem. Confundens omnes obturantes aures suas
 ne bona audiant de te. Qui insidiātes tibi pedes
 affectuum tuorū morfu uenenare cupiūt. Verū
 tamē manus mea auxiliabit tibi: & brachiū meū
 confirmabit te. Sic super basiliscū. Inuidorū gr̄a
 rum tuarū: qui toruo te intuitu oculoꝝ intuent̄
 ut confundaris. Sed nihil proficiet inimicus ī te
 & filius iniquitatis nō aponet nocere tibi. Ambu
 labis in uera pace: deuotione: & feruore: ad illoꝝ

confusionē. Quia concidam a facie tua inimicos tuos: & odiētes te in fugā conuertā. At etiam leonem deuorantiū diuini muneris largitatē. Et ne gantes: & detrahentes apparitiōibus diuinis christi: sanctorū: aut angelorū suorū. Conculcabis: la chrymis & oratōibus tuis. Quā ueritas mea & misericordia mea tecū. Et in nomine meo exaltabit cornu tuū. Nec minus conculcabis deprecationibus tuis. Draconē: laniantiū uenenatis dentibus famā & gloriā tuam. Et ego ponā in mari famā bonorū operū. Et in fluminibus gloriam dextere gratiarū & uirtutū tuarū. Nā ipse iuocasti me pater meus es tu deus meus: et susceptor salutis mee.

Paragraphus octauus de liberatione per spem. Et quā in me sperabis liberabo te a psequētibus et calūniātibus. Et ptegā aīam tuā a tēptatōibus et ifidiis inimici. Quā cognouisti ex dilectiōe nomē meū: quod est bōitas. Et iō ego primogenitū ponā te christū in oībus electis. Et quēlibet reformatū in sensationē ponā primogenitū sup oēs in fide reformatos. Christū uero excelsū pre regibus terre. Omnis autē reformatus in sensatōe. Clamabit ad me. In contemplatiōibus suis pro salute sua: et amicorū: inimicorū: et psequētium cōtritōe. Exaudiā eum. Nam cum ipso sum in tribulatōe mētis: et corporis. De quibus eripiā eū in hoc mūdo

Vbi longitudine dierū replebo eū : et ostendam illi salutare meū Iesum christū mihi īsepabiliter unitum. Pandamq; illi mysteriū incarnationis : nec nō in uisionē diuinitatis mee. Aperiam ei ad huc uiuenti in trinitate et unitate perfecta. Deniq; in uitam æternā super choros angelorū : spirituumq; beatorum glorificabo eum simul cum unigenito meo Iesu christo.

Capitulum decimum. Hic finis donorum et gratiarū est ad effectū præueniētū. Quorū quarūq; duratio in psalmo promissionis superius allegato in hæc uerba cōfirmatur. Dum ait propheta .

IN æternū seruabo illi electo et unito una cum christo meo misericordiā meam: et testamentum meum donorū: et gratiarū supradictarum. Sācti quoq; spūs uisitacionū & beatitudinū omniū: atq; uirtutū. Hæc aut omnia dona erunt ī testamētū fidele ultimū et roboratū ipsi electo: contemplatiuo: siue unito .

Paragraphus primus. Hic ponit semen christi a peccatis ī grām reuatis cū ceteris peccatoribus . Quāobré ut supius diximus. Et ponā ī seculū seculi semē eius. Sicut apostoli euāgeliste. Velut Petrus : Paulus : Matheus : & Maria magdalena :

atque latro christi cum omnibus his: qui per eos diuina succensi remanserint: & remanebunt dilectione. Et ponā thronū eius catholice fidei: quā ab electis: & unitis firmat: atq; roborat. Sic dies cœli qui nunq̄ deficient: tam etsi dies uenient in quibus in ignē purgabūtur tam cœli q̄ terra. Et hoc quidē erit in die ultima iudicii. Vbi inouabūtur sancti: & animæ iustorū in camino purgent iustificatiōis. Quorū thronus ī æterna gloria durabit sicut dies cœli.

Paragraphus secundus. Hic lapsus electorum unitorū: & contemplatiuorū ponunt cōtra legē. Si autē filii eius christi dilectores: uniti uidelicet & contemplatiui dereliquerunt legem meā generalem: & cōmunē mādatorū dei: atq; positiuā sacre matris ecclesiæ ab extrinseco homīe corporeis sensibus. Si tamen speciale mandatū dilectionis in corde seruauerint. saltē in sinderesim. Quāq̄ ī iuditiis meis legū. s. & statutorū: ac ordinationū ecclesiasticarū: & religiosarū non ambulauerint. Immo quod maius est.

Paragraphus tertius cōtra iusticias honestatis: continentia: & fidei sacramenta. Si iusticias meas prophanauerint: sicut Sanson cum meretricibus alienigenis. Petrus in errore baptisimi. At sicut prānoīatus de ordīe prædicatorū

in renegando fidem christi: non tamen corde. At
 etiam si mandata mea non custodierint. Non iu-
 randi in uanum. Non blasphemandi. Sabbata
 sanctificandi. Non mecādi. Mortem et rem pro-
 ximi: atq; uxorē non optādi. Sicut fecerat Dauid
 sanctus: qui unitus: et pre ceteris sanctis noui ue-
 terisq; testamēti contēplatiuus fuerat. **V**isitabo
 in uirga tribulationū: persecutionum: aduersita-
 tum: et inualitudinum plurimarū iniquitates eo-
 rum supradictorum contemplatiuorū. Et pecca-
 ta eorum quæ ut supra tempore iustificatōis per-
 petrauerunt in uerberibus: per se: uel p̄ alios: cor-
 poralibus disciplinis: uel spiritualibus angustiis
 ex cōpunctōe lachrymarū: uel ex austeritate peni-
 tentiarū multarum. Ideo sequit̄. Misericordiam
 autem meā nō dispergā ab eo christo meo: cum
 omnibus filiis suis: electis: & contēplatiuis: q̄bus
 neq; nocebo ī ueritate mea: q̄a non p̄ibit capillus
 de capite eorū. Sicut cōburi nō potuit capillus de
 capite: neq; de barba pilus illius de ordine antedi-
 cto prædicatorū.

¶ Paragraphus quartus.
 Continuās auget renouationē: dicens. Neq; pro-
 phanabo amplius testamentū meum qđ sup̄ius
 pollicitus sum: donorū: & gratiarum supradicta-
 rum in sempiternā redemptionē. Ne electi in po-
 llicitatione hāc ambigendi occasionē haberent p̄

spūm sanctum suum uerba sua cōfirmat: dicēs.
Et hæc. s. uerba quæ pollicendo procedunt de la-
biis meis non faciā irrita . At ut certius teneat: p
iuramentū qđ principi: imo & regi electorū & cō
templatiuorū promiserat sancto. s. Dauid: cōfir
mat eandē seruaturum deus fidē Christo suo do
mino iesu: filiis quoq; suis omnibus: dicens .

¶ Paragraphus quintus .

Semel iurauī ī sancto meo. s. nomine: siue ī chri
sto uenturo. Si dauid mentiar. i. non mentiar: qđ
femen eius. s. dñs Iesus christus cum electis suis
in æternum in me manebit. Iuxta illud. Qui ma
net in charitate in deo manet & cetera .

¶ Paragraphus sextus.

Et ideo thronus eius & electorū: contemplatio
rumq;: sicut sol in dilectione in conspectu meo :
Et sicut luna perfecta in munditia cordis in æter
num māebit. Et ego & filius meus Iesus christus
primogenitus in multis fratribus testis fidelis eri
mus in cœlo. Gaudeāt ergo electi: & renouati in
fide etiā. Sed longe magis: magisq; spetiali mūe
re ad culmē: & uocati: & electi diuine cōtēplatio
nis. Qm̄ in cœlo deum & hominē hūane fragili
tatis passionibus exptum habemus in testē fide
lissimū: qđ omnes filii dñi nostri Iesu christi ī do
no dilectionis concepti: si d̄reliquerit diuina præ

cepta: aut communes leges: & positiuas tempore iustificationis. In tempore magnificationis: & renouatiōis iugo corripient^r suauiter in lachrymis cōpunctionis: siue in leuissimo onere aduersantiū: uel infirmitatū: siue austeritatū penitentiarum. Huiusmodi. n. electis thronus in cœlo tempore glorificatiōis una cum Christo paratur. Sicut sol splendidissimus radiis micans lucidissimis in cōspectu dei: & animæ eorum perfectæ diuino candore perfuse: sicut luna perfecta in pulchritudīe sua erunt.

Tertia pars de repetitione iudiciorum temerarium in expertis electis specialiter: & contemplatiuis. Et de cognitione uerarum: & falsarum uisionum spiritualium.

Non miremini: neq; teme^r amodo iudicare præsumatis fratres pastorū spiritualium: & prælatorū expertorū: & cōtemplatiuorum uitam in malum: præsertim quum uirtutum in eis opera concerni possint. Nam et si nonnunq̄ cadere uideant^r a conspectu hominū per infamiā: siue uerum: siue mēdatium sit: chariores sunt æterno patri cæteris actiuis.

Capitulum primum de imitatione christi.

spūm sanctum suum uerba sua cōfirmat: dicēs.
Et hæc. s. uerba quæ pollicendo procedunt de la-
biis meis non faciā irrita. At ut certius teneat: p
iuramentū qđ principi: imo & regi electorū & cō
templatiuorū promiserat sancto. s. Dauid: cōfir
mat eandē seruaturum deus fidē Christo suo do
mino iesu: filiis quoq; suis omnibus: dicens.

C Paragraphus quintus.

Semel iurauī ī sancto meo. s. nomine: siue ī chri
sto uenturo. Si dauid mentiar. i. non mentiar: qđ
femen eius. s. dñs Iesus christus cum electis suis
in æternum in me manebit. Iuxta illud. Qui ma
net in charitate in deo manet & cetera.

C Paragraphus sextus.

Et ideo thronus eius & electorū: contemplatiuo
rumq;: sicut sol in dilectione in conspectu meo:
Et sicut luna perfecta in munditia cordis in æter
num māebit. Et ego & filius meus Iesus christus
primogenitus in multis fratribus testis fidelis eri
mus in cœlo. Gaudeāt ergo electi: & renouati in
fide etiā. Sed longe magis: magisq; spetiali mūe
re ad culmē: & uocati: & electi diuine cōtēplatio
nis. Qm̄ in cœlo deum & hominē hūane fragili
tatis passionibus exptum habemus in testē fide
lissimū: qđ omnes filii dñi nostri Iesu christi ī do
no dilectionis concepti: si d̄reliquerit diuina præ

cepta: aut communes leges: & positiuas tempore
iustificationis. In tempore magnificationis: & re
nouatiōis iugo corripient suaui in lachrymis cō
punctionis: siue in leuissimo onere aduersantiū:
uel infirmitatū: siue austeritatū penitentiarum.
Huiusmodi. n. electis thronus in cœlo tempore
glorificatiōis una cum Christo paratur. Sicut sol
splendidissimus radiis micans lucidissimis in cō
spectu dei: & animæ eorum perfectæ diuino can
dore perfuse: sicut luna perfecta in pulchritudie
sua erunt.

Tertia pars de repetitione iudiciorum temerario
rum in expertis electis specialiter: & contemplati
uis. Et de cognitione uerarum: & falsarum uisio
num spiritualium.

Non miremini: neq; temeꝛ amodo iudica
re præsumatis fratres pastorū spiritua
lium: & prælatorū expertorū: & cōtem
platiuorum uitam in malum: præsertim quum
uirtutum in eis opera concerni possint. Nam et
si nonnunq̄ cadere uideantꝛ a conspectu hominū
per infamiā: siue uerum: siue mēdatium sit: cha
riores sunt æterno patri cæteris actiuis.

Capitulum primum de imitatione christi.

OMnis enim singulari uocatione & speciali electione a spiritu sancto tractus conformis efficitur saluatori: in improperiis: & persecutionibus: detractionibus: & angustiis. Et sepius ex lapsu & defectu ipsorum ne æquari se se ualeant perfectiōi domini nostri Iesu christi dei ueri: & ueri hoīs in quo nulla omnino: nulla quoque penitus reatus macula fuit: nec alicui occasionē scandalizandi dederat unq̄. Nō autem sic in electis: & sanctis. Immo ut Ioannes testatur sicut alias diximus. Et si dixerimus non habere peccatum & cetera. Ergo necesse est ut tum iuste: tum ue minus iuste omnino ea pati & sustineñ aduersa: quæ de eo duce & saluatore nostro in sapiētia libro per Salomonem fuerant prophetata.

Capitulum secundum de experimento tribulationum.

SAne sane quicumq; per ea non diligenter fuerit monitus & eruditus ī humilitate: et perfecta patientia: & optima emendatione. Oīs deuotio: omnis feruor: omnis siue uisio: aut apparitio: gustus. Vel spiritualia sentimenta suspecta omnino sunt: Nam aut a malo spiritu causa decipiendi offeruntur: ut inde inaniter glorient̄. Et hoc cognosci potest cum fama sine operibus

106

abundanter acquiritur. Et maxime quō absque
ulla emendatione: & ulla correctiōe ad finem su
am deduxerit uitā. Si uero huic uisio siue appa
ritio adeo fuerit magis ad confusiōē: & ruinā:
& damnationē illius: & similium suorum erit.
Ideo de Salomone dubitat. Quia post uisionem
dei: & promissa pro erroribus: & præuicinationi
bus suis: neq; emendationē: neq; in aduersis cor
rectiōem aliquam audiuius. Sed pacificum re
gnum suscipiens: humanā uitam etiam in pace
finiuit. Non enī psalmographus sanctus Dauid
sic. Sed diligenti correctione in quocunq; errore
suo monitus cōsequebat emendatio. Et sic usq;
ad canos emendatus gloriam meruit: & salutem
in finem. Itaq; quos per uiam procedere Dauid
uideritis: & uerba: & eorum monita reuerēter: fi
deliterq; suscipire. Sicut uerba eiusdē sancti da
uid: & Pauli apostoli q post uisionē correctiōem
suscepit cum optima emendatione.

Capitulum tertium de uia ueritatis Iesu christi.
In qua pfecti ab impfectis dilucide cognoscunt.

A It enim dominus. Qui sequitur me non
ambulat in tenebris: sed habebit lumen ui
tæ. Tenebre eqdē sunt gaudia: honores: ac mūdi

huiusmodi dignitates. Lumen autem rutilans
more solis cœlestis: aduersa: tribulatiões: & mar
tyria sunt. Quãobrem Salomon in libro sapien
tiã: quibus christus radiis micaturus fuisset ut i
exemplum illa nobis idest electis in lumē æterne
uitæ daret prophetauit: increpans impios: ac per
secutores christi: & electorū suorum. Quorū qui
dem aduersariorū uerba nequissima hæc sunt:
quæ cotidie effectum suum exercere non desinūt
in perfectos: & sanctos. Sicut in tota domini no
stri Iesu christi uita optime fuerat cōsumatum.
Dicentes auctores passionis tam christi q̄ pedise
corum & imitatorum eius.

Capitulum quartum ex libro sapientiæ Salomo
nis uerba: & effectus impioꝝ. Capitulo secundo.

Opprimamus pauperem iustū. Christū sci
licet: & electos iustificatos. Et non pcamus
uidue: quæ animas iustorū indicat: quæ quasi ui
due in absentia sponsi sui cruciantur. Vnde do
minus dixerat. Tristis ē anima mea usq; ad mor
tem. Item: Pater mi: pater mi: quare me dereliq
sti: Nec ueterāos. Antiquos spirituales: & exper
tos uereamur. Nec canos multi temporis: In dile
ctione dei perseverantes honoremus. Sit autem
fortitudo nostra lex iniusticiæ: quia quod infir

num est inutile apud superbos inuenitur. Sicut uita iustorum quæ in improbis infirma apparet & inutilis: prout in sequenti capitulo habetur. Iustorum animæ in manu dei sunt: & nō tangēt illos tormentū mortis. Visi sunt oculis inscipientium mori: illi autem sunt in pace. Et illud. Arbitramur quod uita eorum esset inanis: & sine honore & cetera. ¶ Paragraphus primus.

Circūueniamus ergo iustum: siue iustificatum: quoniā inutilis est nobis. Eo quod contrarius est opibus nostris: pertinacibus: & præsumptuosis. Et inproperat nobis peccata legis: quæ ultro agimus: & quæ in aliis iniuste arguere conamur. Et ideo diffamat in nos peccata discipline nostre. Diuersarum scientiarū ad dilectionem dei non pertinent: sed magis ad arrogantiam & inanem gloriam acquirendam. Ipse enim promittit se scientiam habere: spiritualement: nec nō diuinam. Et filium dei se nominat: ex contemplationis familiaritate. Factus est nobis in translationem cogitationū nostrarum, quæ in ambitione regnandi. Hocque in humanis opibus seculo inaniter huc illucque disperguntur, atque discipantur. Ideo grauis est nobis ad audiendum correctiones illius. ¶ Paragraphus secundus. Etiam grauis est nobis ad uidentū: exemplum in emendationem iustificationis sue: in humilitate

& optima patientia. Quoniā dissimilis est aliis: actiuis. uita illius: in austeritate: in deuotiōibus: scilicet: & solitudine. Et imutate sunt uie eius: scilicet actiue uitæ: quia ad uiam spiritualē: & diuinam superne contemperationis conuersus est. Vnde tanq̄ nugaces existimati sumus ab illo: ex pertinacia: & arrogātia nostra. Quas obres abstinēt a uiuis nostris: detractionū: murmurationū: ac proximorum: & p̄latorum persecutionum: tanq̄ ab imunditiis. Quæ non solum immunditiæ sūt: sed pernitiōsa sūm opere extimantur apud deum. Et profert nouissima iustorum: per exempla patrum per miracula sanctorū terrens: & arguens per uerba & auctoritates doctorū: in parabolis: ac scripturis. multisq; modis non desinit in peritiam increpare nostram.

Paragraphus tertius: ubi ea ponuntur hic mirabilia quæ ostendit deus dilectis suis in contem-

Cplationibus suis.

Et gloriatur patrem se habere deum. Et eū in humanam propriis uidisse oculis effigiem testatur: & domestice: fiducialiterq; sæpissime in spiritu aliquando loqui cum patre in diuinitate. Aliquādo cum filio in forma christi: aliquando in intuitu sanctissime trinitatis. p. fi. & s. sancti. Crebroq; beatam in spirituali uisione uirginem dei spō

fam: & matrem saluatoris cernit: ei quoq; alloq̄t
 hortatur. Multotiēs uero pater in diuinitate: fili
 us in humanitate indicibili: modo una cum glo
 riosissima uirgine matre ad illius spirituales ui
 sitationem uisionem suam in castis offerūt oscu
 lis: et amplexibus. Multa quoq; infinitæ admi
 rationis: & stuporis diuina electi ad contēplatio
 nem. Et in charitate uniti post iustificationem:
 gustant: sentiunt: cernunt de bonitate: & miseri
 cordia dei: quo diuino gaudio: & lætitia fruunt̄.
 Quāobrem nonunq̄ super mirabilibus his con
 fortati pro omnibus peccatoribus mortem: & pe
 nas pati postulant in eorum salutē. Quanq̄ ab
 in expertis: uanis: & sensualibus: aut in ridiculū:
 aut magis in diabolicam existimant̄ deceptiōem
 oīa huiusmodi spiritualia: dona quoq; diuina.

Paragraphus quartus: qualiter permittit deus
 per malos: & iniquos electorum gratias experiri:
 ut experientia agnoscantur: dicentes.

Videamus ergo si sermones illius quibus nobis
 predicari solebat de moribus: uirtutibus: & obser
 uantiis multis: nec nō in suis conscripserat codici
 bus: ac libris: si ueri sunt. Tēptemus quæ uētura
 sunt illi: qualiter uidelicet electus se habebit in p
 secutiōibus: & in opprobriis. Sicut dixerat satan
 ad deum aduersum Iob. Tange eum & cetera.

Et sciemus quæ erūt nouissima illius. Nam si ut
putamus confusus: consternatus: ad stridores se
se: uel ad iracundiam: odium: & uindictæ liuorē
impetuose conuerterit. More Esau contra Iacob
fratrem suum propter primogenita eius: tūc ap-
parebunt dilucidissime nouissima illius: & finis
damnationis. At tunc dicemus deceptum sicut
Esau esse.

Paragraphus quintus de certitudine uisionum
& gratiarum spiritualium: & contemplatiuorū.
Si enim uerus dei filius est suscipiet illū: et libe-
rabit eum de manu contrariorū. Duo etenim in-
dicia sunt quibus electi a reprobis: et spirituales
a superbis: et contemplatiui ab actiuis dilucide
post lapsum cognoscunt. Primū quippe electos
in tēpore correctionis deus suscipit statim in pro-
tectionem confidentiæ sue: ita ut dicant. Si exur-
gat aduersum me prælium: in hoc ego sperabo.
Deinde tantum eos in ignem dilectionis sue accē-
dit: ut audeant deum appellare sibi in patrem ī
diuinitate: & eiusdem altissimi humanitatem in
sponsum: & amatorem eligerē. Vnde fiducialiter
dicat omnis electus. Dominus illuminatio mea:
& salus mea quem timebo.

Paragraphus sextus de secundo inditio.
Secundum uero inditium est quum dominus li

109

berat eos de manibus aduersariorum suorum :
ita ut animabus nequaquam nocere ualeant : neque in
aliquo penitus possint contristari : sed magis in
penis & tribulationibus latantur : & gaudent : di
cens quilibet eorum. Dominus regit me : & nihil
mihi deerit : in loco pascue ibi me collocauit. Col
locat deus animas iustificatorum : & iustorum in opti
ma pace mentis : cessantque fantasmatum omnium
uanitatum : ita ut libero animo ualeant de deo co
gitare : meditari : & cum gaudio in eum contempla
ri. At hinc spiritum libertatis acquirunt : ut nulla
possit infirmitas : nulla aduersio : nullaque tenta
tio in aliquo uexari : quoniam mundi corde a deo
facti sunt. Quare dicere audet. ¶ Paragraphus
septimus de munditia cordis : & charitate proximi.
Paratum cor meum deus : paratum cor meum : canta
bo & psalmum dicam domino. Hinc etiam charitas
dei : & proximi acquiritur ab eis per spiritum sanctum :
qui non permittit tela aduersariorum ad eorum
corda descendere : ne confundantur. Verum ma
gis in malignorum retorquentur pectoribus ad
perdendum animas eorum : & corpora. Sed iusti
in perpetuum uiuent : & apud dominum est mer
ces eorum : & cogitatio eorum apud altissimum.
Vnde quilibet iustificatus una cum sancto rege
iam emendato : atque optime correctione diuina

monito sancto Dauid dicit audacter. Virga tua:
& baculus tuus ipsa me consolata sunt. Quia pa-
raisti in conspectu meo mensam: scilicet charita-
tis aduersus eos qui tribulant me.

Paragraphus octauus de tormento iustorum
& contumeliis electorum in probatione eorū.
Contumeliis: et tormento interrogemus illum:
ut sciamus reuerentia illius: & probemus pacien-
tiam eius. Tria enim sunt tela malignantiū: qui-
bus patientia: & reuerentia sanctitatis perfectō-
rum: & contemplatiuorū experiuntur. Telū lin-
gue. Telum insidiarum. Telum deniq; offensio-
num. Primum quidem telum lingue in cōtume-
liis: & detractionibus dissoluitur in scuto fidei iu-
storum. Telum insidiarum in galea īpenetrabili
fortitudinis: & confidentiæ dei ueluti stipula frā-
gitur: cōminuiturq;. Tertium quidē telum offē-
sionum in damnum uertitur: uel spirituale: uel
corporale hominum bonorum: deuotorum: san-
ctorumq; uirorum. Damnum quippe spirituale
est quantū ad amissionē fame temporalis: eccle-
siasticorum officiorum: & dignitatum. Damnū
uero corporale: quod tormentum dicitur penitē-
tiarum diuersarum damnationes sunt: & senten-
tie in electis ab impiis: uel iniustis iudicibus illa-
te. Et ideo scriptū est. Contumeliis: & tormento

interrogemus illum. s. electum: unitum: & contemplatiuum: ut sciamus reuerentiam eius. Nā sūmo honore: summaq; dignitate uenerādi: habendi quoq; sunt electi: non solum qui iniuste: immo & qui propter iustitiam persecutionē patiuntur. Nam per iustificationē tormentorum antedictorum: beati a domino nominant. Quāto ergo magis beatiores fuerint præfati uiri: quū quod sequitur patienter tollerant.

Paragraphus. ix. d. morte corporali: uel libertatis. Duplex est enim iustificorum mors. Mors. s. carceris: aut abiectissime seruitutis: captiuitatis: siue egritudinis: qua omniū membrorū uires incurabiliter amittuntur. Mors deniq; corporalis illa est quæ in tormentis diem claudit extremū. Sicut dominus inclinato ī cruce capite expirauit. Itaque martyribus suis dicit. Vos qui secuti estis me in huiusmodi genere mortis temporalis: sedebitis super sedes iudicātes duodecim tribus israhel: propter eorum patientiam. De qua dictū est per Salomonem: ranq; ab impiis persecutoribus christi: & electorum: martyrumq; suorum. Et ut probemus patientiam eius: morte turpissima condemnemus illum. Erit enim respectus ei ex sermōibus illius. Quoniam per uerba quæ in tribulationibus: aut tormentis: & in morte pro-

feruntur: cordis: & animæ patientis uirtutes dilucide cognoscuntur. Nam qui de electis est: exemplum suiq; ducis mores seruat Iesu christi in māsuetudine: pro persecutoribus orando accuratissime. Iuxta uerbum domini dicentis: atq; protomartyris sui. Pater ignosce his: quia nesciunt qd faciunt. Et Stephanus. Domine ne statuas illis hoc peccatū & cetera. Qui uero de præcitis sunt in eorum contumeliosis uerbis concitatos aīos: corda quoq; ueneno iracundiæ uulnerata patefaciunt. Cum minime occultare ualeāt ab extra qđ intus odium conceperant. More Augustini de fide ad Petrum. Obdurate uiuit siue qui non conuertitur desperans de indulgentia peccatorū suorum. ut Iudas: & Cain. Siue qui sic de misericordia dei desperat: ut usq; in finem uitæ præsentis in suorum criminū peruersitate permaneant: sicut Pharaos rex aegypti. De cuius similitudine obdurati cordis Bernardus de consideratione ait. Quid est cor durū: ipsum est quod nec compunctione scinditur: nec pietate mollitur: nec mouetur præcibus: minis nec cedit: flagellis durat. Ingratum ad beneficia. Ad consilia infidum. Ad iudicia sceuum. Inuerecundum ad turpia. Impaudum ad pericula. Animaduertite charissimi: conernite obsecro quid interest inter electos; affatū

& iniquorū procacitatem uerborum. Quis ergo per hæc haud se se noscere optime ualebit iditia. Omnis quippe: nisi insanus: aut demens sit. Nā qui in pace conseruatur a domino in aduersis: & in morte: ab eodem quidem sciat misericorditer gratiam illam recepisse. Nec inde uirtuti sue penitus ascribere audeat. Iuxta illud Pauli. Quid habes quod nō recepisti. Qui uero ab iracundiæ indignatione in afflictionibus continere se non posse cognouerit: deum de seueritate: aut partialitate nec præsumet accusare. Quoniam malitia hominum in se dei æterni irritat iustitiā. Vnde obdurantur corda peccatorū. Cum Ioannes christostimus in titulum posuerit cuiusdam opusculi sui. Nemo leditur nisi a semetipso. Idcirco uiri impii: & obcecati a malignitate hæc praua peruersorum inditia in perfectis: spiritualibus: atq; cōtemplatiuis uiris existimāt reperiri. Quapropter quasi ex illo malignorum rex Salomon superius allegata uerba pronuntiat: & dicit. Et ut probe mus pacientiam eius morte turpissima condemnemus illum. Erit enim respectus eius ex sermonibus illius. Sequitur.

Paragraphus decimus de increpatione errorum malignantium.

Hæc cogitauerunt & errauerunt. Excecavit enim illos malitia eorū. Et nescierunt sacramenta dei: quæ diuinitus in electis: & sanctis operari solet. Neq; mercedem sperauerunt iustitiæ: quam auferre in dies ab seuisissimis consuevit uiris omnipotens. Nec iudicauerunt honorem animarum sanctarum seruorum: immo magis filiorum domini nostri Iesu christi. Quoniam deus creauit hominem inexterminabilem. Et ad imaginem similitudinis sue fecit illum. Inuidia autem diaboli mors introuit in orbem terrarum. Imitantur autē illum qui sunt ex parte illius. Viri. s. impii ac seui corde: q; nō cessant detractōibus: cōtumeiliis: plagis: atq; flagellis spirituales expertos: patresq; contēplatiuos psequi: ac uexari: uerbo: scripto: & opere. Sicut iudei ī domino: omni amissa pietate experientes errauerunt. Quid autem uir sensatus agere debeat ī huiusmodi rei prouincia Ecclesiastico uolumine dilucide describitur.

Capitulum quintum de moribus prudentium: ex doctrina sapientis.

Fili in mansuetudine opera tua perfice. Et super omniū gloriam diligeris. Quanto maior

112
es humilia te in omnibus; & coram deo inuenies gratiam. Quoniam magna potentia dei solius: & ab humilibus honorat. Altiora te ne quaesieris. Et fortiora te ne scrutatus fueris. Sed quae praecipit tibi deus illa cogita semper: & in pluribus operibus eius ne fueris curiosus. Non est enim tibi necessarium ea quae abscondita sunt uidere oculis tuis. Insuper uacuis rebus noli scrutari multipliciter. Et in pluribus operibus eius non fueris curiosus. Plurima super sensum hominum ostensa sunt tibi. Multos enim supplantauit suspitio illorum: & in uanitate detinuit sensus illorum. Cordurum male habebit in nouissimo.

Capitulum sextum unde procedunt omnia mala mundi: & aduersitas iustorum.

Quoniam quidem omnium malorum seueritas a peruersitate linguarum procedere uideatur in orbem. Quod de tertiae linguae pernitie dicat ecclesiasticus: hic inferius distincte indicare decreuimus. Ut quisquis intollerandum uitae illius iugum ualuerit patienter: caelorum regnum cognoscat uendicasse. Quamobrem quae de testandum sit aures huiusmodi uelle accommodare tertiae linguae: aut eam aculeatam praeparare fau-

cibus : per Salomonis increpationē hic prope noscere poterimus. Līgua tertia mulieres irritas eiecit: & priuauit illas de laboribus suis. Qui respicit illam non habebit requiem : nec habebit amicum in quo requiescat . Flagellis plaga liuorem facit. Plaga autem lingue cōminuet ossa . Multi ceciderunt in ore gladii: sed non sic quasi interierunt per linguam suam. Beatus qui tentus est a lingua nequam : & qui iracundiam illius non transiuit. Et qui non attraxit iugum eius . Et in uinculis illius non est ligatus iugum illius. Iugū ferreum est: & uinculum illius uinculum æreum est. Mors illius mors nequissima: & utilis potius inferus q̄ illa . Perseuerantia illius non permanebit : sed obtinebit uias iustorū: & in flamma sua non comburet iustos .

Capitulum septimum & ultimum de conclusione totius operis .

Ecce iam dilectissimi mei: ecce charissimi ad illum opusculi huius nostri me peruenisse noueritis finem : quem a primordiis libri polliciti indicaturos fuimus. Iuxta explanationē tituli

uniuersi operis huiusmodi dicentis . Nosce te :
 cum scriptum sit . Nosce te si uis cognoscere de
 um . Nam qui se se non nouerit deū minime re
 cognoscet . Sic minus autem se illius seruādum
 monita præbebit . Igitur aduertendi : noscendiq;
 in quocunq; statu : actiue : siue contemplatiue
 uitæ sit homo normam iudicaturum : siue ad me
 moriam reducturū : charissimis meis ipsum con
 stitui . Ne quis ultra se : & supra sciētiam suam :
 atq; gratiam animo in prælatos expertos : spiritu
 ales patres : uirosque contemplatiuos : imprope
 riis : detractionibus : nec nō iniuriis multis insur
 gere præsumant . Verum magis quilibet suo con
 sistens gradu : propriam humiliter : deuotæque
 uendicare salutem inquiret . Nequaquam au
 tem maiorum : ac spiritualium : qui suorum fa
 cinorum : inimicorumue maculas accuratissime
 lugent : uitam quisquā temere iudicare audeat .
 Cum conditoris iudicia abyssus sint multa . At
 quia etiam diligentibus deum omnia cooperan
 tur in bonum . Ideo cauenda solerter est omnis
 murmuratio : omnisque detractio penitus inau
 dienda . Cum inde uenenum : uirus quoque
 aspidis insanabilis euomatur in pios : pacifi
 scoue patres : parentes . Atque proximos .

Cognoscere

Qui quidem uenerandi magis: immo & colendi sunt. Quoniã isti sunt qui de magna euaserunt tribulatione: & angustia: & in optima mentis pace constituti: & animo perseuerant. Malignis autem & de impiis per psalmistam dicitur. Omnes declinauerunt simul inutiles facti sunt: nõ est q̄ faciat bonum: non est usq; ad unum. Sepulchr̄ Patens est guttur eorum: linguis dolose agebant uenenum aspidum sub labiis eorum. Quorũ os maledictione: & amaritudine plenum est: ueloces pedes eorum ad effundendum sanguinem. Cõtritio & infœlicitas in uis eorum: & uiam pacis non cognouerunt: non est timor dei ante oculos eorum. Non ne cognoscent omnes qui operantur iniquitatem: qui detractionibus: & persecutionibus suis deuorãt plebem uirorum electorum: & perfectorum: sicut escam panis. Contra sententiam apostoli dicentis. O altitudo diuitiarum sapientiæ: & scientiæ dei: q̄ incomprehensibilia sunt iudicia eius: & inuestigabiles uie eius. Quis enim cognouit sensum domini: aut quis consiliarius eius fuit: aut quis prior dedit illi: et retribuetur ei. Quoniã ex ipso: & per ipsum: & in ipso sunt omnia. Ipsi honor & gloria in secula seculorum. Amen.

NE quis ab ea ipsa intentione qua a principio uoluminis huius omnium sacrorum doctorum diligentissime correctioni subiugauit omnia: ac singula: quæ hoc opusculo dictitaueri: conscripserim ue: alienasse me putet. Eandem opinionem: intentionem: firmissimum quoque animum colla humiliter a deuotæ iugo correctionis: & emendationis subiicere sanctæ matris ecclesiæ: eiusque catholicis: ac fidelibus doctoribus affirmo: ratum insuper constituo. Quoniam quidem nil aliud penitus credere seu sentire unquam putauit: aut decreuit: quam id quod gloriosa iubet fides catholica obseruari. Quum me christianissimum esse profitear: meo quoque uexillum sanctissime crucis fronte impressum habeam. Corde autem dominum Iesum christum crucifixum sigillatum gestare fateor. Nam ipse liberauit me de laqueo uentantium: & a uerbo aspero: & a lingua dolosa. Quam maximum me cognouerim peccatorem.

Actum hoc opus ex indyta: atque famosa officina Nicolai Ienson Gallici: olympiadibus dominicis. Anno uidelicet. M. cccclxxx. quartas klēdas Iulias.

N

